

محورهای تبیین شخصیت و دستاوردهای دولت شهید آیت الله رئیسی

اندیشکده راهبردی سعدا

بِسْمِ الشَّهِداءِ الصّٰدِقِيْنَ

رئيس جمهور
تاریخ
انقلاب اسلامی

رئیس جمهور تراز انقلاب اسلامی

اندیشکده راهبردی سهداء

زیر نظر: سید محمد حسین راجی

نویسندگان:

سید محمدرضا خاتمی و محسن فوجی

سایر پژوهشگران: محمد جواد مقیم زاده، سید مهدی مهدی زاده، مهدی کیانی،
مریم سادات مجتهد سیستانی، سکینه ده یادگاری، فاطمه شالچیان، ایران قاسم‌پور،
آمنه خسروی، مانده صفایی، طاهره سادات موسویان، فاطمه کلاتی، یگانه شیرازی.

سامانه فروش کتاب اندیشکده راهبردی سهداء www.soada.ir/shop

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست

فصل اول

۷ شخصیت مغتنم شهید رئیسی

۹	خستگی ناپذیر، پرکار، تکاپوی حداکثری و بالابردن سرعت رفت و آمد ...
۱۵	پیگیر و عمل‌گرا
۲۱	مردم‌دار و مردم‌دوست
۲۷	اهل‌گذشت و سعه‌صدر در برابر بداخلاقی
۲۹	غم‌خوار مردم؛ حامی محرومان
۳۵	انتقادپذیری
۳۷	عقلانیت و تخصص‌گرایی؛ فراجناحی بودن و بهره‌گیری از خرد جمعی
۳۹	توجه به جزئیات؛ در عین مسئولیت و دغدغه‌کلان
۴۳	زهد و ساده‌زیستی و تقوا
۴۵	غم‌خوار مردم
۴۹	خاکی بودن و عدم تکبر
۵۳	اخلاص، تکلیف‌گرایی و عدم ملاحظه‌محبوبیت
۵۹	جوان‌گرایی و اعتماد به نسل سوم انقلاب

قانون مداری؛ توجه و اهتمام ویژه به قانون و اسناد بالادستی	۶۱
ولایت پذیری و اصالت قائل شدن برای منویات رهبری	۶۵
تحول‌گرایی	۶۹

فصل دوم

۷۳ گزارش اجمالی از دستاوردهای دولت مردمی

مسئول‌گره‌گشا (گره‌های گشوده شده)	۷۵
سید اولین‌ها - (پیشگام در ارائه خدمات برای اولین بار)	۹۳
رکورددار خدمت	۱۰۱
غبار روبی! (اتمام پروژه‌های خاک خورده در طی سال‌ها)	۱۱۷
شکوفایی‌ها در میان چالش‌ها	۱۲۹
کارنامه اقتصادی شهید رئیسی به روایت صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی	۱۴۵
نگاه به داخل	۱۶۱
سیاست خارجه موفق	۱۶۵
پیام بسیاری از رهبران دنیا درخصوص شهادت آیت‌الله رئیسی و اعضاء هیئت همراه ایشان	۱۷۷

فصل اول

شخصیت مغتنم شهید رئیس

خستگی ناپذیر، پرکار، تکاپوی حداکثری و بالابردن سرعت رفت و آمد مسئولان در کشور

جلوتر از همه

در یکی از سفرهای خارجی به مقصد آفریقا، سه کشور آفریقایی را در دو روز بازدید کردیم. گرچه از قبل برنامه ریزی شده بود و توافقات زیادی هم حاصل گشت، اما یکی از مکان‌هایی که برای کشت فراسرزمینی می‌خواستیم، خارج از پایتخت بود و به شب خوردیم. تمام نیروها از فرط خستگی از پا افتاده بودند؛ کسی نای حرکت نداشت. مقصد به شکلی بود که باید مسافتی را پیاده طی می‌کردیم تا به مناطق زراعی برسیم.

همه نیروها، حتی بعضی از محافظین هم، توانشان را از دست داده بودند؛ اما بنده شاهد بودم و به چشم می‌دیدم تنها کسی که هنوز با قدرت حرکت می‌کرد و جلوتر از بقیه گام برمی‌داشت، حاج آقا رئیسی بود.^۱

رکورددار پرکاری

ایشان در پرکاری رکوردهایی زده که به این راحتی قابل شکستن نیست. یکی از وزرا درباره یکی از سفرهای خود با رئیس جمهور می‌گوید: ما از سفر تبریز برگشتیم

۱. صفار هرندی؛ عضو مجمع تشخیص نظام و وزیر ارشاد سابق؛ برنامه خادم الرضا علیه السلام؛ شبکه سه.

وقتی به تهران رسیدیم نماز صبح بود. من نماز را خواندم و از خستگی افتادم. وقتی بیدار شدم دیدم ساعت ۹ صبح است. اخبار ایشان را نشان می‌داد که آبادان است و از خرابه‌های متروپل بازدید می‌کند و دستورات اجرایی می‌دهد.

در همین تازگی بعد از سفر مسکو که ایشان یک روز جلسات فشرده داشت و چند ساعتی نیز رفت و برگشت؛ صبح فردای آن نیز قرار بود که به سفر استانی البرز برود. ایشان سحر که رسیده بود، در تهران استراحت نمی‌کند تا به برنامه ساعت ۷ کرج برسد.

من شنیدم که رهبر دو بار به ایشان تذکر دادند مقداری استراحت کنید و به بدن خود برسید!

رکورددار سفر با بالگرد

اولین پرسشی که پس از دریافت خبر شهادت رئیس جمهور به بسیاری از اذهان متبادر شد، این بود که چرا رئیس جمهور با بالگرد سفر کرد؟

ایشان رکورددار سفر با بالگرد بود! شهید رئیسی مناطقی را با بالگرد سفر کرد که هیچ‌یک از مسئولین، شاید سال‌های سال حتی یک بار هم به آنجا سر نمی‌زدند و فقط پشت میز می‌نشستند.

ایشان به نقطه صفر مرزی می‌رفت. از جمله روستای مرزی لانو در خراسان جنوبی که اصلاً اهالی آنجا رئیس جمهور را ندیده بودند و پس از دیدن ایشان متعجب بودند که آیا درست می‌بینند و این رئیس جمهور است؟ و خدا را شکر می‌کردند.

حاج آقا رئیسی به نقاط مختلف سفر می‌کرد. شخصی می‌گفت من پس از ۱۷ سال رئیس جمهور را دیدم؛ دیگری می‌گفت من تا به حال رئیس جمهور را از نزدیک

۱. صفار هرندی، عضو مجمع تشخیص و وزیر ارشاد سابق، برنامه خادم الرضا (ع)؛ شبکه سه.

ندیده بودم، مردی با دستان پینه بسته به استقبال رئیس جمهورش آمده بود و ...

این حضورهای سرزده و غیرمنتظره آن چنان امید و شغفی به مردم می داد که کاملاً قابل مشاهده و محسوس بود.^۱

سرحال تر از محافظان

قرار بود حاج آقا رئیسی برای افتتاح بیمارستان سرطان در برنامه حضور داشته باشد. اتافی را پشت سن هماهنگ کرده بودند که ایشان به آنجا برود و خستگی سفر را از تن بیرون کند؛ اما وقتی رسید، بدون استراحت در برنامه شرکت کرد.

محافظان گفتند: ما بعد از اینجا باید چند جای دیگر هم برویم؛ انگار محافظانش بیشتر از او خسته بودند و دلشان استراحت می خواست!^۲

قیمت کالاهای اساسی

هر روز صبح بعد از اذان صبح تماس های کاری و جلسات شروع می شد. گاهی ما تا ساعت ۲۳ جلسه داشتیم. دفترش را موظف کرده بود هر روز صبح قیمت اقلام اساسی را برایش بیاورند.^۳

من جلو می دوم و شما پشت سر من بدوید!

حاج آقا رئیسی به شدت پرکار بود و به دلیل اینکه می دانست ما کار عقب افتاده زیاد داریم، پرکارتر هم عمل می کرد. (ایشان) ذاتاً پرکار بود و اصرار داشت با سرعت بیشتری عمل کنیم؛ چرا که ما ده سال عقب افتادگی داشتیم.

هر مجموعه ای چنانچه دوره ای تعطیل یا نیمه تعطیل و سرعت کاری اش کم

۱. یوسف سلامی، خبرنگار صدا و سیما، شبکه نسیم.

۲. مجری برنامه خادم الرضا علیه السلام، شبکه سه.

۳. میثم لطیفی؛ معاون رئیس جمهور؛ برنامه سلام صبح بخیر.

باشد، نمی‌توان دستور داد این مجموعه راه بیفتد و به صورت شبانه‌روزی کار کند؛ چرا که این مجموعه مثلاً عادت کرده چهار یا شش ساعت کار کند. مثلاً وقتی در ادارات کارمندان ساعت ده به سرکار می‌آیند و به این کار عادت کرده‌اند، اگر به آنها دستور داده شود که ساعت ۸ بیایند، خوب نمی‌آیند! باید ساعت شش بیایی، که آنها تا ساعت هشت بیایند.

حاج آقا رئیسی برای اینکه شیوه را تغییر بدهد، از حیث تعداد و تکرر جلسات و سفر قابل توجه بود. یعنی مدل مدیریت و فرماندهی ایشان این طور بود که: من جلو می‌دوم و شما پشت سر من بدوید و بیایید! باید خودمان را به حاج آقا می‌رساندیم.

معمولاً در جلسات، چه در حوزه‌های محلی مثل استانی و سفرها و چه در عرصه ستادی، پیشنهادها این طور بود که فلان تصمیم‌گیری تا دو ماه دیگر حل می‌شود یا کار دیگری سه سال زمان می‌خواهد تا حل شود. همیشه حاج آقا در این مسائل محاجه می‌کرد که چرا یک سال یا شش ماه دیگر (و این قدر طولانی)؟ یک‌به‌یک بحث می‌کرد که مثلاً دو ماه دیگر نه؛ بلکه ظرف یک ماه دیگر کار باید انجام شود. البته این طور نبود که به اجبار دستوری بدهد، بلکه بحث می‌کرد و دلیل می‌خواست.^۱

خستگی را خسته کرده بود

پیش از سفر استانی قم، در دفتر ریاست جمهوری حاج آقا رئیسی را ملاقات کردم. احساس کردم از ناحیه گردن احساس درد زیادی می‌کند. از جایی که می‌دانستم دو روز سفر استانی داشته و کارهای مفصلی هم قبل از آن انجام داده، پیشنهاد دادم تا کمی استراحت کند.

شهید سردار موسوی سر تیم حفاظت رئیس جمهور با دیدن این صحنه به من

۱. بهادری چهارمی، سخنگوی دولت، شبکه افق، برنامه جهان آرا.

گفت اگر می شود سفارش آقای رئیس جمهور را به رهبر انقلاب برسانید تا امر کنند ایشان مقداری استراحت کند.

ما با شخصیتی مواجه بودیم که خستگی را خسته کرده بود. او حتی فرصت در آمدن خستگی از بدن را نیز به خود نمی داد.^۱

بی قرار

توی یکی از سفرهای خارجی همراهش بودم. پرواز کم بود. باید تا چهار روز صبر می کردیم و با پرواز بعدی برمی گشتیم. او که خستگی را نمی شناخت و آرام و قرار نداشت دوروزه همه کارها را سروسامان داد. بعد هم گفت: «من اینجا کارم تمام شده و برنامه خاصی ندارم، زودتر برگردیم».

این جور وقتها آدمها از خداخواسته توی وقت اضافه می روند پی تفریح خودشان. موزه ای، جای دیدنی!

اما حاج آقا رئیسی اصرار داشت برگردیم.

گفتم: «حاج آقا تا یکی دو روز آینده پرواز نیست».

گفت: «برید بگردید پیدا کنید. من باید برگردم».

چاره ای نبود. بدون ما برگشت. حتی رنج هشت - نه ساعت طولانی تر شدن پرواز را به جان خرید.^۲

۱. حجت الاسلام رستمی، رئیس نهاد نمایندگی رهبری در دانشگاه ها، برنامه بزرگداشت شهدای خدمت در دانشگاه تهران.

۲. طهرانچی، برنامه شهید جمهوری.

پیگیر و عمل‌گرا

رئیس‌جمهور عمل‌گرا

حاج آقا رئیسی یک خوبی در کنار دیگر خوبی‌هایش به‌عنوان یک شخصیت همه‌جانبه داشت آن‌هم اینکه اگر شخصی به ایشان چیزی می‌گفت خیالش راحت بود که به نتیجه می‌رسد چرا که ایشان شخصیتی عمل‌گرا و پیگیر داشت.

در زمان انتخابات در یکی از ستادهای ایشان یک جلسه در سرچشمه برای هنرمندان برگزار شد و قرار بود از طرف نویسندگان، بنده صحبت کنم. من قبل از این، خاطرات زیادی از ایشان داشتم. آن روز در آن جلسه هم عصبی بودم و صریح و مطالبه‌گرایانه صحبت کردم. ایشان هم دیر آمده‌اند و زمان ۱۰ دقیقه من هم شده بود ۳ دقیقه. شروع کردم و از این گفتم که آقای رئیسی...! به‌عنوان مثال برای کاغذ چندین وزارت خانه و بانک مرکزی و امثالهم دخالت دارند و اینطوری نتیجه نمی‌گیریم و باید خودش شخص رئیس‌جمهور یا کسی از طرف رئیس‌جمهور در این زمینه ورود کند. حضرت آقا در مورد کاغذ فرمودند: که کشور به کاغذ مانند فولاد نیازمند هست اما اتفاقی نیافتاده است. همه دولت‌های محترم برای این امر کارگروه تشکیل می‌دادند ولی کسی نبوده که حرف آخر را بزند و به همین خاطر نشده است. وزارت صمت یک حرفی می‌زند، وزارت ارشاد که خود مطالبه‌گر این امر بوده یک سخنی گفته است. بانک مرکزی باید ارزش می‌داد که نشده است و...

در آن جلسه شخص حاج آقا رئیسی گفتند که من حل می‌کنم و کاغذ یادداشت من را هم که در دستم بود، گرفتند.

از اولین کارهایی که حاج آقا رئیسی در حوزه کاری ادبیات و هنر و به خصوص کاغذ که ماده اصلی کار ماست انجام داد، تشکیل یک کارگروه برای کاغذ با سرپرستی و میان‌داری معاون اول خودشان بود. به عنوان مثال کارخانه کاغذ مازندران، در سال ۱۴۰۰ فقط ۵۰۰۰ تن کاغذ تولید کرده بود اما همین کارخانه امروز بالای ۶۰،۰۰۰ تن کاغذ تولید کرده و همچنین دولت سیزدهم چندین کارخانه تازه تأسیس برای کاغذ ایجاد کرد که الان تقریباً نزدیک ۱۰۰،۰۰۰ تن کارتن کاغذ داخلی تولید می‌کنیم. در حال حاضر کتاب‌های درسی کاملاً با کاغذهای داخلی منتشر می‌شوند و ان شاء الله تا ۱ الی ۲ سال دیگر، جز صادرکنندگان کاغذ در منطقه خواهیم بود. حاج آقا رئیسی هم پیگیری کرد و هم پای حرف و وعده‌اش ماند.^۱

مدیریت اقدامی

من [چون رئیس دفتر بازرسی ویژه رئیس جمهور بودم] هر زمان درخواستی برای دیدار با ایشان داشتم، گاهی طی کمتر از بیست و چهار ساعت وقت می‌داد و می‌گفت که این کار مهم است و مطالبی که ایشان دارند بیایند مطرح کنند.

معمولاً گزارشی را که می‌شنید یادداشت می‌کرد و توصیه می‌کرد: فلان موضوع را این طوری پیگیری کنید؛ این را حتماً دنبال کنید؛ فلان مسئول را بخواه؛ با یک بار و یک نامه اکتفا نکن و... مدام یادآوری می‌کرد که مسئول اگر بیست درصد کار می‌کند باید هشتاد درصد برای به نتیجه رساندن آن کار پیگیری کند.

می‌گفت مدیران باید مدیران اقدامی باشند نه اعلامی! اول اقدام کنید بعد اعلام کنید. یکی از ویژگی‌های مهم ایشان همین مدیریت بود.^۲

۱. دکتر محسن مؤمنی شریف، نویسنده و رئیس اسبق حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، برنامه خادم الرضا (ع)؛ رئیس جمهور شهید.

۲. حسن درویشیان، رئیس دفتر بازرسی ویژه رئیس جمهور، شبکه خبر.

حلال مشکلات

من هفته قبل در افتتاح دستگاه‌های فاضلاب تهران در شهر ری خدمت ایشان بودم و وقتی که سؤال کرد که چه خبر از تهران؟ من مشکلاتی را مطرح کردم که برخی از وزارتخانه‌ها به وجود آوردند همان جا تماس گرفت با وزیر مربوطه‌شان و تأکید فراوان کرد. تأکید! نه توصیه؛ باید ظرف چند روز این مشکل حل بشود و خوشبختانه هم این‌گونه شد.

ما مشکلات را راحت مطرح می‌کردیم و از ایشان برای حل مشکلات کمک می‌گرفتیم. مسئله مثلاً خرید واگن‌های مترو که از سال ۹۶ همین‌طور مانده بود به دست ایشان واقعاً حل شد.

مشکلات را که مطرح می‌کردیم آماده حل آنها بود و این خیلی ارزش داشت. خیلی برای ما مهم بود و شوق آفرین. انسان را واقعاً به وجد می‌آورد که آدم بتواند کار خودش را با علاقه و شدت بیشتری دنبال بکند.^۱

دغدغه حال خوب مردم

ایشان بر روی چند حوزه به شدت حساس بود. حوزه‌ها و موضوعاتی که برای مردم مهم بود و به‌طور کلی چیزهایی که عامه مردم با آن مواجه بودند. به‌عنوان مثال در حوزه اقتصادی خیلی حساس بود.

یا در حوزه فضای مجازی حساس بود. ایشان یک اصطلاحی داشت که در این زمینه زیاد پیگیری و استفاده می‌کرد. می‌گفت که مردم [در این فضای مجازی] نباید برایشان حال‌گیری اتفاق بیفتد. وقتی که مردم در این فضا هستند باید [بتوانند] درست و خوب استفاده کنند. چه آن کسی که می‌خواهد بازی کند، یا اینکه کار علمی انجام دهد و... وقتی که مردم به چیزی نیاز دارند، ما باید بتوانیم برایشان فراهم کنیم و نباید اذیت شوند.

۱. آقای چمران عضو شورای شهر تهران، شبکه ۳، برنامه شهید خدمت.

همچنین در حوزه‌هایی که در برهه‌ای از زمان بین مردم دغدغه آن زیاد می‌شد. وقتی گزارش‌ها به دست ایشان می‌رسید بلافاصله تماس می‌گرفت و پیگیری می‌کرد که این دغدغه‌هایی که برای مردم ایجاد شده است باید برطرف شود.^۱

پیگیری تا مراحل آخر

یکی از ویژگی‌های بارز رئیس جمهور حل معیشت و مشکلات مردم بود. به همین خاطر علاوه بر امور کلی، ایشان در امور جزئی هم ورود پیدا می‌کرد. اصلاً ملاحظه این را نمی‌کرد که ورود ایشان به مسائل جزئی ممکن است در شأن ایشان نباشد. به طور مثال وقتی در زیر مجموعه‌شان راجع به حل مسئله‌ای کندی یا کم‌کاری می‌دید و حس می‌کرد مشکل حل نمی‌شود، ایشان شخصاً برای حل آن جلسه می‌گذاشت.

بعد از اتمام ساعت کاری، ایشان هنوز سر کار بود؛ وقتی همه می‌رفتند. یا وقتی خسته از سفر برمی‌گشت باز هم برای پیگیری کارها به دفترشان می‌رفت.^۲

مجاهد روز و شب

من فقط می‌خواهم از جناب حاج آقا رئیسی تشکر کنم. بیست سال بود که ما به دنبال احیای جزیره (آشوراده) بودیم. حاج آقا رئیسی هم حتماً می‌داند؛ اما به عللی در روند انجام آن تأخیر می‌افتاد و یا چوب لای چرخ می‌افتاد و کار، انجام نمی‌شد.

در آن سفری که ما به اینجا آمدیم و خدمت حاج آقا رئیسی رسیدیم، خود ایشان ناراحت شد که چرا اینجا چنین امکاناتی این‌طور رها شده است.

الحمدلله! من می‌خواهم فقط از جناب حاج آقا رئیسی تشکر کنم. واقعاً می‌گویم.

۱. سید محمد امین آقامیری، رئیس مرکز ملی فضای مجازی، شبکه خبر، برنامه خادم الرضا ﷺ
رئیس جمهور شهید.

۲. دکتر جمشیدی، معاون سیاسی ریاست جمهوری.

اعتقاد این بود که اگر این جزیره احیاء شود، سکوی رشد توسعه این استان و رشد اقتصادی خواهد بود. ان شاء الله امیدوارم همین طور که ما پیش بینی کردیم، این امر تحقق پیدا کند و اینجا باعث رشد و توسعه استان از جنبه های دیگر هم بشود.

خیلی ممنون و متشکرم. واقعاً حاج آقا رئیسی را دعا کنید. همه دعا کنیم که ان شاء الله خداوند به ایشان توفیق بدهد. خلاصه اینکه ایشان شب و روز دارند کار می کنند. وفقکم الله، ایدکم الله ان شاء الله و حفظکم الله!^۱

---

۱. آیت الله نورمفیدی نماینده ولی فقیه در استان گلستان.

مردم‌دار و مردم‌دوست

رئیس‌جمهور در معدن

در طول یک سال که من معاونت اجرایی بودم و سفرهای استانی را ترتیب می‌دادیم، خراسان جنوبی اولین استانی بود که در دوران کرونا به آن سفر کردیم. حاج‌آقا رئیسی بعد از اینکه امام‌زاده و قبور شهدا را زیارت کرد، همراه با کارگران، به داخل معدن زغال‌سنگ آن منطقه رفت و پای حرف دلشان نشست. ما هم موظف شدیم طی یک ماه، تمام مشکلات کارگران آن معدن و بقیه معدن‌ها را مرتفع کنیم.

عجیب‌تر از معدن زغال‌سنگ، سفر حاج‌آقا رئیسی به روستایی در ۱۵ کیلومتری مرز افغانستان به نام لانو بود.

اولین استانی که سرزده به آن سفر کردیم، خوزستان بود. تعداد شرکت‌های پیگیر آب‌اهواز از چند شرکت به ۱۴۰ شرکت رسید و ۱۵۰۰ میلیارد تومان برای ساماندهی وضعیت آب آن منطقه تخصیص داده شد.^۱

۱. سید صولت مرتضوی؛ وزیر تعاون؛ برنامه شهید خدمت؛ شبکه سه.

آخرین هفته

به جز سفرهای استانی که خودش راه می‌افتاد و می‌رفت حال و روز مردم را از نزدیک می‌دید، نظارت‌های ستادی هم داشت. مثلاً برای سرکشی، آخرین سه‌شنبه رفت وزارت فناوری اطلاعات.

هفته آخر، برنامه کاری اش حسابی فشرده بود. صبح سه‌شنبه قرار بود بینم‌شان. خیلی خسته بود. گفتم چرا این قدر خسته‌اید؟

گفت: «دیشب خوابیدم، همه کارتا بل‌هایم را با خودم بستم که صفر کنم که هیچ نامه‌ای نماند». گفتم حاج‌آقا مگر روز را از شما گرفتند؟

گفت: «نه نمی‌شود، باید انجام‌شان دهم».

یادم هست که شب قبلش هم پایش تاول زده بود و از درد نتوانسته بود بخوابد. با همان خستگی نشست و من رفتم پای تخته ایستادم و مثل همیشه شروع به توضیح دادن کردم.^۱

رئیس‌رییس ساکن نبود!

بنده ارتباط مستقیمی با مرحوم رئیسی نداشتم و اطلاعی هم از کارنامه پیش از دولت ندارم. اما این را می‌دانم که در دولت چهره‌ای بسیار پرتلاش از خودشان به جای گذاشتند.

ویژگی بارز [شهید] رئیسی به‌عنوان رئیس دولت، این بود که ساکن نبود و در میدان، حضوری همیشگی داشت که می‌توان به سفرهای پرشمار استانی اشاره کرد.

اینکه بعد از حضور در دولت تقریباً به همه استان‌ها رفتند، نشان از توجه به مشکلات و کمبودهای مردم داشت و در واقع رئیس ساکن نبود.

۱. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور حاج‌آقا رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

همچنین پرکاری و جدیت در اداره امور، در ایشان برجسته بود. و اگر وعده‌ای داد که عملی نشد، به دلیل شرایط حاکم بر کشور بود و به همین دلیل در بخشی از زمینه‌ها نتوانست به اهدافش برسد.^۱

سرژم درمانی

مجری برنامه‌ای بودم که آقای رئیس‌جمهور هم در آن حضور داشت. مشغول اجرای برنامه تشکر و تقدیر بودم و به نوبت اسامی را می‌خواندم.

محافظ حاج‌آقا آمدند و گفتند سریع‌تر برنامه را جمع کنید. من هم گفتم: «لطفاً در کار ما دخالت نکنید. برنامه تقدیر آدابی دارد و نمی‌شود سریع اسم‌ها را بخوانم».

محافظ ایشان گفت: «آقا؛ جناب رئیس‌جمهور تازه از زیر سرژم آمده‌اند. سه جلسه دیگر هم بعد از این مراسم دارند. ایشان جلسات رو کنسل نکردند به خاطر احترامی که برای جوان‌ها قائل هستند. حالا محبت کن اسامی را زودتر بخوان».

من گفتم: «چشم خوب زودتر بگو برادر!».

من سریع‌تر خواندم. دقت که کردم دیدم آثار ضعف در چهره ایشان واقعاً مشخص است اما اصلاً به روی خودشان نمی‌آوردند.^۲

عبادت و راه انداختن کار مردم

یک شب حاج‌آقا رئیسی به مسجد جمکران رفت، اعمال را که انجام داد، مردم دورش را گرفتند. تا ساعت یک نیمه شب مشغول شد. ساعت هفت فردا صبح

۱. احمد حکیمی پور، فعال سیاسی اصلاح طلب در گفتگو با خبرفوری.

۲. محمدرضا باقری، مجری برنامه جهان آرا.

هم در ایلام حضور داشت. نگران شدم و گفتم مراقب سلامتی تان باشید.^۱

تنها کار رئیس جمهور!

در جلسات شورای عالی امنیت ملی، خیلی با حاج آقا رئیسی مشورت می‌کردیم.

در سفر جاسک، هوا بسیار گرم بود و حاج آقا رئیسی بدون آب و غذا مشغول رسیدگی به امورات مردم بود. بعد از تذکر همراهان، ایشان گفته بود: ما نباید یک دقیقه راه هم برای خدمت به مردم از دست بدهیم. طوری با مردم در مسجد جامع گرم گرفته بود که انگار اصلاً از صبح کار دیگری نداشته است.

علاقه‌اش به مردم و علاقه‌اش به پیش برد کار انقلاب و نظام و اینکه با سرعت عقب ماندگی‌ها جبران شود را در همه رفتار ایشان می‌دیدیم.^۲

عامل نشاط رئیس جمهور

همواره خندان و خوش انرژی بود. نه فقط مقابل دوربین و اصحاب رسانه!

نشاطی که اول صبح در چهره ایشان هویدا بود را تا انتهای روز می‌توانستی نظاره‌گر باشی.

این نشاط و شور و انرژی زمانی دوچندان می‌شد که مردم به استقبال یا بدرقه ایشان می‌آمدند. گویا حضور مردم خستگی را از تن شان می‌شست!

حتی خبرنگاران همراه ایشان هم انرژی می‌گرفتند. چه رسد به خود شخص رئیس جمهور که علت حضور مردم، ایشان بود.^۳

۱. حجت الاسلام رحیمیان؛ برنامه شهید خدمت؛ شبکه سه.

۲. خاطره امیر سرلشکر موسوی، فرمانده کل ارتش جمهوری اسلامی ایران، شبکه سه، برنامه خادم الرضا علیه السلام.

۳. یوسف سلامی، خبرنگار صدا و سیما (<http://www.yjc.ir/00afMz>).

تأسیس مهمان‌سرای جدید برای طبخ غذای حضرتی

همه ما وقتی به حرم رضوی علیه السلام مشرف می‌شویم، دوست داریم از غذای حضرتی استفاده کنیم؛ مبنای ایشان این بود که مردم عادی به غذای متبرک حضرتی دسترسی پیدا کنند.

زمانی که حاج‌آقا رئیسی تولیت آستان را پذیرفت، روزانه ۴ هزار وعده غذا طبخ و توزیع می‌شد، آن هم با مکانیزم خاص میان زائران و خدام؛ اما حاج‌آقا رئیسی یکی از اولین کارهایی که انجام داد آن بود که بلافاصله تعداد غذاهای طبخ شده حضرتی را به روزی ۳۰ هزار وعده افزایش داد و مهمان‌سرای جدیدی تأسیس کرد.^۱

---

۱. آقای علی نادری، مدیرعامل خبرگزاری ایرنا، برنامه جهان‌آرا.

اهل گذشت و سعه صدر در برابر بد اخلاقی

مدافع مومنین خداست

در جریان مناظرات انتخابات که به ایشان توهین شش کلاسه بودن زده شد، به ایشان گفتم: «حاج آقا! این گونه به شما توهین می کنند و شما چیزی نمی گوئید؟» ایشان دست من را محکم فشار داد و گفت: «چنین صحنه ای در قضیه تهمت به شهید بهشتی نیز اتفاق افتاده بود؛ زمانی که دروغ قتل آیت الله طالقانی را به ایشان نسبت داده بودند و برخی می گفتند بهشتی، بهشتی، طالقانی را تو کشتی! آنجا ما به شهید بهشتی اعتراض کردیم که چرا سکوت می کنید؟ ایشان فرمود: مصلحت، سکوت را اقتضا می کند. الان هم باید سکوت کرد. شهید بهشتی برای ما این آیه را خواند که: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا﴾؛ این، مطلب دقیقی بود. همچنین به ایشان گفته بودند که از امکانات آستان قدس استفاده کردید؛ در حالی که ایشان آن موقع به ما گفت: «اگر در این روزها می خواهید با ما همکاری کنید و احساس تکلیف می کنید، حرفی نیست ولی یا مرخصی بگیرید یا فقط بعد از ظهر و شب پیگیر کار شوید و از امکانات آستان قدس استفاده نکنید.» در

۱. سوره حج، آیه ۳۸.

پاسخ به همین اهانت نیز ایشان طبق همان اصل، با آنها با مدارا برخورد کردند.^۱

درد دل با امام رضا علیه السلام

اصلاً به حاشیه سازی‌ها و طعنه‌ها توجهی نداشت.

یک بار به ایشان عرض کردم کاش راجع به حواشی سیاسی که برای شما می‌سازند سکوت نمی‌کردید و صحبت می‌کردید یا عکس‌العملی نشان می‌دادید. اجازه ندهید علیه شما و دولت و کارهایی که انجام می‌دهید اقدامی انجام شود.

به من گفت: «بخشی از مسائل را می‌دانی و خیلی از آن را حتی تو هم نمی‌دانی! اما دأب من این است که مشکلات و گرفتاری‌ها و گلایه‌های خودم را با امام رضا علیه السلام مطرح کنم. خود ایشان ان شاء الله کمک و دنبال می‌کنند».

ایشان با اینکه واقعاً زحمت می‌کشید و در عین حال دل داده ولایت بود، توسل و توکل فراوانی داشت. همیشه دعا‌های یومیه و توسلش برقرار بود.

ایشان با توجه به جایگاه و مشغله زیادی که داشت ولی روزه‌های ماهانه‌اش برقرار بود. به من هم می‌گفت بیا روزه که خوب است.

در عین انجام کارهای فراوان نه مسیر را گم می‌کرد و نه به آن کم توجه بود. می‌گفت بالاخره وظیفه ما این است که این کار را انجام دهیم.^۲

۱. <https://inn.ir/news/article/67103/>

۲. دکتر جمشیدی، معاون سیاسی ریاست جمهوری.

غمخوار مردم؛ حامی محرومان

عمامه خاکی

گره خوردن با آقا علی بن موسی الرضا علیه السلام و گره خوردن با مردم یکی از ویژگی های این رئیس جمهور فقید و مردمی و شهید است. ما افراد مسئول در کشور بین خودمان زیاد دیده ایم؛ منتها حاج آقای رئیسی، از جنس مردم بود. واقعاً ایشان بی تاب مردم بود. اینکه به ایشان می گوئیم رئیس جمهور مردمی، واقعاً نمایش نیست!

یادم می آید زمانی که زلزله لالی و اندیکا اتفاق افتاده بود، اعلام کردند که در استان خوزستان در ارتفاعات لالی و اندیکا بارندگی شده است. نیمه شب از دفتر حاج آقا تماس گرفته و گفته بودند که: «حاج آقا بی تاب هستند! گفته اند: الان مردم چه وضعیتی دارند؟ با این بارندگی و با وجود خرابی خانه هایشان در زلزله، دارند چکار می کنند؟!»

ما آن لحظه در تهران کاری نمی توانستیم بکنیم اما حاج آقا رئیسی بی تاب بود. امکان نداشت که پای مردم وسط باشد و موضوعی به مردم گره خورده باشد و ایشان از آن بگذرد.

برای اینکه خودش را از این روستا به آن روستا برساند، سوار بالگرد شد. شما الان قضاوت می کنید که روز شهادتشان، برای چه سوار چنین بالگردی شدند؟

برای اینکه درد این مردم را بردارد و مرهمی به زخم مردم باشد. می خواست به آن روستایی دور افتاده سر بزند و حالی از مردمی بپرسد که در عمرشان یک بخش دار و یک فرماندار ندیده بودند.

یادم نمی رود حاج آقا رئیسی به اصرار خودشان در جنوب کرمان حضور پیدا کردند که اتفاقاً عکس معروفی هم از ایشان با آن سر و شکل خاکی هست. بعد از سیلی که در کرمان اتفاق افتاد، ایشان گفتند: باید برویم آنجا مردم را ببینیم. خبر دادند که اصلاً آب و هوای آنجا مناسب نیست؛ که البته دیدید طوفان هم شد و شهید رئیسی سر تا پا خاکی شدند.^۱

حامی کارگران

وقتی رئیس قوه قضائیه بود، تعریفش از استیفا با بقیه فرق داشت. می گفت اگر کارخانه ای تعطیل می شود، باید کسی باشد که حقوق کارگران بیکار را استیفا کند. این در حالی بود که بقیه می گفتند استیفا یعنی گرفتن یقه کسی که به دیگری ظلم کرده است.

با همین تعریف جدید حاج آقا رئیسی از استیفا، حدود ۹۰۰۰ پرونده تعطیل شده، دوباره به جریان افتاد و اتفاقات خوبی رقم خورد.^۲

نوآوری برای خدمت

وقتی تولیت آستان قدس را به عهده داشت، خیلی پیگیر حل مسائل زائرین بود. حتی در کوچک ترین مسائل. قبل از آن زائرها برای گرفتن صندلی های چهارپایه برای نشستن، باید کارت ملی تحویل می دادند، حاج آقا رئیسی این صندلی ها را در اختیار و در دسترس زائر قرار داد.

۱. سید امیر حسین مدنی، معاون توسعه روستایی و مناطق محروم کشور.

۲. صفار هرنیدی، عضو مجمع تشخیص و وزیر ارشاد سابق، برنامه خادم الرضا علیه السلام رئیس جمهور شهید، شبکه سه.

یکی دیگر از نوآوری‌ها در زمینه گسترش خادمی امام رضا علیه السلام در شهرهای مختلف بود. به عنوان مثال یک پزشک در یک شهر دورافتاده‌ای، روزهای چهارشنبه، بیماران را به عنوان خادمی آستان امام رضا علیه السلام، رایگان ویزیت می‌کرد.^۱

همدرد مردم

یکی از ناگفته‌های شخصیتی حاج آقا رئیسی که توسط یکی از نزدیکان ایشان در هیئت دولت، روایت شده است، حقیقتاً انسان را بسیار متنبه و متأثر می‌سازد. ایشان حقیقتاً اعتبار و آبرو برای نسل خویش و روحانیت بود.

یکی از نزدیکان ایشان در هیئت دولت، روایت می‌کند شبی که ایشان گزارشی از وضعیت معیشت مردم دریافت کرد، از خوردن غذا خودداری نمود و با حالی عجیب گفت که من نمی‌دانم که در جامعه ما در حال حاضر همه مردم به این غذا دسترسی دارند یا خیر! بنابراین آن شب شاید فقط به قطعاً نان اکتفا کرد. همین ارزش‌ها، پشتوانه موفقیت ایشان شد.

اینکه برای رفتن از شهری به شهر دیگر، مترو و یا در مسیر آبی، قایق انتخاب ایشان بود، این‌ها بسیار ارزشمند است. یا اینکه افطار یا شام را بر سر سفره با قشر ساده زیست، با دانشجویان، تناول می‌کرد، این یعنی ارزش.^۲

از سفره مردم چه خبر؟

مباحثی که در جلسه ستاد هماهنگی مطرح می‌شد، بیشتر پیرامون شاخص‌های کلان بود. به عنوان مثال، در رابطه با مباحث کلانی مثل اینکه ما در صنعت نقدینگی نداریم پس باید بانک‌ها بهتر وام دهند، صحبت می‌شد.

۱. حجت‌الاسلام فرازی نیا، مدیر ارتباطات حوروزی تولیت آستان قدس، شبکه افق، برنامه شهید جمهوری.

۲. حجت‌الاسلام دعایی

حاج آقا خیلی از اوقات قبل یا بعد جلسات می‌گفت در رابطه با نرخ رشد نقدینگی یا بیکاری و... بحث کردیم که این بوده و آسیب‌شناسی هم شده و... خوب تمام؟... حالا برویم سراغ سفره مردم و بررسی سفره مردم. این موضوع در وزارت کشور به یک فرآیند تبدیل شده است. بدین صورت که در سطح استانداری، فرمانداری، بخشداری تا روستاها، اطلاعات جمع‌آوری شده و گزارشات به وزارت کشور تحویل داده می‌شود. در کابینه دولت همه وزراء از آن گزارشات می‌ترسیدند چون می‌دانستند این خط قرمز حاج آقا است.

یکبار صحبت شد در رابطه با اینکه وضعیت اقلام مصرفی مردم مثل نخود، لوبیا، ماکارونی، نان، دارو چگونه است؟

[البته] حاج آقا بحث اقلام مردم را روزانه چک می‌کرد اما من جلسات ستاد هماهنگی را عرض می‌کنم؛ به عنوان مثال این هفته تا هفته پیش مثلاً پنیر، ماست، لبنیات، تخم مرغ که اقلام مصرفی مردم است مثلاً یک درصد، دو درصد افزایش قیمت داشته است. [حاج آقا در جلسه حتماً می‌پرسیدند] که چرا افزایش قیمت داشته است؟!]

[وزرا] در پاسخ می‌گفتند که شاخص فلان این است و... اما [حاج آقا] می‌گفتند: در مورد آن شاخص کلان باهم صحبت کردیم. الان علت این را به من بگویید که چیست؟^۱

بی‌تاب مردم

یک روز بعد نماز صبح داشتم زیارت عاشورا می‌خواندم. تلفن زنگ خورد. حاج آقا رئیسی بود. با ناراحتی زیاد برخورد سختی با من کرد به نحوی که تا حالا با من این طور برخورد نکرده بود. گفت: من در زیرگذر حرم دیدم چند تا پتو پهن کردند و چند تا زائر هم آنجا بودند و چند تا ماشین هم پارک بود.

۱. دکتر بهادری جهرمی، سخنگوی دولت، شبکه افق، برنامه جهان آرا.

حاج آقا رئیسی گفت: مگر من به شما نگفتم نگذارید زائرین بدون سقف باشند؟ چرا این‌ها آنجا هستند.

من بلافاصله مسئول حراست را فرستادم و بررسی کرد. متوجه شدیم آنها از نیشابور به سمت گلستان می‌رفتند. اینجا که رسیدند گفتند تا اینجا که آمدیم، زیارت هم برویم. گروهی از آن‌ها رفته بودند زیارت و تعدادی هم به خاطر ماشین‌ها ایستاده بودند.

این گزارش را خدمت حاج آقا تقدیم کردیم. حاج آقا واقعاً خوشحال شدند. بعد متوجه شدم حاج آقا از دو کانال و طریق دیگر هم این را پیگیری کرده بود!

انتقادپذیری

انتقادپذیر واقعی

ما، به اصطلاح خودی‌ها، همیشه بیشتر از جبهه مخالف، خودش و دولتش را نقد می‌کردیم. کارم با ایشان، گزارش آمارهای سخت و سنگین و وقت‌گیر بود.

شب بود به دفتر کارش رفتم. داشتم آمارها را می‌گفتم. دیدم کنار چشم حاج‌آقا قرمز شد. خیلی ترسیدم. به حاج‌آقا گفتم: «تمام کنم؟» پرسید: «چرا؟» به چشمانش اشاره کردم. لبخند زد: «نگران نباش». اصرار کردم و گفتم: «می‌خواهید بماند برای بعد؟» لبخند روی صورتش پررنگ‌تر شد و گفت: «می‌خواهی هر چه گفتمی را تکرار کنم؟ یکی یکی بگم هر کدام برای چه بود؟»^۱

اهل تعامل با قواعد حکمرانی

بنده منتقد سیاست‌های این دولت بودم و هستم؛ اما اذعان می‌کنم که حاج‌آقا رئیسی نگذاشت هیچ حاشیه‌ای بین دولت و مجلس به وجود بیاید یا ایجاد شود. معمولاً خودش کوتاه می‌آمد.

۱. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور حاج‌آقا رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

بارها در مواضع مختلف و استیضاح‌ها و... ما دیدیم که ایشان می‌توانست بر موضع حق خود پافشاری کند اما نمی‌خواست این اتفاق بیفتد. این گذشت است.

رئیس جمهور در سال‌های اولیه ریاست، معمولاً اقتدار و محبوبیتش بالاست و به راحتی می‌تواند سنگ اندازی کند یا نپذیرد. حاج آقا رئیسی به شدت از این حاشیه فرار می‌کرد.

این اخلاق واقعاً برای مسئولین ما لازم و ضروری است. آن کسی که وام دارد مسئول است نه مردم؛ در آخر ما هستیم که باید همه تنش‌ها را به جان بخریم.^۱

نقد از موضع برابر!

من یک‌روزی رفتم به اتاق ایشان، دیدم مثل همیشه، ایشان روی مبلی که ابتدای ورودی اتاق بود نشسته است. گفتم می‌شود حاج آقا جابه‌جا شوید روی آن مبل دیگر بنشینید؟ گفت: برای چه؟ گفتم می‌خواهم با شما دعوا کنم اینجا دلم نمی‌آید. چون همیشه آنجا می‌نشست. جایگاه رئیس جمهور ابهت دارد، نمی‌شود دعوا کرد.

ایشان بلند شد رفت روبه‌روی من روی صندلی دیگری نشست و گفت: بگو.

من خیلی غر زدم به ایشان که مردم از فلان چیز ناراضی هستند؛ از فلان چیز دیگر ناراضی هستند و... بعد آخری که از اتاق خارج می‌شدم خیلی تشکر کرد. گفتم چرا حاج آقا تشکر می‌کنید؟ من که این همه از شما گله کردم و غر زدم؟

حاج آقا گفت: تو کارت همین است؛ من می‌روم در میدان، بی‌خبر از وضع مردم نیستم، اما تو هم باید بروی توی پژوهش‌ها و تحقیق‌ها و جلسات نخبگانی و... وضع مردم را بررسی کنی و به من بگویی.^۲

۱. آقای ایزدخواه نماینده مجلس شورای اسلامی.

۲. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور حاج آقا رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

عقلانیت و تخصص‌گرایی؛ فرا جناحی بودن و بهره‌گیری از خرد جمعی

استفاده از نظر مخالفین دولت

وقتی دولت حاج آقا رئیسی تشکیل شد، خیلی‌ها آمدند و طرح پیشنهادی‌شان برای اداره کشور را ارائه دادند. یکی از آنها آقای نوبخت بود، در یک نامه، طرحی که در مورد یک موضوع مدنظرش بود را نوشته بود. چند روز گذشت. حاج آقا رئیسی با او تماس گرفت و خواست بیشتر در موردش توضیح دهد.

همین ماه جاری [اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۳ بود که] مجدداً معاون اول رئیس‌جمهور به دفترم آمد و گفت حاج آقا گفته‌اند شاید در مورد فلان طرح، نوبخت نظری داشته باشد، شما بروید از ایده و طرح ایشان جويا شوید.^۱

دیپلماسی عاقلانه

هیچ جای دنیا مولفه‌های قدرت را تفکیک نمی‌کنند. قدرت، برآمده از فرهنگ، اقتصاد، قدرت نظامی، قدرت بین‌المللی، قدرت دیپلماسی و فضای اجتماعی است و همه این موارد، مولفه‌های قدرت در یک جامعه هستند. نخ تسبیح همه این مؤلفه‌ها در جمهوری اسلامی ایران، ولایت است و باید باور به هماهنگی

۱. محمدباقر نوبخت، رئیس‌سازمان برنامه و بودجه دولت دوازدهم، خادم‌الرضا علیه‌السلام رئیس‌جمهور شهید.

این‌ها وجود داشته باشد تا بتوانند با یکدیگر هم‌افزایی کنند و قدرت واقعی کشور نشان داده شود. متأسفانه در دوره حکمرانی قبلی کشور نوعی تلقی از تفکیک این مؤلفه‌ها از یکدیگر به وجود آمد و نه تنها این‌ها را از هم جدا می‌دانستند بلکه روبه‌روی یکدیگر قرار دادند. درحالی‌که در کشوری مثل آمریکا هیچ‌وقت پنتاگون و وزارت خارجه آمریکا مقابل هم نیستند و جهت‌گیری حرفشان یکی است.

این اشکال در دیپلماسی ما موجب شد که هم دنیا تصویری واقعی از ما پیدا نکند و هم برخی کشورها فکر کنند که اگر به ما فشار بیاورند، نتیجه خواهد داد. کمی قبل از انتخابات سال ۱۴۰۰ بحث دوگانه میدان و دیپلماسی را داشتیم و آن‌ها می‌خواستند با این شعار فضای خاصی را بر جامعه حاکم کنند تا رأی بگیرند و تحمیل حضورشان را تداوم ببخشند. اما دولت سیزدهم هیچ یک از الزامات کار سیاسی و دیپلماتیک را تعطیل نکرد. ابزار اصلی در دیپلماسی مذاکره است و دولت سیزدهم هرگز میز مذاکره را ترک نکرد!^۱

به‌روز و فنی

صحبت‌های متخصصین هر حوزه‌ای را با دقت می‌شنید. درباره آخرین وضعیت‌ها، آخرین فناوری‌ها، اینکه چرا این مسئله وجود داشته، از چه سالی در ایران شروع شده، از قبل انقلاب بوده یا بعد از انقلاب، چه دولت‌هایی چه اشتباهاتی کردند، ریشه‌اش چه بوده و... باید تمام این‌ها را برایش بیرون می‌کشیدیم و شرح می‌دادیم و او بدون این یک کلمه حرف بزند، تمام حرف‌ها را گوش می‌داد و یادداشت می‌کرد. صحبت ما که تمام می‌شد تازه شروع می‌کرد به سؤال پرسیدن.^۲

۱. دکتر منوچهر متکی، از وزرای اسبق امور خارجه، شبکه خبر.

۲. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور آقای رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

توجه به جزئیات؛ در عین مسئولیت و دغدغه کلان

جمع اضداد

حاج آقا رئیسی گاهی اوقات جمع اضداد بود. در عین اقتدار و جذبه‌ای که داشت، در نهایت رأفت و مهربانی بود و من این را به عینه می‌دیدم. در کنار جدیتی که در کار داشت، هر زمان خدمت‌شان می‌رسیدم، از من احوال بچه‌هایم را می‌پرسید.^۱

مکارم اخلاق کوچک!

هر مسئولیتی که به ما واگذار می‌کرد باید گزارش و نتیجه‌اش را به ایشان منتقل می‌کردیم. گاهی پیش می‌آمد به آمارهایی که می‌دادیم ایراد می‌گرفت، اما هیچ‌وقت توی جمع چیزی نمی‌گفت و به اصطلاح بازخواستمان نمی‌کرد. نهایتش این بود وقتی متوجه نظرات اشتباه ما می‌شد، در سخنرانی‌ها به آن اشاره می‌کرد و می‌گفت: «بعضی از دوستان می‌گن این نظر درسته، ولی من به این دلایل معتقدم درست نیست».^۲

۱. زارع پور وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، شبکه خبر.

۲. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور آقای رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

شیرینی عقد

در دورانی که حاج آقا رئیسی، دادستان کل کشور بود، روزی یکی از قضات دیوان کشور به سراغ یکی از نزدیکان ایشان رفته و ضمن تأکید بر این نکته که خوزستانی‌ها اعتقاد و علاقه زیادی دارند بر اینکه سادات خطبه عقدشان را بخوانند، از ایشان درخواست می‌کنند تا وساطتی انجام دهند که حاج آقا رئیسی خطبه عقد دخترشان را بخواند.

باهم نزد حاج آقا رئیسی رفته و درخواست را مطرح می‌کنند.

آقای دادستان کل با خوش‌رویی تمام از این پیشنهاد استقبال می‌کند.

به علت مشغله زیادی که داشت، توقع می‌رفت که شرط کنند عروس و داماد به دادگستری بیایند تا خطبه‌شان جاری گردد. اما حاج آقا رئیسی گفت: نه؛ آدرس بدهید من خودم می‌آیم.

روز موعود فرارسید. آقای دکتر علاوه بر خواندن خطبه عقد، هدیه‌ای هم به عروس و داماد تقدیم کرد که خاطره‌ای بسیار خوش و شیرین برایشان به یادگار گذاشت.^۱

توجه به نیروهای در سایه

هرجا برای افتتاح پروژه‌ای می‌رفت، حواسش به کسانی بود که کمتر به چشم می‌آمدند. در افتتاح آزادراه شیراز - اصفهان از کارگران تشکر کرد و به خانواده‌هایشان خداقوت گفت.

در مراسم بزرگداشت روز حافظ، هنگام خروج از مراسم یکی یکی از تیم حفاظت تشکر کرد.

در مراسم افتتاح خط لوله انتقال آب هم به کارگرها گفت: «از طرف من از

۱. شبکه افق، نسیمی شو.

خانواده‌ها تون تشکر کنید. اگر همراهی آنها نبود، شما هم نمی‌توانستید در این پروژه، این قدر خوب نقش‌آفرینی کنید.»^۱

حفظ حرمت افراد

نشسته بودیم و عملکرد وزارت خانه‌ها را رصد می‌کردیم. به ایشان گفتم که یکی از وزارتخانه‌ها بعضی از نکات را درست منتقل نمی‌کند. پذیرفت و دیگر چیزی نگفت.

توی جلسه، همان وزیر دقیقاً همان جملات سابق را بیان کرد. از آقای وزیر خواست گزارش کار موضوعی را به ایشان نشان دهد. وزیر جواب داد الان آماده نیست و آخر جلسه آماده و ارائه می‌کند.

جلسه تمام شد و گزارش را نیاورد. جهت یادآوری روی کاغذ نوشتیم که وزیر گزارش کار آن مورد را نیاورده است. کاغذ را خواند و کنار گذاشت. چیزی نگفت. از پشت میز که بلند شدیم و از سالن بیرون آمدیم، پرسیدم: «پس چرا به وزیر چیزی نگفتید؟» چند لحظه محکم و قاطع نگاهم کرد: «این چه اخلاقی است که شما داری؟» یک لحظه یکه خوردم، گفتم: «چه اخلاقی؟ چطور مگر؟» ایستاد آرام و پُر نفوذ نگاهم کرد: «چرا می‌خواهی ضایع شدن یک آدم را نشان بدهی؟ خودش فهمید اشتباه کرده است دیگر؛ تمام شد و رفت.»^۲

رعایت ادب در حضور دیگران

صبح روز آخرین جلسه نظارت ستادی بود. قرار بود با حاج آقا برویم. حاج آقا شب بیدار مانده بود تا کارتا بل‌ها را صاف کند.

صبح خدمت‌شان رسیدم تا توضیح دهم.

۱. روایتی از حضور رئیس‌جمهور شهید، آیت‌الله رئیسی در استان فارس.

۲. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور آقای رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

ایشان نگاهی به بنده کرده و گفت: «ایرادی ندارد هم‌زمان که شما توضیح می‌دهید، آرایشگر بیاید محاسنم را مرتب کند؟»

گفتم: «حاج‌آقا این چه فرمایشی است! معلوم است که می‌شود.

بنده گزارشم را به شما ارائه می‌دهم ایشان هم به کارش برسد. چه اشکالی دارد.»

حاج‌آقا گفت: «پس صدایش کنم.»

رفت در اتاق. به انتظار ایشان نشستیم که پنج ثانیه نشده برگشت.

پرسیدم: «حاج‌آقا چیزی شده است؟»

گفت: «ولش کن، نمی‌خواهد.»

گفتم: «یعنی چه حاج‌آقا؟»

گفت: «دیدم این کار اخلاقی نیست. شما آمدی این‌ها را به من توضیح بدهی خوب نیست من هم‌زمان مشغول کار دیگری بشوم؛ بی‌ادبی است.»^۱

نقد برنامه، نه نقد شخصیت!

[فردی پیش حاج‌آقا رئیسی] ظاهر رقیب سیاسی ایشان را نقد کرد. خیلی ناراحت شد، سنگین برخورد کرد. جوری که یعنی این کارتان اصلاً درست نیست که شخص را نقد می‌کنید. تأکیدشان روی این موضوع بود به جای شخص، کارها و برنامه‌هایش را نقد کنید، دیگر به ساعت دست و زندگی‌اش چه کار دارید؟ چقدر می‌ارزد و چگونه است؟

بی‌اخلاقی‌های سیاسی را دوست نداشت. ناراحت می‌شد و مؤاخذه می‌کرد. خود و زندگی‌اش برمدار اخلاق بود...^۲

۱. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور آقای رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

۲. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور آقای رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

زهد و ساده‌زیستی و تقوا

همین‌قدرم برامون زیاده!

خانه‌شان توی تهران یک آپارتمان دو طبقه بود. یک طبقه دست خودشان بود و آن یکی دست پاسدارها و همراهانشان.

یک بار که حسابی از دستشان حرص گرفته بود گفتیم: «حاج‌آقا! شما الان موقعیت مهمی دارید. هم نماینده خبرگانید هم معاون اول قوه قضائیه. خب چرا تو یک خونه بهتر زندگی نمی‌کنید؟»

هنوز صداش در گوشم هست: «همین‌قدرم برای مان زیاد است».

سه سال تولیت آستان قدس هم اوضاع همین بود. اجازه نمی‌داد برایش خانه مناسبی در نظر بگیرند. در سوئیت جمع و جوری در باب الجواد حرم امام رضا علیه السلام که فقط یک خواب داشت زندگی می‌کرد.^۱

جلوه ستار العیوب

ایشان رئیس دادگاه ویژه روحانیت، رئیس قوه قضائیه و دادستان بود و از بسیاری از پرونده‌های اشخاص، رجال سیاسی، و مسائل اخلاقی و اختلاسگران و... اطلاع داشت. خودش هم گفته بود: «سینه من صندوق اسرار بسیاری از رجال سیاسی

۱. حجت الاسلام فرازی نیا، مدیر ارتباطات حوزوی تولیت آستان قدس، شبکه افق، برنامه شهید جمهوری، ۳۱ اردیبهشت.

کشور است ولی من هیچ‌گاه بر زبان جاری نمی‌کنم.» علاوه بر این، ایشان وقتی با این افراد روبه‌رو می‌شد بسیار گرم برخورد می‌کرد و ما می‌گفتیم: «حاج آقا شما نسبت به این فرد این‌گونه رفتار می‌کنید؟!» می‌گفت: «ایشان جرمی مرتکب شده است، وقتی من بر صندلی قضاوت در دادگاه ویژه یا جای دیگر بودم، به تناسب آنچه از قرائن و شواهد به من می‌رسید مأمور بودم حکم خدا را بیان کنم.» ولی ایشان در غیر آن و در دیگر صحنه‌های زندگی، خدماتی را که آن فرد انجام داده بود، نادیده نمی‌گرفت. این، بسیار مهم است.^۱

مخالفت با مرمت مزار پدر

پدر آقای رئیسی در باغ رضوان حرم مطهر رضوی، کنار مزار آیت‌الله فقیه سبزواری دفن هستند، یک روز پیشنه‌ها دادم سنگ قبر آیت‌الله سبزواری را تعویض کنیم و رویش شیشه بگذاریم، همان جا گفتم اجازه بدهید مزار پدر شما را هم عوض کنیم، آقای رئیسی سریع گفت: «نه! نمی‌خواهم بگویند چون تولیت هستیم، سنگ قبر پدرم را عوض کرده‌ام».^۲

گذشت از حق تولیت

آقای رئیسی بعد از تحویل دادن تولیت آستان قدس رضوی، برای آقای مروی نامه‌ای نوشت و گفت بعد از محاسبه حق التولیه‌شان در طول این سال‌ها، آن را خرج ساخت درمانگاه برای مناطق محروم کنید. قرار شد زمین را آستان بدهد و هزینه ساخت با آن مبلغ تأمین شود.

سه درمانگاه در خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان، با حق تولیت آقای رئیسی ساخته شده است.^۳

۱. حجت الاسلام فرازی نیا، مدیر ارتباطات حوزوی تولیت آستان قدس، محفل خاطره و یادبود آیت‌الله شهید رئیسی، مشهد مقدس، مسجد امام خمینی علیه‌السلام، ۲ خرداد ۱۴۰۳.

۲. حجت الاسلام فرازی نیا، مدیر ارتباطات حوزوی تولیت آستان قدس، محفل خاطره و یادبود آیت‌الله شهید رئیسی، مشهد مقدس، مسجد امام خمینی علیه‌السلام، ۲ خرداد ۱۴۰۳.

۳. حجت الاسلام فرازی نیا، مدیر ارتباطات حوزوی تولیت آستان قدس، محفل خاطره و یادبود آیت‌الله شهید رئیسی، مشهد مقدس، مسجد امام خمینی علیه‌السلام، ۲ خرداد ۱۴۰۳.

غمخوار مردم

مدیر مردمی

مردم محوری و مردمی بودن حاج آقای رئیسی، تحولی بود که در دوره مدیریتشان در آستان قدس اتفاق افتاده بود. حضور مداومشان در مناطق حاشیه شهر مشهد، زبانزد مردم بود. طوری که ما خیلی با این جمله مواجه می شدیم که قبل از این، مسئول یا کارشناسی از طرف آستان قدس به منطقه ما نیامده است.

این حضور میدانی و مستقیم، برای مردم آن مناطق خیلی اهمیت داشت.^۱

خبرنگار همراه رئیس جمهور

آقای رئیسی مدام از ما تشکر می کرد، به خاطر زحماتی که به زعم خودشان متحمل می شدیم. آن روز هم آمد و تشکر کرد و پرسید: «مشکلی ندارید؟»

ما گفتیم حاج آقا این سؤالی است که ما باید از شما بپرسیم. آیا کاری از ما برمی آید که برای تان انجام دهیم؟

یکی از نکاتی که آنجا به ایشان گفتم را نیاز می بینم بازگو نمایم.

۱. دکتر میثم ظهوریان، نماینده مردم مشهد و کلات در مجلس شورای اسلامی، شبکه خبر، ۱-۳-۱۴۰۳.

اینکه حاج آقا می‌گفت مردم برایش اولویت است، واقعاً حقیقت داشت. ما به مناطقی با ایشان سفر می‌کردیم که حتی خود مردم باور نمی‌کردند که رئیس جمهور به آنجا سفر کرده است.

برخی نقاط که می‌رفتیم می‌گفتند فرماندارمان هم به ما سر نزده است. باورش برای مردم سخت بود و مدام می‌پرسیدند: نماینده مجلس هستند؟ می‌گفتیم نه؛ آقای رئیسی هستند! باز با تعجب می‌پرسیدند: رئیس دفترشان؟ گفتم نه! خود ایشان آمدند.

تا با چشم خود نمی‌دیدند باور نمی‌کردند که رئیس جمهور کشور، مهمانشان شده و از نزدیک گوش جان به درد دل مردم می‌سپارد.^۱

ترمیم خانه‌های فرسوده

ما در سال‌های قبل از ریاست جمهوری ایشان، حدود دو سال دیدار مرتب هفتگی یا یک هفته در میان با ایشان داشتیم و بعد از انتخاب ایشان به عنوان ریاست جمهوری نیز کم‌وبیش دیدارها ادامه داشت. آخرین دیدارمان هم در جریان بازدید ایشان از منطقه هفده و هجده تهران در مسجد ابوذر بود. همان مسجدی که حضرت آقا (حفظه‌الله) دچار حادثه ترور شدند. دیدار مردمی رئیس جمهور بود و ما هم در حضورشان بودیم. مسائل مختلف مطرح شد ولی تأکید ایشان روی بافت‌های فرسوده بود و اصرار داشت که یک بسته تشویقی در بافت فرسوده طراحی کنید که به مردم ارائه شود. توضیح داده شد که در بافت فرسوده ما همه عوارض‌ها را لغو کردیم و این تشویقات وجود دارد و بایستی تشویقات دیگری نیز توسط بانک‌ها صورت گیرد که خوب بقیه مسائل و مباحث به وزیر مسکن و سایرین که آنجا حضور داشتند، ارجاع شد. توصیه ایشان این بود که این بسته‌ها و حمایت‌ها را آماده کنید. چون بافت فرسوده تهران برای

۱. امیرشایان مهر، خبرنگار خبرگزاری صدا و سیما.

مردمی است که شرایط عادی و مناسبی ندارند. زیرا اگر شرایط مناسب داشتند، خانه‌شان فرسوده نمی‌شد. دغدغه آقای رئیسی کاملاً درست و صحیح بود.^۱

قاطع به خاطر عشق به مردم

ایشان به مردم عشق می‌ورزید. تلاش می‌کرد تا یک مشکلی را از مردم حل کند. من به حال ایشان غبطه می‌خوردم که این جور به مردم عشق می‌ورزد و خدمت می‌کند. تمام تلاشش این بود به مشکلات مردم رسیدگی شود.

اگر ما گزارش می‌دادیم که فلان جا یا فلان موضوع را پیگیری کردیم انجام نشد، خیلی عصبانی می‌شد و می‌گفت که حتماً از او توضیح بخواهید. ایشان خیلی مهربان بود. هیچ وقت تندی از ایشان ندیدیم. به هیچ عنوان به کسی بی‌احترامی نمی‌کرد؛ با کمال احترام و اخلاق و جدی!

می‌گفت که قاطعیت منافاتی با رعایت اخلاق ندارد. قاطع باشید؛ محکم باشید؛ ولی اخلاق را هم رعایت کنید.^۲

تصمیم درست

حاج آقای رئیسی یک بار سال ۱۳۹۹ در سمت رئیس دستگاه قضا به کارخانه چوب و کاغذ مازندران آمد. خط‌تی‌ام یک ما چند سال بود که متوقف شده بود. خیلی دغدغه داشت و نگران بود.

بعد که به عنوان مقام ریاست جمهوری انتخاب شد، با دستور ایشان یک اتفاق تاریخی برای چوب و کاغذ مازندران رقم خورد!

ایشان به وزیر محترم آموزش و پرورش و وزیر ارشاد دستور داد که کتب درسی چهارده میلیون دانش‌آموز ایرانی از کارخانه کاغذ مازندران تأمین شود. این برای

۱. مهندس چمران، عضو شورای شهر تهران، شبکه خبر، ۳ خرداد ۱۴۰۳.

۲. حسن درویشیان، رئیس دفتر بازرسی ویژه رئیس جمهور، شبکه خبر، دوم خرداد.

ما معنای زیادی دارد. این یعنی امنیت شغلی؛ یعنی احیای غرور کارگر ایرانی؛ یعنی جلوگیری از خروج ارز و... .

ما در خط یک، چیزی حدود چهارهزار تن تولید داشتیم. اما با دستوری که این مرد بزرگ صادر کرد، تولید چیزی حدود چهل و پنج هزار تن، یعنی ده برابر شد. دیگر حقوق معوقی بین کارگران وجود نداشت و به موقع پرداخت می شد. بسته معیشتی به کارگران داده می شد و اتفاق خیلی خوبی برای چوب و کاغذ مازندران رقم خورد.

ایشان با این کار شوروشعف را به کارگران برگرداند و ما شاهد استمرار تولید هستیم.^۱

جهت‌دهی آستان قدس برای خدمت بیشتر به محرومین

زمانی که ایشان مسئولیت تولیت آستان قدس را برعهده داشت، بنیادی به نام بنیاد کرامت راه‌اندازی کرد. آن موقع بنده و یک سری از دوستان مان جمع شدیم و این بنیاد را در زمان ایشان تأسیس کردیم. یکی از کارکردهای این بنیاد، همین موضوع مسکن محرومین بود. اینکه ظرفیت آستان قدس به میدان بیاید برای کمک‌کردن به بخشی از نیازمندان به‌ویژه نیازمندان شهر مشهد و یا سایر استان‌ها. کار این بنیاد که الان هم با نظارت حضرت آیت‌الله مروی ادامه دارد، پایه‌گذاری‌اش در زمان مسئولیت آقای رئیسی در تولیت آستان قدس انجام شد.^۲

۱. کارگر کاغذ مازندران در برنامه ثریا.

۲. مهرداد بذرپاش، وزیر مسکن دولت سیزدهم، شبکه خبر، دو خرداد ۱۴۰۳.

خاکی بودن وعدم تکبر

رئیس نرخ شکن

ارتباط برقرارکردن با آقای رئیسی اصلاً سخت نبود. گاهی بعضی ها گلایه می کردند که ما با آقای رئیسی می توانیم ارتباط بگیریم اما با وزیر و استاندار ایشان نمی شود ارتباط گرفت!

آقای رئیسی نرخ ها را شکسته بود؛ نرخ بعضی مسائل و کلاس هایی را که برخی ها داشتند، شکسته بود و بدون کلفت می نشست و گفتگو می کردند. به نظرم این، خیلی امتیاز ویژه ای بود.^۱

باصفا و بی آرایش

ما توفیق داشتیم با آقای رئیسی در یک جلسه هفتگی ۱۰ سال ایشان را می دیدیم. در همان جلسات میزان صفا و بی آرایش بودن ایشان هیچ تفاوتی بعد از ریاست جمهوری نکرد.^۲

۱. حجت الاسلام نصرالله پژمانفر، نماینده مردم مشهد و کلات در مجلس شورای اسلامی، شبکه خبر، یکم خرداد، برنامه خادم الرضا علیه السلام

۲. صفار هرنندی عضو مجمع تشخیص و وزیر ارشاد سابق، برنامه خادم الرضا علیه السلام رئیس جمهور شهید، ۳۰ اردیبهشت.

رئیس جمهوری از دل مردم

هیچ‌گاه مسئولیت باعث نشد آقای رئیسی از خصلت انسانی تواضع فاصله بگیرد و دچار منیت و روح کبریایی شود. حسن خلق همراه با تواضع به ایشان جاذبه خاصی داده بود و بستر را برای رشد روزافزون ایشان فراهم می‌کرد. ایشان فردی با تحرک و خستگی‌ناپذیر بود و حضوری بی‌تکلف در میان مردم داشت و خیلی خودمانی و صمیمی به مردم جواب می‌داد. رفتار ایشان به‌هیچ‌وجه رفتار اداری نبود. رفتاری خودمانی داشت. او از دل مردم و هم‌فرهنگ مردم بود.

سال‌ها بود که در ایام فاطمیه مراسم داشتیم و در همه این سال‌ها آقای رئیسی چند شب برای سخنرانی تشریف می‌آورد. ایشان هیچ‌گاه منبر رفتن، این کار طلبگی خود را رها نکرد. حتی زمانی که به‌عنوان رئیس‌جمهور، بالاترین مقام اجرایی کشور را برعهده داشت. دیگر این که ایشان هیچ‌وقت کار طلبگی را وسیله امرارمعاش قرار نداد. هر چه از ایشان خواهش می‌کردیم که یک هدیه ناچیز را بپذیرد به‌هیچ‌وجه قبول نمی‌کرد و با زبان عمل می‌گفت: «آمده‌ام وظیفه طلبگی‌ام را انجام دهم».^۱

هم صحبت مردم

من مکرر از ایشان برای سخنرانی در مسجد جمکران دعوت کردم و ایشان نپذیرفت. ولی مکرر به‌صورت ساده حضور داشت و وقتی مردم ایشان را می‌دیدند گاهی ساعت‌ها سرپا می‌ماند و حرف مردم را می‌شنید.^۲

نگران همه

تصاویر سیل سیستان و بلوچستان را همه دیدند که آب تا بالای زانوی یک انسان بالغ بالا آمده بود.

۱. آقای دکتر علوی وزیر سابق اطلاعات، ۱۴۰۳ شبکه خبر، بخش ۳، ۲ خرداد.

۲. حجت‌الاسلام رحیمیان، تولید مسجد مقدس جمکران.

رئیس جمهور بدون ذره‌ای کراهت و وسواس در همان شرایط، بانرژی ادامه می‌داد و پیش می‌رفت.

اما نکته قابل توجه این بود که ایشان مراقب اطرافیان بود و به سرتیم حفاظتشان آقای موسوی و خبرنگاران تأکید می‌کرد که مراقب خودشان باشند و احتیاط کنند.

این حجم از توجه به دیگران آن هم در شرایط بحران، نکته بارز آن سفر بود که مورد توجه رسانه‌ها نیز قرار گرفت.^۱

---

۱. یوسف سلامی، خبرنگار صدا و سیما (<http://www.yjc.ir/00afMz>).

اخلاص، تکلیف‌گرایی و عدم ملاحظه محبوبیت

بگذار مردم راحت باشند!

یک روز خدمت حاج آقا گفتم: «حاج آقا شما می‌دانید که ما این چالش‌ها را داریم، پس چرا وقتی در تلویزیون با مردم صحبت می‌کنید می‌گویید همه چیز خوب است؛ همه چیز عالی است؟!»

ایشان می‌گفت: «بله داریم. من به‌عنوان رئیس‌جمهور باید آخرین وضعیت چالش و مشکلات را بفهمم که برایش وقت می‌گذارم. باید راهکارش را پیدا کنم که برایش وقت می‌گذارم. عوامل دولت را صدا کنم که تقسیم کار کنند و اقداماتی را انجام دهند که برایش وقت می‌گذارم. اما وقتی به‌عنوان یک پدر، به‌عنوان یک خادم با مردم صحبت می‌کنم باید به مردم قوت قلب بدهم که شما نگران نباشید؛ ما آنجا هستیم و این باید باری روی دوش ما باشد.»

گفتم حاج آقا این جور مردم فکر می‌کنند که مسائل و مشکلات از شماست. اما اگر مطرح کنید، می‌فهمند که مسائل و مشکلات به قبل برمی‌گردد. برخی مشکلات اصلاً از قبل انقلاب بوده است. ایشان گفت: «نه این‌ها را به مردم نگوید.»

گفتم اگر شما اهل نقد باشید، نقد سیستم پذیرش اجتماعی بیشتری دارد.

حاج آقا گفت: «نه شما بگذار مردم فکر کنند عامل همه ناکارآمدی‌ها من هستم و ما خودمان باید حلش کنیم».^۱

مرد کارهای سخت

آیت‌الله رئیسی اهل عافیت طلبی نبود. هنگامی که سکان قوه قضائیه را برعهده گرفت، محبوبیت و اقبال مردم نسبت به قوه قضائیه زیر ۵ تا ۱۰ درصد بود. پس از ۲ سال سکان داری قوه توسط ایشان، محبوبیت قوه قضائیه به ۷۰ تا ۸۰ درصد افزایش یافت.^۲

نفع یا تکلیف؟

در شرایطی که ایشان عملکرد بسیار موفقی در قوه قضائیه داشت، بحث کاندیداتوری ایشان مطرح شد. در جلسه‌ای که با حضور طرف‌داران ایشان برگزار شد، هدف آن بود که ایشان را منصرف کنند. با این استدلال که به واسطه شرایط کشور که ناشی از عملکرد دوره مدیریتی قبل است، کار بسیار دشوار و سخت خواهد بود و اینجا محلی است که به شما هجمه و فشار خواهند آورد.

اما ایشان خطابه غزایی داشت که:

بنده الان تکلیف را در این می‌بینم. چرا عافیت طلبی کنم و بنشینم در جایگاهی که به نفع من است؟

ایشان تکلیف خود را ایجاد امید بین مردم و حل مشکلات می‌دانست.^۳

فدایی منافع ملی

چون بنا بود شخص رئیس‌جمهور برای بهره‌برداری روی سکو بیاید، تصمیم بر

۱. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور آقای رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

۲. آقای علی نادری، مدیرعامل خبرگزاری ایرنا، برنامه جهان آرا، ۵ خرداد ۱۴۰۳.

۳. آقای علی نادری، مدیرعامل خبرگزاری ایرنا، برنامه جهان آرا، ۵ خرداد ۱۴۰۳.

این شد که کار استخراج حتماً متوقف گردد و سپس ظرف ۲۴ ساعت مجدد کار از سرگرفته شود.

این تصمیم به دو دلیل ایمنی و امنیتی گرفته شده بود تا برای رئیس جمهور خطری به وجود نیاید.

موضوع زمانی که به گوش آقای رئیسی رسید، ایشان با ناراحتی تمام دستور داد که حق ندارید حتی یک دقیقه کار را متوقف کنید. چرا که این میدان گازی مشترک است و هر ساعت توقف استخراج، به منافع ملی ایران ضربه می‌زند.

و اجازه نداد برای حضور ایشان و مراسم، در کار وقفه‌ای ایجاد گردد.^۱

من کسی نیستم

دختر نوجوان در میان جمعیت هدیه متفاوتی برای رئیس جمهور آورده بود. قاب را به دست ایشان رساندند. حتماً در خلوت خود برای کشیدن آن وقت زیادی گذاشته بود.

آیت‌الله رئیسی با دیدن نقاشی خودش گفت: من قابل نداشتم که شما این قدر محبت بکنید! درعین حال زحمت شما قابل تقدیر و تشکر است.

آیت‌الله نورمفیدی، نماینده ولی‌فقیه در استان گلستان، از دخترخانم پرسید: «کار خودتان است؟»

دخترخانم گلستانی گفت: «بله. همین دیروز تمام شد.»

شهید رئیسی گفت: «تصویر حضرت آقا را بکشید. من که طلبه هستم. من کسی نیستم. باز هم از زحمت شما متشکرم.»^۲

۱. مهندس جواد اوجی، وزیر نفت دولت سیزدهم، شبکه خبر.

2. isna.ir/xdQcXw

گریه‌های آقای رئیسی را از فیلم درآوردیم!

هنگامی که آیت‌الله رئیسی برای شرکت در مجمع عمومی سازمان ملل عازم سفر به نیویورک بود، از ایشان پرسیدند: «چه احساسی دارید از این که نماینده مردم ایران خواهید بود؟»

آقای رئیسی گریه کرد و گفت: «نماینده ما حاجی است. شهدا هستند! من چه کسی باشم؟!»

البته این فیلم را تقطیع کردیم و گریه‌های ایشان را درآوردیم. چون احساسم این بود که برخی فکر می‌کنند شوآف است!^۱

قواعد جدید حفاظتی

زودتر از زمان ملاقات، رسیدم دفتر آقای رئیسی. محافظشان آقای موسوی، با پای مجروح آمد و با هم صحبت کردیم. دلیل را جویا شدم. گفت در دیدار مردمی، به سمتش هجوم آوردند و پایش ضربه دیده و عمل کرده است. گفت مردم برای آقای رئیسی خیلی مهم هستند، به خاطر مردم، تمام اصول حفاظت مان را تغییر دادیم و مجبوریم سبک جدیدی از حفاظت را داشته باشیم.^۲

رقابت با چاشنی تقوا

ایام انتخابات خبرگان بود. حاج آقا جزو نامزدهای خبرگان بود. می‌خواست به او قول بدهیم که هیچ عکس یا متنی از او در خبرها منتشر نمی‌شود. گفتند: «به هیچ عنوان در انتخابات خبرگان عکس و متنی از بنده نگذارید».

این جوری که نمی‌شد! من شاکمی شدم و گفتم «کار ما خبررسانی است حاج آقا. همه نامزدها رو هم پوشش می‌دهیم. خیالتان راحت شما هم یکی مثل همه»

۱. علی صدری نیا، مستند ساز، شبکه افق، برنامه شهید جمهور.

۲. دکتر حمید رضا مقدم فر مشاور عالی فرمانده کل سپاه پاسداران، برنامه سلام صبح به خیر سه شنبه یک خرداد.

اما بی‌فایده بود. کوتاه نیامد و از ما قول گرفت که از عکس‌ها و حرف‌هایش هیچ‌جا استفاده نکنیم.

روی کلمه آیت‌الله هم خیلی حساس بود. این دفعه آخر با ناراحتی به آقای اسماعیلی گفت که: «من که به شما گفتم به دوستان ابلاغ کنید در روزنامه از عنوان «آیت‌الله» برای من استفاده نکنید»^۱.

وقتی مریدش نبودم

انتخابات سال نود و شش تازه تمام شده بود. در تالار آینه جلسه با مسئولین ستاد انتخاباتی بود همان دوره‌ای که آقای رئیسی هم شرکت کرده بود. خیلی‌ها گریه می‌کردند. مثلاً آن‌ها که زندگی‌شان را پای او گذاشته بودند. من هم دعوت شده بودم.

یکی از محافظ‌ها گفت «بیایید اتاق پشتی حاج‌آقا می‌آید آن‌جا».

رفتیم. آقای رئیسی آمد. آن ایام خودش تولیت آستان قدس و معاون رئیس قوه قضائیه بود.

مشغول حرف‌زدن بودیم. به من گفت: «شما بیا آستان قدس به کمکت نیاز داریم». گفتم «ببخشید حاج‌آقا امکانش نیست». گفت: «چرا؟»

گفتم: «با کار بیرون میانه بهتری دارم». فهمید دارم آسمان ریسمان می‌بافم و دلیل دیگری دارم. گفت «راستش را بگو چرا آستان قدس نمی‌آیی؟» کمی این‌پا و آن‌پا کردم و لفتش دادم اما چاره‌ای نبود باید برایش توضیح می‌دادم.

بی‌مقدمه گفتم: «من مرید شما نیستم».

این‌را که گفتم حاج و واج نگاهم کرد و با نگاه معصومانه‌ای پرسید: «یعنی چه؟»

۱. آقای علی نادری، مدیرعامل خبرگزاری ایرنا، برنامه جهان‌آرا، ۵ خرداد ۱۴۰۳.

با ادبیاتی حق به جانب گفتم:

«حاج آقا حقیقتش من در این انتخابات برای شما کار انتخاباتی نکردم. به کسی هم توصیه نکردم که به شما رأی بدهد حتی خانوم بچه‌ها. خودم هم وقتی رفتم پای صندوق و دیدم آدم تراز نیست ناچار به شما رأی دادم». هنوز کلام در دهانم منعقد نشده بود که بلند شد آمد پیشانی‌ام را بوسید و گفت: «اگر تا این لحظه شصت درصد اطمینان داشتم که بیایی آستان حالا صد درصد مطمئن هستم. باید حتماً بیایی.»

داشتم از خجالت آب می‌شدم....

گاهی اوقات با خودم فکر می‌کنم بالآخره ایشان تولیت آستان قدس بود. آن زمان تازه معاونت اول قوه قضاییه را سپرده بود و آمده بود. با خودم می‌گویم هر کسی در آن مقام بود نسبت به جمله بی‌ادبانه من واکنش دیگری نشان می‌داد و یا حداقل به این شکل واکنش نشان نمی‌داد.

از آن به بعد کارمان با حاج آقا شروع شد.^۱

۱. اسماعیل سقاب اصفهانی، دبیر ستاد راهبردی تحول دولت و مشاور آقای رئیسی، شبکه نسیم، برنامه نسیمی شو.

جوان‌گرایی و اعتماد به نسل سوم انقلاب

حامی نسل جدید

خبر بازدید رئیس‌جمهور در واپسین روزهای سال ۱۴۰۰ که به گوش می‌رسید، کمتر کسی باور می‌کرد که ایشان با آن همه مشغله برای بازدید از پارک علم و فناوری وقت بگذارد!

اما باز هم آقای رئیس‌جمهور خلاف باورها عمل کرده و با حضور خود انگیزه‌ای دوچندان به جوان‌ترها هدیه داد.

خودمانیم، وقتی حمایت و پشتیبانی شخص اول اجرایی مملکت را حس کنی، صد برابر بیش از پیش اهمیت کار را درخواهی یافت!

همان سال پارک علم و فناوری خراسان رتبه اول کشور را کسب نمود و سبب شد این خاطره هرگز از یادها نرود.

در خلال همان بازدید، با شرکت‌های موجود، نمایشگاهی در پارک علم و فناوری برپا شد و عده‌ای از دانشجویان گلایه‌ها و درخواست‌های خود را به ایشان منتقل کردند از جمله اینکه قوانین فعلی کشور در حوزه مذکور، فرق چندانی با قوانین دهه شصت ندارد. حال آنکه نیازها بسیار به روزتر و گسترده‌تر شده است.

نامه‌هایی نیز در اوج ناامیدی تقدیم ایشان شد که بعدها دیدند تک‌تک‌شان مورد اهتمام قرار گرفته و اثراتش مشهود است. این همان اکسیری بود که از ناامیدان دیروز، حامیانِ جدی دکتر رئیسی ساخت!^۱

---

۱. دکتر میرزایی ریاست دانشگاه فردوسی، برنامه ایران ما، سه شنبه یک خرداد.

قانون مداری؛ توجه و اهتمام ویژه به قانون و اسناد بالادستی

مدافع مبارزه با فساد

ایشان ملزم کرد همه بخش‌های کشور از جمله دستگاه‌های نظارتی و حراست‌ها و بازرسی‌ها با ما همکاری کنند و مبارزه قاطع و بی‌امان و با سرعت با فساد را خواستار بود؛ مثلاً پیگیر اجرای قانون سلامت نظام اداری و مبارزه با فساد که یک قانون مفصل هست یا اصل چهل و نه قانون اساسی، مدیریت تعارض منافع، شفافیت و... بود و همین‌طور همه نکاتی که می‌تواند بستر فساد را ایجاد کند.

یکی از موضوعاتی که خیلی به آن تأکید می‌کرد این بود که حتماً وقتی به یک مسئله فساد یا معضل خاصی رسیدید، سریع آن را رفع کنید و کار را به فردا و پس فردا و یک‌زمان دیگر نسپارید. زیرا این فساد ممکن است موجب گسترش از یک مجموعه به مجموعه یا سازمان دیگر بشود؛ بنابراین همین‌جا باید آن را از بین برد.^۱

مناسبات اداری ریاست جمهوری جهت پیشرفت کشور

من روحیات این شهید عزیز و مطالبات ایشان را بارها از خودشان شنیده بودم و می‌دانستم. عادت ایشان این بود که به هر کسی حکم مسئولیتی می‌داد،

۱. حسن درویشیان، رئیس دفتر بازرسی ویژه رئیس‌جمهور، شبکه خبر، دوم خرداد.

پیوستی هم برایش صادر می‌کرد. مثلاً حکم این بود که شما مسئول فلان بخش هستید؛ اما پیوست آن حکم مهم بود.

در زمانی که من در سازمان بازرسی بودم، ایشان پیوست مفصلی به ما داد و اولاً از ما برنامه خواست و پرسید که برنامه شما چیست؟ بعد برنامه، حکم و پیوست حکم را تأیید می‌کرد. پیوست احکام هم در واقع مطالباتی بود که از هر مسئولی از جمله بنده می‌خواست. همچنین در زمانی که بنده مسئول بازرسی و نماینده ویژه رئیس جمهور در امر مبارزه با فساد شدم، حکم و تکالیف مفصلی به ما واگذار کرد که شاید شامل بیش از ۱۲ مأموریت بود. بخشی از این مأموریت‌ها در مصوبه هیئت وزیران به استناد ماده ۱۲۷ و بخشی هم فراتر از آن بود.^۱

جهش تولید مسکن؛ قانون و نیاز کشور

در حوزه مسکن، گاهی اوقات در محیط‌های سیاسی به ما خرده می‌گیرند که مثلاً آن چهار میلیون چه شد؟ خود آقای رئیس جمهور در یکی از جلساتی که داشتیم، گفت: آقای بذریاش، حتی اگر من قول قانون جهش تولید مسکن را در انتخابات نمی‌دادم، باز هم این موضوع به خودی خود، یک قانون بود! اگر قانون هم نبود، نیاز کشور بود؛ اصلاً وقتی چرخ مسکن به حرکت در می‌آید، بسیاری از مشاغل به حرکت در می‌آیند.

در زمان ایشان و زمان مسئولیت من در این وزارتخانه، غیر از جلسات فرعی و تأمین مالی، یازده جلسه شورای عالی مسکن تشکیل دادیم.

این دولت، وضع تولید بخش مسکن را در زمانی تحویل گرفت که تولید آن، منفی سیزده و نیم درصد بود اما نه‌ماهه اول سال ۱۴۰۲ به مثبت ۴٫۸ درصد رسید. بخش زیادی از کاهش آمار بیکاری به خاطر این هست که این صنعت به حرکت درآمده است و اثرش را در کاهش بیکاری و رشد تولید بخش مسکن و ساختمان

۱. حسن درویشیان، رئیس دفتر بازرسی ویژه رئیس جمهور، شبکه خبر، دوم خرداد ۱۴۰۳

نشان می‌دهد. امروز که در خدمت شما هستیم، نهضت ملی مسکن از مرز دو میلیون و ششصد هزار هم عبور کرد؛ البته این پروژه‌هایی نیست که خود مردم آغاز کرده باشند. این پروژه‌هایی است که دولت به نوعی تسهیلات یا زمین یا هر دو مورد را در اختیار مردم قرار داده است. این عدد کمی نیست. در خیلی از استان‌های ما، این تسهیلات تبدیل به کارگاه مسکن‌سازی شده است. خود ایشان در این مدتی که زیاد سفر می‌رفت، تقریباً در همه سفرها، یک پروژه مسکن هم داشت.^۱

---

۱. مهرداد بذریاش، وزیر مسکن دولت سیزدهم، شبکه خبر، دو خرداد ۱۴۰۳

ولایت‌پذیری و اصلت قائل شدن برای منویات رهبری

نصب العین آیت‌الله رئیسی

دو مشخصه مهم بدون اینکه ابهامی در آن باشد همیشه نصب العین حاج‌آقای رئیسی بود. یکی تدابیر و منویات مقام معظم رهبری علیه‌السلام و دیگری خواسته‌های مردم. یعنی کاری که صورت می‌گیرد برای مردم و گره‌گشایی از زندگی مردم و پیشرفت کشور باشد. در آن رفاه مردم اولویت باشد و در جامعه اثرگذار باشد. ایشان روی این دو پایه تأکید داشت. خودش را به معنای واقعی وقف این موضوع کرده بود و برای خودش استراحتی قائل نبود. این دو مشخصه در همه بخش‌ها و آثاری که از ایشان به یادگار مانده به وضوح قابل رویت است.^۱

سرباز امام خامنه‌ای علیه‌السلام

در یکی از سفرهای خارجی که داشتیم اگر از ایشان و شخصیت یا سیاستش تعریفی می‌شد ایشان می‌گفت: «من سرباز امام خامنه‌ای هستم» و حتی نمی‌گفت رهبر انقلاب، چون امام بالاتر از همه هست.

هر پیشرفتی را متعلق و معطوف به انقلاب و رهبر معظم می‌دانست. اساساً خودشان را سرباز یا طلبه معرفی می‌کرد؛ به خاطر همین تواضع هم خداوند عزّت

۱. مهندس اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی، شبکه خبر، یکم خرداد.

ایشان را در قلوب مسلمین و همه ملت ایران قرار داد. طوری که از جایگاه ویژه‌ای برخوردار شد.^۱

حضور زنان برای تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی

شاید بتوانم بگویم که ایشان اولین رئیس جمهوری است که اهتمام ویژه‌ای نسبت به خانواده، نسبت به اجرایی شدن قوانین مرتبط با خانواده و نسبت به ایجاد زمینه‌های رشد و شکوفایی زنان داشت و اهتمام ویژه‌شان در مرحله عمل دیده شده است.

شما می‌بینید که در شوراهای عالی تصمیم‌گیری، برای اولین بار توسط رئیس جمهور فقید عزیزمان زنانی منصوب می‌شوند، برای این که در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌های زنان مشارکت داشته باشند.

برای اولین بار در سفرهای استانی بودجه و اعتبار خاصی برای زنان و خانواده اختصاص داده می‌شود. بسیاری از حرکت‌های دیگر در مسیر ارتقای جمعیت انجام می‌شد. بر حفظ و تحکیم خانواده تأکیدات مکرر داشت. همین‌طور در تسهیلات ازدواج و زمینه‌های تسریع و تسهیل رفع مشکلات جوانان و به‌طور خاص، خانواده‌ها.

شاهد بودید که همین سال گذشته (۱۴۰۲) با دستور و اهتمامی که ایشان به جد برای عملیاتی شدن قوانین داشت، برای خانواده‌های پرجمعیت هفتاد هزار قطعه زمین اختصاص پیدا کرد.^۲

جملات به یادگار شهید جمهور در آخرین جلسه هیئت دولت

این پیمان من با خدای متعال است که هیچ‌گاه خلاف خواست رهبری، موضوعی که در آن، زمینه اختلاف قوا باشد، مطرح نکردم و مطرح نخواهم کرد. به این خاطر که مشرب من این هست. خیلی‌ها در این قضیه تحت فشار روحی هستند

۱. دکتر جمشیدی، معاون سیاسی ریاست جمهوری.

۲. خانم انسیه خزعلی، معاون امور زنان و خانواده رئیس جمهور، شبکه ۳، ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۱.

که وقتی فلان مطلب برای تو روشن هست و برای آن تریبون هم داری، به راحتی می توانی آن را بگویی و مطرح کنی؛ اما خدا می داند که هر وقت من می خواهم حرفی بزنم، یاد آقای بهشتی می افتم؛ البته من شاگرد ایشان محسوب می شوم و طلبه محض هستم. اصلاً این عناوین هم ما را گول نمی زند چون ایشان آقا بود، آیت الله بود و در واقع عالم بود، دانشمند بود و انقلابی بود اما من یک طلبه محض هستم. در مسجد الجواد ع یادم هست که ریختند دور آقای بهشتی و گفتند: بگو فلانی ها این را می گویند. آقای بهشتی گفت: امام فرموده اند سکوت! سکوت! سکوت! و جلسه را تمام کردند.

من به یاد حرف ایشان که می افتم، می گویم که: آخر فلانی! اگر قرار است تو ادعا کنی که من انقلابی هستم اما به حرف آقا گوش نمی دهم و غیرانقلابی هم همین طور رفتار کند، پس فرق بین تو و او چیست؟ مگر قضیه، صرف ادعا کردن هست؟ اتفاقاً همین جا جای امتحان است. همین جا جای آزمون هست؛ لذا من برخی مسائل را مطرح نمی کنم و بنای من این هست که اصلاً چیزی به این صورت مطرح نکنم؛ چیزی که بوی اختلاف بدهد؛ البته در جلسات خصوصی ممکن است حرفی بزنم که فلان مسئله چطور هست و....

مردم از ما انتظار ندارند. مردم آستانه تحمل شان این چیزها نیست. این جفای به مردم است که من بیایم وارد این میدان بشوم.^۱

1. <https://inn.ir/news/article/67103/>

تحول‌گرایی

دیپلماسی اقتدار

چهره میدانی آقای رئیسی واقعاً به دل همه نشست. ایشان اهل تکاپو بود و درعین حال نگاهش راهبردی بود. آقای رئیسی کاملاً فرصت‌شناس بود و فرصت‌ها را شکار می‌کرد. نگاه هم نگاه راهبردی بود. اینکه کشور وارد شانگهای می‌شود؛ کسی اصلاً تصور نمی‌کرد که این اتفاق بیفتد. وارد پیمان اوراسیا می‌شود و... این‌ها فرصت‌هایی بود برای کشور.

همه این‌ها حاکی از این هست که خود ایشان در موضوعات سیاست خارجی راهبردی بود و با راهبرد حرکت می‌کرد. خدا رحمت کند آقای امیرعبداللهیان را. ایشان هم همین‌طور بود. ایشان و آقای رئیسی در سیاست خارجی اعتقاد داشتند که ما دیپلماسی التماسی کنار می‌گذاریم و دیپلماسی اقتدار را حاکم می‌کنیم و همین‌طور هم شد.^۱

خیلی رودارین!

مشهد زندگی می‌کردم و آدمی سیاسی نبودم. حاج آقا تازه تولیت آستان قدس شده بود.

۱. برنامه خادم‌الرضا (ع)، شبکه خبر، ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۳.

سال ۹۴ که حضرت آقا حکم زیبا و پر مغز و محتوایی را به آستان قدس دادند، شخصاً علاقه‌مند شدم و چون یک مجموعه پژوهشی داشتم و در آنجا کار می‌کردم شروع کردم به نوشتن یک الگوی تحولی درباره این حکم و چگونگی اجرایی کردن آن.

الگو را که آماده کردم خواستم توسط آشنایان متعددی که داشتم خدمت آقای رئیسی بروم و طرح را ارائه دهم. حتی نزد دو نفرشان رفتم اما نتوانستم درخواستم را مطرح کنم.

یک بعدازظهر که برای زیارت به حرم مشرف شدم، خدمت امام رضا علیه السلام عرض کردم آقا جان الگویی آماده کرده‌ام که به نظرم به آستان شما کمک می‌کند. ولی دسترسی به تولیت ندارم و دلم راضی نیست آشنایان رابطم شوند.

دو ماهی گذشته بود که یک روز بزرگواری تماس گرفت و گفت مراسمی داریم با حضور چند نفر از بزرگان و افراد ویژه. شما هم تشریف بیاورید به صرف نهاری سنتی و ساده.

رفتم. چند تن از بزرگان نیز حضور داشتند.

بعد از مراسم داشتند تشریف می‌برند که دم در با ایشان درباره الگو و طرحم صحبت کردم و اجازه گرفتم تا در موردش توضیح بدهم.

حاج آقا پرسید: کسی به شما سفارش این کار را داده؟ گفتم: خیر.

باز پرسید قرارداد با جایی داشتید؟ عرض کردم: خیر.

گفت حتماً باید درباره‌اش صحبت کنیم. دو روز بعد از دفترشان تماس گرفتند و گفتند فلان روز و فلان ساعت حاج آقا خواسته‌اند تا تشریف بیاورید.

عرض کردم دو شرط دارم. اول اینکه حاج آقا سه ساعت وقت بگذارند. دوم اینکه تنها باشم.

در حال گفتن جملات آخرم تماس قطع شد! تصور کردم تماس گیرنده با خود گفته چه آدام پررویی!

نصف روز گذشت دوباره زنگ زدند که حاج آقا فرمودند تشریف بیاورید و ادامه داد خیلی رو دارید! اما متوجه نمی شوم چرا حاج آقا شما را پذیرفتند! جمعه روزی بود. تنها بود و وقت گذاشت و بادقت به صحبت هایم گوش کرد و خیلی استقبال کرد.

بعد از آن جمعه، چند جمعه دیگر هم خدمت شان رسیدم و الگو را ارائه دادم.

نوآوری در خدمت به انقلاب

در زمان مدیریت آقای رئیسی، زمین هایی که مربوط به آستان قدس بود و برخی فقط توسط خانواده های خاصی استفاده می شد و برخی دیگر نیز استفاده درخوری نداشتند، در اختیار مردم قرار گرفت و تبدیل به مراکز فرهنگی شد.

باغ بیلدر، باغ خاتون و کارخانه نخریسی از این دست هستند که به ترتیب، به اردوگاه تربیتی نوجوانان، باغ مادران و موزه روایت تغییر کاربری دادند و در اختیار عموم مردم قرار گرفتند.^۱

جنبش تعهد به خانواده در سطح بین المللی

یک اقدامی که ایشان در سطح بین المللی داشتند، طرح مسئله تعهد و جنبش تعهد به خانواده بود. با این امید که این مسئله در سطح بین المللی مطرح شود و به نتیجه برسد که بحمدالله، در هفته گذشته سند را خدمت ایشان تقدیم

۱. دکتر میثم ظهوریان، نماینده مردم مشهد و کلات در مجلس شورای اسلامی، شبکه خبر، ۱-۳-۱۴۰۳.

کردیم و مراحل نهایی اش را طی می‌کرد که با این فاجعه مواجه شدیم.^۱

هرجا که رفت، به نفع مردم شد

شهید آیت‌الله رئیسی به هر جا که وارد شد و مسئولیت پذیرفت، آنجا را متحول کرد و سر زبان‌ها انداخت و آن سازمان و مجموعه، محل رجوع و مرکز توجه و همچنین محبوب مردم شد، چه زمانی که سازمان بازرسی کل کشور بود که این سازمان به جایی برای حساب کشی از دستگاه‌ها تبدیل شد و چه در سمت معاونت اول قوه قضائیه و یا دادستان کل کشور و چه در زمان عهده‌دار شدن تولیت آستان قدس رضوی.

آستان قدس رضوی رویکردی سنتی داشت اما وقتی آیت‌الله رئیسی به این آستان رفت، درب‌های آن را به روی همه مردم گشود.^۲

۱. دکتر خدیجه کریمی، گزارش ایسنا، ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۳؛ جنبش ملی و بین‌المللی تعهد به خانواده از ابتکارات شهید رئیسی.

۲. آقای علی نادری، مدیرعامل خبرگزاری ایرنا، برنامه جهان آرا، ۵ خرداد ۱۴۰۳.

فصل دوم

گزارش اجمالی از دستاورد های دولت مردمی

مسئول گره‌گشا (گره‌های گشوده شده)

دولت سیزدهم در حالی کار خود را شروع کرد که مشکلاتی زیادی در کشور وجود داشت و چالش‌های بزرگی برای آن به یادگار گذاشته شده بود. در این بخش به روایت بخشی از گره‌هایی که پیش از روی کار آمدن شهید رئیسی در کشور وجود داشت و به دست ایشان باز شد می‌پردازیم.

کرونا

هنگامی که دولت سیزدهم آغاز به کار کرد میزان ابتلا به بیماری کرونا معادل ۵۰ هزار نفر در روز بود و میزان بستری‌های افراد بدحال در هر روز معادل ۸ هزار نفر بود. از زمان شیوع کرونا تا آذرماه سال ۱۴۰۰، فقط ۲۲۰۰۰ واکسن در کشور تزریق شد اما با روی کار آمدن دولت سیزدهم در وهله نخست ۷۰ هزار واکسن تزریق شد و سپس میزان تزریق واکسن به یک میلیون دوز در روز رسید.^۱

مهار و کنترل کرونا در کشور از نخستین و مهم‌ترین دستاوردهای دولت سیزدهم به ریاست آیت‌الله رئیسی می‌باشد. دستاوردی که منجر به حفظ و ارتقای سلامت مردم و بازگشت زندگی به حالت عادی شد.^۲

1. <https://www.isna.ir/news/1403022316520>

2. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1403/02/31/3089663>

کسری بودجه دولت

دولت سیزدهم توانست تا آذر ۱۴۰۲، حدود ۲۲۰ تا ۲۳۰ هزار میلیارد تومان کسری بودجه دوران کرونا و همزمان با تحریم را پشت سر گذاشته و اجازه ندهد شرایط کشور غیرقابل کنترل شود.^۱

آب آشامیدنی روستاها و شهرها

دولت سیزدهم عزمی جدی در حل مشکل آب شرب کشور داشت که به عنوان مثال طبق گزارش ایرنا، با اجرای طرح «جهاد آبرسانی» از ابتدای دولت سیزدهم تاکنون، مشکلات تأمین آب پنج هزار روستا با جمعیت ۲ میلیون و ۶۶۰ هزار میلیون نفر برطرف شده است.^۲

✿ در دولت سیزدهم ۷۸ هزار نفر از جمعیت روستایی لرستان از آب شرب سالم بهره‌مند شدند. از ابتدای دولت تا پایان سال ۱۴۰۲ آبرسانی به ۱۶۱ روستا در لرستان انجام شد، روستاهایی که پیش از این از نعمت آب آشامیدنی سالم و پایدار بی‌بهره بودند.^۳

✿ همچنین ۱۵۴ روستای فاقد آب آشامیدنی مازندران در دولت سیزدهم آبرسانی شد و در حال حاضر ۷۰ هزار نفر در این استان از آب آشامیدنی سالم و بهداشتی استفاده می‌کنند.^۴

✿ تاکنون در ۳۲۵ روستا پروژه‌های آبرسانی به بهره‌برداری رسیده‌اند که از این بابت جمعیتی بالغ بر ۴۵ هزار نفر از آب آشامیدنی سالم بهره‌مند شده‌اند. از سال ۱۴۰۱ تاکنون رشد چند برابری آبرسانی به روستاهای کرمانشاه اتفاق افتاده به طوری که در عرض همین چند ماه، به اندازه ۱۰ تا ۲۰ سال کار انجام

1. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1402/09/16/3002635>

2. <https://www.ima.ir/news/85437258>

3. <https://borma.news/fa/news/2099795>

4. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1403/03/09/3095120/154>

شده است. در گذشته هر سال ۲۰ تا ۴۰ روستا در کرمانشاه آبرسانی می شد، اما اکنون طی فقط دو سال بالغ بر ۳۰۰ روستا آبرسانی شده است. برخی از این روستاها که عمدتاً نیز در مناطق محرومی از شهرستان کرمانشاه قرار داشتند، بعد از چند دهه آبرسانی شده اند.^۱ برای رفع تنش آبی شهرهای دیگر کرمانشاه نیز اقدامات قابل توجهی انجام شده؛ برای نمونه تنش آبی شهر جوانرود بعد از دو دهه مرتفع شد. کارهای بسیار خوبی نیز برای رفع تنش آبی در شهرهای کرند غرب، اسلام آباد غرب، کنگاور، هرسین، میرآباد، بانه وره، سرمست و مناطق مرتفع شهر صحنه انجام شد. همچنین با اجرای پروژه جهاد آبرسانی در ۸ روستای سرپل ذهاب به ۳۱۶ خانوار با جمعیت یک هزار و ۳۸۵ نفر از نعمت آب شرب سالم و پایدار برخوردار شدند.^۲

✳️ برای آبرسانی به سنقر نیز که طی چند سال اخیر خوابیده بود، در سفر سال ۱۴۰۱ آیت الله رئیسی به استان کردستان، اعتباراتی در نظر گرفته شد که منجر به جهش این پروژه شد. میزان پیشرفت تصفیه خانه طرح آبرسانی این شهر که چند سال در حد ۱۴ تا ۱۵ درصد متوقف شده بود، اکنون با جهش خوبی به حدود ۶۰ درصد رسیده و سایر مولفه های آبرسانی به سنقر نیز پیشرفت مناسبی داشته است.^۳

✳️ با آغاز دولت سیزدهم، به علت تنش های آبی، قرارگاهی برای آبرسانی به ۱۰ هزار روستای کشور شکل گرفت. چهارمحال و بختیاری ابتدا برای ۴۴ روستا قرارداد منعقد کرد اما در این طرح برای ۱۰۶ روستا آبرسانی محقق شد و ۱۸۲٫۵ کیلومتر شبکه توزیع آب آشامیدنی و ۴۰ کیلومتر خطوط انتقال آب اجرا، ۱۰ هزار انشعاب نصب و ۱۲ حلقه چاه حفر شد.^۴ تصفیه خانه این پروژه

1. <https://www.yjc.ir/fa/news/8744713>

2. <https://www.mehrnews.com/news/5997383>

۳. همان

4. <https://borna.news/fa/news/2097749>

آبرسانی، نیمی از جمعیت چهارمحال و بختیاری ۱۳ شهر و روستا با جمعیت بالغ بر ۴۵۰ هزار نفر را تحت پوشش قرار می دهد.^۱

✿ همچنین در یک سال گذشته اهالی ۱۱۱ روستای استان اردبیل از آب شرب سالم و بهداشتی بهره مند شدند.^۲

✿ در پروژه تأمین آب استان اصفهان از دریای عمان که در دولت سیزدهم آغاز شد در فاز اول بیش از ۹۰ درصد پیشرفت داشته است. پروژه‌ای که کارشناسان معتقد بودند بیش از ۱۱ سال به طول می انجامد از ابتدای دولت سیزدهم تاکنون با حمایت‌های رئیس جمهور توانسته رکوردزنی کند.^۳

✿ طرح جهاد آبرسانی با هدف محرومیت‌زدایی و تأمین آب پایدار مناطق روستایی در دولت سیزدهم اجرا شد و این طرح در قالب ۲ قرارداد و یک تفاهم‌نامه عملیاتی شد که در قرارداد اول آبرسانی به ۱۱۵ روستای استان خراسان جنوبی در دستور کار قرار گرفت و این مرحله با پیشرفت فیزیکی ۷۳ درصد در دست اجراست.^۴

✿ به ۲۳۰ روستای استان فارس در کمتر از یک سال (از مرداد ۱۴۰۱ تا اردیبهشت ۱۴۰۲) ۲۳۰ روستا آبرسانی شد.^۵

✿ طبق اذعان مدیرعامل آبفای استان کهگیلویه و بویراحمد در ۶ خرداد ۱۴۰۲ نیز با تخصیص اعتبارات محرومیت‌زدایی آب آشامیدنی ۱۶ روستای بخش چاروسا تا یک ماه آینده تأمین می شود.^۶

✿ همینطور آبرسانی ۲۰۱ روستا و ۶ شهر هرمزگان با ۱۸۰۰ کیلومتر لوله‌گذاری^۷

1. <https://www.isna.ir/news/1402030905902>

2. <https://www.iribnews.ir/fa/news/3841511>

3. <https://www.imna.ir/news/756716>

4. <https://www.ima.ir/news/85366677>

5. <https://tn.ai/2890781>

6. <http://khabardishmook.ir>

7. <https://www.ima.ir/news/85336700>

انجام شد. با اقدامات و پیگیری‌های انجام شده در حال حاضر ۶۵ پروژه تأمین آب شرب در هرمزگان آماده بهره‌برداری است. کیفیت آب شرب ۱۲۲ روستای هرمزگان در قالب ۴۰۵ هزار و ۵۹۰ نفر جمعیت با افتتاح این ۶۵ طرح ارتقاء پیدا می‌کند.^۱

✿ بعد از ۱۷ سال ابر پروژه ۱۴۰ کیلومتری بهره‌برداری شد و مشکل آب همدان برای ۳۰ سال حل شد.^۲ در این پروژه ۲۰۰ کیلومتر خط انتقال برای آبرسانی به روستاهای همدان انجام شد. این پروژه از پنج اسفندماه ۱۴۰۰ آغاز شده و مدت آن ۳۰ ماه و اعتبار در نظر گرفته شده برای این پروژه‌ها پنج هزار و ۹۰ میلیارد ریال است که بیش از ۱۵۰ هزار نفر را در قالب ۴۵ هزار و ۲۰۰ خانوار، پوشش می‌دهد.^۳

✿ در این طرح، سعی بر مدیریت تنش آب شرب در ۴ استان تهران، سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی و گلستان به طور ویژه بوده و با تخصیص اعتباری به میزان ۱۰۸۰۰ میلیارد تومان در دست انجام است.

✿ همچنین بهره‌برداری از ۳۰ سد با حجم مخزن ۵۰۴ میلیارد مترمکعب در سال و آبرسانی به ۵۰۰۰ روستا با ظرفیت حدود ۲۰۷ میلیون نفر، از اهم اقدامات دولت در تأمین آب کشور در سال ۱۴۰۲ بود. به عنوان نمونه آبر پروژه آبرسانی سد تالوار که از ۱۸ سال پیش کلنگ‌زنی شده بود، نزدیک به ۱۰ سال بلا تکلیف مانده بود اما در مدت یک سال تکمیل و آماده بهره‌برداری شد. در این پروژه ظرفیت انتقال ۸۰۰ لیتر در ثانیه آب از طریق این خط فراهم شده و هم‌اکنون ۹۵ درصد پیشرفت داشته است.^۴

1. <https://www.isna.ir/news/1402080704753>

۲. همان

3. <https://irma.ir/xjQkZT>

4. <http://www.hamedanpayam.com/shownews/specific/8/0x4226677f6fc5b22d.html>

- ✱ طرح آبرسانی غدیر از دیگر طرح‌های بزرگ آبرسانی در این دولت بود که بزرگ‌ترین طرح آبرسانی خاورمیانه (۲۶ شهر و ۱۶۰۰ روستا)^۱ است و آب ۵۲ درصد جمعیت خوزستان را تأمین می‌کند.
- ✱ افتتاح مدرن‌ترین پروژه آبرسانی کشور با انتقال آب از سد آزاد به تصفیه خانه شهر سنندج^۲
- ✱ آبرپروژه انتقال آب خلیج فارس به فلات مرکزی ایران / حل مشکل آب یزد^۳
- ✱ طرح انتقال آب خلیج فارس به کرمان^۴
- ✱ فعال شدن دیپلماسی آب و دریافت حق آبه ایران از کشورهای همسایه^۵
- ✱ و...

قطعی برق تابستان

از چالش‌های جدی که دولت سیزدهم به هنگام تحویل گرفتن امور از دولت قبل با آن مواجه بود، کمبود برق و خاموشی‌های مکرر به علت عدم ساخت نیروگاه در دولت قبل و افزایش ندادن ظرفیت تولید برق در سال‌های گذشته بود.

در همین راستا صنعت برق کشور در مدت ۱۰ ماه حضور دولت سیزدهم، برنامه‌ریزی دقیقی را طراحی و اجرا کرد. به نحوی که در زمستان ۱۴۰۰ با تأمین و مدیریت سوخت نیروگاهی و در اواخر خردادماه [۱۴۰۱]، با مدیریت شبکه توانست

۱. سال خدمت ۲ (مروری بر اقدامات و فعالیت‌های دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهوری اسلامی

ایران در سال دوم) معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر ریاست جمهوری، ص ۶۷

۲. سال خدمت ۲ (مروری بر اقدامات و فعالیت‌های دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهوری اسلامی

ایران در سال دوم) معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر ریاست جمهوری، ص ۶۸

۳. همان

۴. همان

۵. سال خدمت ۲ (مروری بر اقدامات و فعالیت‌های دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهوری اسلامی

ایران در سال دوم) معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر ریاست جمهوری، ص ۷۱

بدون قطعی برق کشور را تأمین کند همچنانی که در کنار این موارد ظرفیت تولید برق کشور را نیز افزایش داد.^۱

دولت سیزدهم توانست ظرفیت تولید برق کشور را بالغ بر چهار هزار و ۵۰۰ مگاوات واحد بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی افزایش دهد که با این کار ۹۰ درصد واحدهای صنعتی، دیگر هیچ‌گونه محدودیتی در تأمین برق خود ندارند و الباقی نیز تنها نیم روز در هفته (۱۲ ساعت) با اعلام قبلی، نسبت به مدیریت بار اقدام می‌شود.^۲

قطع رابطه سیاسی با کشورهای همسایه

رئیس‌جمهور شهید رئیسی و وزیر خارجه دولت سیزدهم، سعی بر این داشتند که با سیاستگذاری دیپلماتیک خود مبنی بر نگاه به شرق بتوانند سطح روابط ایران را با کشورهای همسایه ارتقا بدهند. بدین منظور ایشان سفر به اغلب کشورهای همسایه را در دستور کار خود قرار دادند. به عنوان مثال، ما زمانی با تاجیکستان تا مرز قطع روابط پیش رفتیم و یا به مدت ۷ سال هیچ‌گونه ارتباطی با عربستان نداشتیم. اما با تلاش‌های دولت سیزدهم در راستای تحقق سیاست همسایگی، روابط ما با کشورهای اطراف بهبود پیدا کرد و مناسبات سیاسی و اقتصادی ما با همسایگان رشد یافت و حتی گام‌های بسیار مثبتی در راستای عادی‌سازی روابط با مصر برداشته شد. این یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین نقاط قوت دولت آیت‌الله رئیسی بود.^۳

در راستای بهبود روابط ایران با عربستان، مقامات ارشد امنیتی این دو کشور در ۱۰ مارس ۲۰۲۳ در پکن باهم دیدار کردند تا فصل جدیدی را در روابط دوجانبه

1. <https://www.ima.ir/news/84803674>

2. <https://boma.news/fa/news/2094804>

3. <https://www.isna.ir/news/1403030906036>

پس از نزدیک به ۷ سال خصومت و دشمنی آغاز کنند.^۱ احیای روابط با عربستان سعودی پس از ۷ سال قطع ارتباط، مهم‌ترین دستاورد دولت رئیسی در صحنه دیپلماسی در منطقه بود. بازگرداندن سریع سفارتخانه‌ها در ریاض و تهران نشان‌دهنده افقی مهم در دیپلماسی منطقه‌ای ایران است.^۲

به‌طورکلی از دستاوردهای سفر رئیس جمهور به چین می‌توان به موارد زیر اشاره کرد؛

- عملیاتی کردن بخشی از توافق ۲۵ ساله ایران و چین، حجم سرمایه‌گذاری چین در ایران طی توافق ۲۵ ساله، طبق گزارش پترولیوم، ۴۰۰ میلیارد دلار است (که حدوداً برابر تمام درآمد نفتی ایران در ۲۵ سال اول انقلاب است).
- امضای ۲۰ تفاهم‌نامه عملیاتی مهم اقتصادی در زمینه‌هایی مانند نفت، خودرو، ترانزیت و...
- دعوت رسمی رئیس جمهور چین از رئیس جمهور ایران در قالب state visit پس از ۲ دهه
- افزایش همکاری ایران و چین در حوزه کشاورزی مانند: صادرات لبنیات، مرکبات، عسل، آبیان از ایران به بازار ۱٫۴ میلیارد نفری چین
- احیاء جاده ابریشم و افزایش درآمدهای ترانزیتی ایران به عنوان قلب تپنده این جاده
- توافقات بانکی و تعاملات ارزی و رفع برخی مشکلات گمرکی بین دو کشور
- استفاده از ظرفیت فناوری و تکنولوژی چینی در پروژه‌های اولویت‌دار
- اعطای عنوان استاد افتخاری دانشگاه پکن به رئیس جمهور ایران

1. <https://www.asriran.com/fa/news/949593>

2. <https://www.etemadnewspaper.ir/fa/Main/Detail/217359>

ناتوانی در وصول مطالبات ارزی

آزادسازی دارایی‌های بلوکه شده ایران از انگلیس پس از چند سال، توفیق بزرگی برای دولت سیزدهم بود. علاوه بر این بر اثر اقدامات ظالمانه آمریکا و فشارهایی که به برخی شرکای ایران وارد کرده بود برخی اموال ما در کره جنوبی نیز مسدود و بلوکه شده بود که دیگر امروز به طور کامل این اموال در اختیار ایران قرار دارد^۱ و دولت سیزدهم توانست به طور کامل این اموال را آزاد کند.^۲

ناتوانی در فروش نفت

دولت سیزدهم همچنین به دستاوردهای مهمی در حوزه نفت دست یافته است. آن هم در شرایطی که در دولت قبل از آن ۸۷ میلیون بشکه میعانات ایران روی آب بدون خریدار می‌ماند. مدیرعامل شرکت ملی نفت با اشاره به ۲.۵ برابر شدن صادرات نفت خام در شرایط سخت تحریم، گفته است: در سال ۱۴۰۲، ایران توانسته ۳۶ میلیارد دلار نفت خام صادر کرده و در بخش گاز نیز ۷۰ میلیون مترمکعب در روز به ظرفیت تولید روزانه خود اضافه کرده است. در ۲.۵ سال دولت سیزدهم بیش از ۱۵ میلیارد دلار قرارداد امضا شده است، در حالی که طی هشت سال دولت گذشته در مجموع ۱۳ میلیارد دلار قرارداد نهایی شده بود.^۳

خودروهای ناقص دیپوشده در پارکینگ خودروسازها

در پایان دولت گذشته بیش از ۱۴۰ هزار خودروی ناقص در پارکینگ خودروسازان خاک می‌خورد که با تدابیر دولت سیزدهم به حدود صفر رسیده است.

تقریباً از اواسط سال ۱۴۰۱ خودروهای ناقص کارخانجات به کمتر از یک هزار دستگاه رسید و به صفر نزدیک شد. بدین ترتیب یکی از بیشترین رشدهای

1. <https://dolat.ir/detail/421235>

2. <https://www.ima.ir/news/85231186>

3. <https://www.ima.ir/news/85482527>

تولید در تاریخ خودروسازی کشور در سال ۱۴۰۱ رقم خورد؛ رشدی که حتی در مقیاس جهانی نیز چشمگیر است، یعنی با تولید بیش از یک میلیون و سیصد هزار دستگاه، رشدی قریب به ۴۰ درصد نسبت به سال ۱۴۰۰ ثبت شد و معضل خودروهای ناقص و دپو در پارکینگ خودروسازان که مناظر نامناسبی نیز ایجاد کرده بود، از اقتصاد ایران رخت برپست و یکی از میراث‌های شوم دولت روحانی توسط دولت شهید رئیسی حل شد.^۱

هفت خوان دریافت مجوز کسب و کار و پدیده امضاهای طلایی

دولت سیزدهم در دو سال گذشته موفق شد پس از ۱۳ سال، تکلیف بر زمین مانده تسهیل شرایط صدور مجوز کسب و کارها را انجام دهد و امضاهای طلایی برای صدور مجوز را حذف کند.^۲ امضاهای طلایی و مراجعات مکرر متقاضیان برای دریافت مجوز و دلایلی‌هایی که به واسطه آن ایجاد شده بود، با راه‌اندازی درگاه ملی صدور مجوزهای کسب و کار حذف شد. در این راستا مدت زمان مشخصی برای صدور مجوز تعیین شده و در صورت عدم صدور مجوز در این بازه زمانی، مجوز به صورت خودکار صادر می‌شود.^۳

تعطیلی و خاک خوردن خط تولید ایران خودرو در سنگال به علت مشکل فنی

کشور ایران در کشورهای سنگال، جمهوری آذربایجان، سوریه و عراق سایت‌ها و خطوط تولیدی خودرو دارد که در طول دولت سیزدهم یک به یک در حال فعال‌سازی و توسعه بوده و می‌توانند به نوعی مرکزی برای صادرات محصولات فناورانه باشند. اما برخی از این‌ها در دولت قبل تعطیل شده بود. به عنوان مثال خط تولید ایران خودرو در کشور سنگال به علت مشکلات فنی در حالت تعطیل

1. <https://www.ima.ir/news/85082926>

2. <https://www.ima.ir/news/85207736>

3. <https://www.ima.ir/news/85462418>

و غیرفعال بود. در سال ۱۴۰۱، با تمدید کنوانسیون معافیت گمرکی از سوی دولت سنگال، اقدام‌های لازم برای فعال‌سازی مجدد سایت تولیدی ایران خودرو در این کشور (سنیران‌اتو) انجام و در نهایت منجر به تولید و عرضه محصولات ایران خودرو به بازار شد.^۱

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص منفی پیاپی

تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵) در سه ماهه سوم سال ۱۴۰۲ به رقم ۳۹۷۲ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سه ماهه سوم سال ۱۴۰۱، رشد چهار و سه دهم درصدی را نشان می‌دهد. همچنین رشد اقتصادی بدون نفت طی دوره مذکور معادل ۳/۳ درصد بوده است.

بررسی وضعیت سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵) نشان‌دهنده آن است که در سه ماهه سوم سال ۱۴۰۲ «تشکیل سرمایه ثابت ناخالص» از رشد ۴۹ درصدی نسبت به دوره مشابه سال قبل برخوردار شده است. به طوری که در دوره مزبور، رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در دو زیربخش اصلی «ماشین‌آلات» و «ساختمان» به ترتیب معادل هفت و دو دهم درصد و ۳۰۳ درصد بوده است.

در مجموع عملکرد تولید ناخالص داخلی کشور در نه ماهه سال ۱۴۰۲ «با احتساب نفت» و «بدون احتساب نفت» به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵ به ترتیب به ۱۲ هزار و ۸۳ و ۱۰ هزار و ۹۶۸ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل به ترتیب با افزایش چهار و نیم درصد و سه و نیم درصدی همراه بوده است. تحقق رشد اقتصادی چهار و نیم درصدی در نه ماهه ۱۴۰۲ در امتداد رشد اقتصادی چهار درصدی سال ۱۴۰۱ حکایت از تداوم روند رو به بهبود فعالیت‌های اقتصادی در کشور دارد.

1. <https://asbe-bokhar.com/article/news/launching-iranian-car-production-lines/>

در نهایت اینکه متوسط نرخ رشد سرمایه‌گذاری کل و یا تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در طول سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹، منفی هشت و یک دهم درصد بود. اما این نرخ در سال ۱۴۰۰ به یک و چهار دهم درصد، در سال ۱۴۰۱ به دو و نیم درصد و در سال ۱۴۰۲ به چهار و هشت دهم درصد رسید، به طوری که متوسط آن در طول دولت سیزدهم سه و هفت دهم درصد است.^۱

رکود اقتصادی و رشد منفی تولید ناخالص داخلی

براساس گزارش دکتر مخبر، معاون اول، در تاریخ سه شنبه ۲۳ آبان ۱۴۰۲، متوسط رشد تولید ناخالص داخلی در دهه ۹۰، تنها ۰٫۷۷ درصد بوده، متوسط رشد در دو سال اول دولت سیزدهم به ۴٫۹ درصد رسیده است.^۲ همچنین بخش صنعت از ۳٫۱ درصد در سال ۱۴۰۰، به ۷٫۷ درصد در سال ۱۴۰۱ رسیده و رشد دوبرابری داشته است.^۳

براساس آمار و اطلاعات بانک جهانی، درآمد ملی ناخالص سرانه به قیمت ثابت سال ۲۰۱۵ ایران از سال ۲۰۲۰ (۱۳۹۹) تا ۲۰۲۲ (۱۴۰۱) روند صعودی را تجربه کرده و در سال ۲۰۲۲ برابر با ۴۸۷٫۰۱ دلار شده که بیشترین میزان از سال ۲۰۱۱ (۱۳۹۰) است.^۴ در واقع براساس آمار و اطلاعات بانک جهانی، از منظر متغیر تولید ناخالص داخلی به دلار قیمت ثابت سال ۲۰۱۵، ایران در سال ۲۰۲۲ (۱۴۰۱) در رتبه ۲۷ جهان و ۸ آسیا قرار گرفته است.^۵

هزینه‌های بالای درمان ناباروری

بیمه ناباروری یکی از مواردی است که به‌عنوان تکلیف قانونی بر زمین مانده

1. <https://kayhan.ir/fa/news/288831/>

2. <https://dolat.ir/detail/427227>

3. <https://www.razavi.news/fa/news/115209>

4. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.MKTP.KD?locations=IR&start=2015>

5. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?locations=IR&start=2015van>

توسط دولت سیزدهم در سال ۱۴۰۰ تعیین تکلیف شد^۱ و پوشش ۹۰ درصدی خدمات فوق تخصصی درمان ناباروری، از دستاوردهای دولت سیزدهم در نظام سلامت و برای حمایت از جوانی جمعیت است.^۲ در همین راستا همه هزینه‌های سبک و سنگین درمان ناباروری در بیمارستان‌های دولتی رایگان است؛ هزینه‌های بخش خصوصی هم در حد تعهدات بیمه پرداخت می‌شود.^۳

قاچاق معکوس گسترده آرد به کشورهای همسایه

مدیریت هوشمندسازی یارانه آرد و نان در دولت سیزدهم را می‌توان اقدامی در راستای حکمرانی هوشمند و داده‌محور قرار داد، این طرح در دولت رئیس جمهور شهید مطرح شد تا با نظارت دقیق بر فرآیند تولید و توزیع نان و آرد، سدی در مسیر قاچاق آرد و تولید نان بی‌کیفیت ایجاد شود. طرح هوشمندسازی یارانه آرد اواخر سال ۱۴۰۱ در دولت سیزدهم به منظور جلوگیری از انحراف آرد و نان ابتدا به صورت پایلوت در برخی استان‌ها از جمله قزوین آغاز شد و از سال ۱۴۰۲ به طور رسمی در سراسر کشور اجرایی شد. با اجرایی شدن طرح هوشمندسازی طی سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲، ۱۰۵ میلیون تن آرد یارانه‌ای معادل ۲۷ هزار میلیارد تومان صرفه جویی شده است. این ۱۰۵ میلیون تن آرد معادل نیاز ۲۰ میلیون نفر در مدت یک سال است و کاهش هزینه‌ای که در دو سال گذشته به واسطه طرح هوشمندسازی در حوزه عرضه نان صورت گرفت ۳ میلیون تن معادل ۵۴ هزار میلیارد تومان بوده و تمامی این صرفه جویی‌ها بدون هیچ‌گونه شوک قیمتی اتفاق افتاده است.^۴

با گذشت چند روز از طرح اقتصادی دولت مبنی بر حذف یارانه ارزی، آرد در

1. <https://old.irannewspaper.ir/newspaper/item/603902>

2. <https://www.iribnews.ir/fa/news/4245863>

3. <https://www.mizanonline.ir/fa/news/4728696>

4. <https://www.isna.ir/news/1403030804918>

پاکستان و ترکیه و عراق و افغانستان به شدت کمیاب شده است که نشان می‌دهد حجم قاچاق از ایران وحشتناک بوده است. رسانه‌های محلی پاکستان خبر داده‌اند که آرد تولید شده در پنجاب به ایالت خیبرپختونخوا و دیگر مناطق نرسیده و ذخایر آرد در چندین منطقه رو به اتمام است.

باتوجه با اینکه در بلندمدت واردات گندم به کشور ۳ میلیون تن بوده، اما در سالهای اخیر به ۷ تا ۸ میلیون تن رسیده است که نشان می‌دهد شاهد قاچاق حدود ۴ میلیون تن گندم و آرد به خارج از مرزها بوده‌ایم که زیان‌های سنگینی را به اقتصاد ایران وارد می‌کرده است.^۱

۵۵۰ هزار میلیارد تومان بدهی دولت قبل

۵۴ هزار میلیارد تومان در نخستین سال دولت سیزدهم از سوی دولت قبل از بانک مرکزی استقراض شده بود که تمام آن در همان ابتدای دولت تسویه شد. در مجموع بیش از ۵۵۰ هزار میلیارد تومان بدهی‌های دولت قبل به همت دولت سیزدهم تسویه شد و حدود ۲۳۰ هزار میلیارد تومان از این مبلغ بدهی‌هایی است که پیش از این در حوزه تأمین اجتماعی و شرکت‌های ذیل وزارت نیرو از طریق تهاثر با سازمان مالیاتی یا انتشار اوراق توسط دولت سیزدهم بازپرداخت شده است.^۲

خشکی دریاچه ارومیه

طبق خبر مسئول حوضه آبریز دریاچه ارومیه انتقال آب از رودخانه کانی سیب به دریاچه ارومیه مهمترین کار در دولت سیزدهم بود که باعث افزایش تراز آبی دریاچه ارومیه شد و همچنان ادامه دارد. احمد قندهاری با بیان اینکه رهاسازی آب سد‌های اطراف دریاچه پیگیری می‌شود، بیان داشت مجموع حجم رهاسازی

1. <https://www.tahririeh.com/news/19046>

2. <https://www.ima.ir/news/85226342>

آب سدهای اطراف دریاچه ارومیه تا فروردین ۱۴۰۳ بیش از ۲۰۰ میلیون مترمکعب بود. بر اساس آنچه اعلام شده از شروع آبی سال جدید تا حالا چیزی حدود ۵۰ سانتی متر به ارتفاع آب دریاچه ارومیه اضافه شده است. با اعلام آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی تراز دریاچه ارومیه به یک هزار و ۲۷۰ متر و ۳۳ سانتی متر رسیده که ۶ سانتی متر بالاتر از زمان مشابه سال گذشته و ۵۱ سانتی متر بالاتر از ابتدای مهرماه ۱۴۰۲ است. در تراز فعلی حجم دریاچه ارومیه به ۱ میلیارد و ۷۷۰ میلیون متر مکعب رسیده است. حجم دریاچه نسبت به ابتدای سال آبی سال گذشته ۱ میلیارد و ۱۱۵۰ میلیون متر مکعب افزایش داشته و نسبت به مدت مشابه سال گذشته نیز ۱۷۰ میلیون متر مکعب بیشتر شده است. هم‌اکنون وسعت دریاچه ارومیه ۱ هزار و ۳۰۰ کیلومتر مربع هست که ۱۷۰ کیلومتر مربع نسبت به مدت مشابه سال گذشته افزایش داشته و ۶۸۶ کیلومترمربع نیز نسبت به ابتدای سال آبی ۱۴۰۲ بیشتر شده است.^۱

تعطیلی یا نیمه تعطیلی کارخانه‌ها

در ابتدای شروع به کار دولت سیزدهم مقرر شد که احیای واحدها چه واحدهایی که به صورت کامل راکد شده‌اند و چه واحدهایی که زیر ظرفیت کامل خود کار می‌کنند (در داخل و خارج از شهرک‌ها و نواحی صنعتی)، در دستور کار قرار گیرد. بر همین مبنا نیز هم نهضت ملی احیای واحدهای اقتصادی و هم سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی نسبت به راه اندازی مجدد واحدها اقدام کردند؛ نتیجه این شد که از بالغ بر ۵۰ هزار واحد راکدی که در سال ۱۴۰۰ شناسایی شده بودند تا پایان سال ۱۴۰۲ با احیای بالغ بر ۸۷۷۰ واحد، تعداد واحدهای راکد حدود ۴۱ هزار واحد شد.

دولت سیزدهم با استفاده از ابزارهای مختلف از جمله منابع و سرمایه‌های مردمی در بورس، منابع بانک‌ها و صندوق‌ها برای سرمایه‌گذاری در واحدهای

1. <https://www.mehrnews.com/news/6068207>

تعطیل و نیمه تعطیل نسبت به احیای این واحدها اقدام کرد. سید امیرحسین مدنی نماینده دولت در نهضت احیای واحدهای اقتصادی در این رابطه با بیان این که ۸۷۷۰ واحد تولیدی در دولت سیزدهم احیا شده است، گفت: «ماهانہ حدود ۱۰ همت از طریق خط اعتباری به صنایع پایین دستی پتروشیمی و فولاد، منابع تزریق می شود که واحدهای نیمه فعال بسیاری نیز از این طریق احیا شده اند».^۱

به عنوان نمونه در استان تهران ۵۶۵ واحد، استان فارس ۴۰۴ واحد، استان اصفهان ۳۶۶ واحد، استان خراسان رضوی ۲۷۷ واحد، استان خوزستان ۲۵۱ واحد، استان مرکزی ۱۷۵ واحد، استان آذربایجان شرقی ۲۰۷ واحد، استان آذربایجان غربی ۱۸۵ واحد، استان مرکزی ۱۷۵ واحد، استان البرز ۱۵۲ واحد، استان قزوین ۱۴۸ واحد، استان گیلان ۱۴۷ واحد، استان قم ۱۴۵ واحد و استان مازندران ۱۳۹ واحد احیا شده است.^۲

فرار مالیاتی گسترده و نابسامانی و عدم نظارت بر کارتخوان‌ها

پرونده فرارهای مالیاتی یک پرونده باز از ادوار گذشته بود. در شرایطی که بخش شفاف اقتصاد از کارمندان تا تولیدکنندگان مالیات می دادند اما ۱۰۰ هزار فرار مالیاتی در کشور وجود داشت و برخی‌ها با فرار مالیاتی از مواهب آن استفاده می کردند. اما دولت سیزدهم با اصلاح سازوکارها توانست بزرگترین تحولات تاریخی سازمان مالیاتی را رقم بزند.

رئیس دولت سابق بررسی درآمدها را سرک کشی به حساب می دانست و با این دیدگاه وضع فراریان از پرداخت مالیات سکه بود. اما در دولت سیزدهم در راستای ایجاد عدالت مالیاتی ورق برگشت؛ مصداق این ادعا رشد شناسایی

1. <https://dolat.ir/detail/449407>

2. <https://www.mehrnews.com/news/6122134/>

مؤدیان جدید در دولت سیزدهم است به گونه‌ای که در سال ۱۳۹۸ تعداد مؤدیان ۵۴۶ هزار و ۷۱۹ نفر بوده در حالی که در دولت سیزدهم در شهریور ۱۴۰۲ تعداد مؤدیان نزدیک به ۸ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر است.

در دولت سیزدهم سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاه‌های به عنوان یک ابرپروژه تحولی معطل مانده، راه‌اندازی و درآمدهای مالیاتی دولت طی دو سال به ترتیب ۱۱۳ و ۱۰۳ درصد محقق شد.

از نیمه دوم سال ۱۴۰۰ بحث اتصال کارت‌خوان به پرونده‌ها شکل جدی به خود گرفت و جمعیت قابل توجی به مؤدیان اضافه شد و از حدود ۳ میلیون اظهارنامه به حدود ۵ میلیون اظهارنامه مالیاتی رسیدیم. طی سالهای ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ جمعیت مؤدیان مالیاتی شناسنامه‌دار شدند. این اولین گام در راستای تحول مالیاتی بود.^۱

کمبود طرح‌های عمرانی و زیربنایی در مناطق روستایی

✿ ساخت ۱۶۷ هزار مسکن روستایی با اعطای بیش از ۴۵۰ هزار میلیارد ریال

تسهیلات

✿ احداث ۴۰۰۰ کیلومتر راه در مناطق روستایی با اعتباری بالغ بر

۲۵۰.۰۰۰ میلیارد ریال

✿ تأمین آب شرب ۳۰٪ روستا با اعتباری بالغ بر ۷۰.۰۰۰ میلیارد ریال

✿ احداث ۱۰.۰۰۰ کلاس درس مدارس روستایی با اعتباری بالغ بر

۸۰.۰۰۰ میلیارد ریال

✿ احداث و بهره‌برداری از ۵۰۰ واحد بهداشت و درمان با اعتباری بالغ بر

۱۵۰۰۰ میلیارد ریال

1. <https://dolat.ir/detail/420592>

- * احیاء و بازسازی ۲۰۰۰ قنات با اعتباری بالغ بر ۲۰.۰۰۰ میلیارد ریال
- * گازرسانی به بیش از ۵۲۹۷ روستا
- * بهره برداری از ۳۴ هزار طرح عمرانی و زیربنایی در ۴۰.۸۰۰ روستا با اعتباری بالغ بر ۷۰۰ هزار میلیارد ریال
- * ایجاد زیر ساخت های ارتباطی با احداث ۷۰۰ ایستگاه رادیویی با اعتباری بالغ بر ۱۰۰.۰۰۰ هزار میلیارد ریال
- * اجرای ۶۰۰ طرح هادی^۱ با اعتباری بالغ بر ۵۵۰۰۰ میلیارد ریال
- * پوشش بیمه ای فعال یک میلیون و هفتصد هزار روستایی و عشایر^۲
- * ایجاد ۶۷۰ هزار شغل با سرمایه گذاری ۸۰۰ هزار میلیارد ریال در روستاهای کشور
- * احیا و بازگرداندن بیش از ۹۰۰ واحد اقتصادی به چرخه تولید در مناطق روستایی تا مهر ماه ۱۴۰۲^۳

۱. پروژه هایی که در راستای فراهم سازی زمینه توسعه و عمران نقاط روستایی تهیه و اجرایی شوند.

2. <https://irannewspaper.ir/8295/7/70080>

3. <https://dolat.ir/detail/423151/>

سید اولین‌ها - (پیشگام در ارائه خدمات برای اولین بار)

نسخه نویسی تمام الکترونیکی برای اولین بار

✿ در آذرماه سال ۱۴۰۲، مجید مشعلچی، قائم مقام رئیس کل بیمه مرکزی در خصوص اجرای نسخه الکترونیک در بیمه تکمیلی اظهار کرد: این طرح بسیار بزرگی است که حدود ۱۷ سال در برنامه‌های دولت‌های مختلف برای اجرا وجود داشت و در دولت سیزدهم گام عملی در خصوص آن برداشته شد.^۱

✿ اجرای نسخه نویسی الکترونیکی بعد از ۱۶ سال؛ اجرای طرح نسخه نویسی الکترونیک و عدم پذیرش نسخ کاغذی در راستای اجرای تکالیف قانونی سازمان بیمه سلامت، از ابتدای دی ماه سال ۱۴۰۰، آغاز شد.^۲

✿ استقرار نظام نسخه نویسی الکترونیک^۳

✿ اجرای طرح نسخه الکترونیک بجای نسخه‌های خطی^۴

1. <https://www.imna.ir/news/724164>

2. <https://borna.news/fa/news/2052086>

۳. سال خدمت ۲ (مروری بر اقدامات و فعالیت‌های دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهوری اسلامی ایران در سال دوم)، تدوین شده توسط معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر ریاست جمهوری، صفحه ۵۳-۴۲

۴. همان

✿ نسخ الکترونیکی از ۱۰ درصد در ابتدای دولت سیزدهم به بالای ۹۰ درصد تا اسفند ۱۴۰۲ رسیده است.^۱

آزادسازی سواحل برای اولین بار

طلسم تملک سواحل بعد از چندین سال انتظار بالاخره در بهمن ماه سال ۱۴۰۰ با دستور صریح و ضرب الاجل ۲۰ روزه رئیس جمهور و با اراده مجموعه مسئولان و مدیران دولت سیزدهم شکسته شد که مخاطب این دستور در درجه اول دستگاه‌های دولتی بودند؛ به این معنی که تملک‌شان غیرقانونی بود و به همین دلیل هم رئیس دولت سیزدهم برایشان ضرب الاجل تعیین کرد.

۴۷۳ کیلومتر از ساحل دریای خزر در مازندران وجود دارد که برابر با ۵۵ درصد از سواحل شمال کشور است، با اقدامات صورت گرفته تا اسفند ماه ۱۴۰۱، ۴۲۴ کیلومتر از سواحل دریای مازندران در این استان آزادسازی شده است.^۲

اولین شبکه دستیاران مردمی رئیس جمهور

شبکه دستیاران مردمی، ابتکاری از دولت سیزدهم برای برطرف کردن دوگانه جدایی مردم از دولت و حاکمان بود. چرا که حاکمان نیز خود بخشی از مردم هستند که مدتی عهده‌دار مسئولیتی شده‌اند. دستیاران مردمی سازی دولت وظیفه دارند این مفاهیم را در بین مردم و حاکمان تشریح و ترویج کنند.

بهداری جهرمی، سخنگوی دولت سیزدهم، نقش شبکه دستیاران مردمی سازی دولت را در حکمرانی مردمی دولت سیزدهم را بدین گونه عنوان می‌کند که دستیاران مردمی سازی حلقه وصل و میانی دولت و مردم را بر عهده دارند و باید بتوانند از یکسو صدای مردم و مشکلات جامعه را به دولت منتقل سازند و از سوی دیگر چالش‌ها و توفیقات دولت را برای مردم تبیین سازند. سخنگوی دولت

1. <https://borna.news/fa/news/2066285>

2. <https://www.ima.ir/news/85058829>

شناسایی و اتصال ظرفیت‌های مردمی به دستگاه‌های اجرایی در حوزه‌های مختلف را مأموریت دیگر دستیاران مردمی‌سازی عنوان کرد و گفت: هرچا یک فرد یا گروه مردمی دارای ظرفیت و توانایی برجسته برای حل مشکلات استان یا کشور پیدا کردید باید سراغ آن بروید و فارغ از سلیقه سیاسی یا فکری‌شان به دستگاه ذی‌ربط متصل نمایید تا از ظرفیت‌های آنها برای تحقق ایران قوی استفاده شود.

سخنگوی دولت با اشاره به شکسته شدن نرخ مبادلات خارجی در سال گذشته گفت: با دستیابی به عدد ۱۱۲ میلیارد دلار مبادلات با کشورهای خارجی، رکورد ۴۴ ساله این حوزه در سال ۱۴۰۱ شکسته شد؛ اکثر این مبلغ توسط بخش‌های مردمی انجام شده که نقش دولت در آنها حمایت‌گری و تسهیل‌گری بوده است. شکستن این رکورد در حالی بود که ما علاوه بر تحریم‌های ظالمانه آمریکا و هم‌پیمانانش، در نیمی از سال گذشته آشوب‌های خیابانی داشتیم که موجب ناامنی در اقتصاد و آسیب به سرمایه‌گذاری خارجی شد.^۱

در واقع شبکه دستیاران یکی از اقدامات دولت سیزدهم برای تسهیل حضور مردم در ساحت تصمیم‌سازی، مشارکت در اجرا و ساحت نظارت است.^۲

اولین پالایشگاه فراسرزیمینی کشور در آمریکای لاتین

توسعه پالایشگاه‌های فراسرزیمینی یکی از مهم‌ترین اقدامات دولت سیزدهم در راستای خنثی‌سازی تحریم‌ها بوده و وزارت نفت در این خصوص موفقیت‌های خوبی کسب کرده است.

عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی در ۵ شهریور ۱۴۰۲ با بیان اینکه دیپلماسی انرژی در دولت سیزدهم توسعه قابل‌توجهی یافته است، گفت:

1. <https://dolat.ir/detail/414005>

2. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1401/04/29/2745524>

توسعه پالایشگاه‌های فراسرزیمینی برای نخستین بار در دولت سیزدهم شکل گرفت و این فعالیت وزارت نفت در ونزوئلا کاری فنی و علمی است. در حال حاضر صدور خدمات فنی و مهندسی در حوزه نفت و گاز به دیگر کشورهای آمریکای لاتین نیز در حال انجام است.^۱

اولین تجربه بهره‌برداری از تصاویر ماهواره بومی در تاریخ فضایی کشور

یکی از دستاوردهای حائز اهمیت دولت سیزدهم در ابتدای سال ۱۴۰۱، رسیدن به فناوری ساخت و ارسال و استقرار ماهواره در مدار پانصدکیلومتری زمین بود. وزیر ارتباطات دولت سیزدهم در واکنش به ارسال تصاویر ماهواره ایرانی نور ۲ به ایستگاه‌های زمینی گفت: چه کسی باور می‌کرد که روزی ماهواره ایرانی در مدار پانصد کیلومتری زمین قادر باشد از همه جای کره زمین تصویربرداری رنگی کرده و این تصاویر را به ایستگاه‌های زمینی که آنها هم به دست جوانان ایرانی ساخته شده‌اند مخابره کند؟

حالا هم فناوری ساخت ماهواره، هم ارسال و استقرار ماهواره و هم راه‌اندازی و کاربردی کردن ماهواره در دستان دانشمندان ایرانی است؛ صدها نخبه و نابغه‌ای که تعهد و تخصص را با هم آمیخته‌اند.^۲

شفاف‌سازی صورت‌های مالی بانک‌ها و شرکت‌های دولتی برای اولین بار

انتشار صورت‌های مالی شرکت‌های دولتی و شرکت‌های تابعه مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی در سامانه کدال از دیگر اولین‌هایی است که در حوزه ارتقای شفافیت این شرکت‌ها در دولت سیزدهم رقم خورد.^۳

مدیرکل دفتر امور شرکت‌های دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی در ۱۹ فروردین

1. <https://www.shana.ir/news/476731>

2. <https://farsnews.ir/news/14010219001055>

3. <https://www.mefa.ir/fa-IR/mefa/15377/news/view/30487/257654>

۱۴۰۳ گفت: در ۲ سال و نیم فعالیت دولت سیزدهم مطابق با اصل شفافیت در این دولت؛ ۳ هزار و ۴۲۹ صورت مالی تمام شرکت‌های دولتی و حاکمیتی منتشر شد و امروز در سراسر حکومت و کل دولت شرکتی پیدا نمی‌کنید که در این نقشه نباشد و بالای ۵۰ درصد آن متعلق به دولت باشد و صورت‌های مالی آن منتشر نشده باشد.^۱

شفاف سازی اسامی ابردهکاران بانکی برای اولین بار

یکی از بزرگترین اقدامات دولت در راستای شفافیت سازی، انتشار لیست اسامی ابردهکاران بانکی برای اولین بار بود. بانک مرکزی لیست ابردهکاران بانکی را در سه حوزه تسهیلات جاری، تسهیلات غیرجاری و تسهیلات اشخاص مرتبط تا پایان اسفند به روزرسانی کرده است. البته فعلاً اطلاعات دوازده بانک و مؤسسه اعتباری منتشر شده است: بانک‌های آینده، خاورمیانه، شهر، کارآفرین، کشاورزی، گردشگری، مسکن، ایران و ونزوئلا، توسعه تعاون، سرمایه، مؤسسه اعتباری ملل و پست بانک.^۲

گزارش مردمی فساد از طریق سامانه سوت زنی برای اولین بار

دولت سیزدهم در راستای عمل به وعده شفافیت سازی خود، به این اکتفا نکرده و از سامانه سوت زنی برای دریافت گزارشات مردمی در اسفندماه سال ۱۴۰۲ رونمایی می‌کند.^۳

اولین مرحله بیمه شدن زنان خانه‌دار: زنان ساکن مناطق روستایی و عشایری دارای ۳ فرزند به بالا برای اولین بار

بر اساس ماده ۲۱ قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، مادران خانه

1. <https://www.mefa.ir/fa-IR/mefa/11352/news/view/15182/259384>

2. <https://www.fardayeeeghtesad.com/news/37467>

3. <https://dolat.ir/detail/442304>

دار ساکن در مناطق روستایی و عشایری که دارای سه فرزند و بیشتر هستند بصورت رایگان به عضویت صندوق بیمه اجتماعی درآمد و دولت حق بیمه آنها را پرداخت می‌کند.^۱

تأسیس اولین شهرک دانش بنیان علوم پزشکی به نام «شهید سلیمانی»

در راستای تلاش وزارتخانه بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای ایجاد شهرک‌های دانش بنیان علوم پزشکی، اولین شهرک دانش بنیان به نام «شهید سلیمانی» در دانشگاه علوم پزشکی تهران تأسیس شد که در زمینه رشد شرکت‌های دانش بنیان ایرانی برای تولید و خودکفایی در حوزه تجهیزات پزشکی فعالیت خواهد داشت.^۲

نصب و راه‌اندازی سامانه جراحی رباتیک از راه دور سینا در یکی از بیمارستان‌های کشور اندونزی

ربات جراح ایرانی (سینا) رقیب ربات جراح آمریکایی (داوینچی) است و در اداره ثبت اختراعات آمریکا نیز به تأیید و ثبت رسیده است. به دنبال امضای تفاهم‌نامه همکاری مشترک ایران و اندونزی توسط معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری و مرکز تعاملات بین الملل معاونت علمی، دو دستگاه از ربات جراح سینا را از شرکت سینا خریداری کردند و در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ در دو شهر کشور اندونزی به فاصله ۵۰۰ کیلومتر نصب شد.^۳

اجرای شدن طرح رتبه‌بندی معلمان

لایحه رتبه‌بندی معلمان پس از ۱۰ سال کش و قوس فراوان اواخر اسفندماه ۱۳۹۹ از سوی دولت وقت به مجلس ارسال و کلیات آن خردادماه سال ۱۴۰۰ به

1. <https://www.setadjamiat.ir/>

2. <https://www.farsnews.ir/news/14020309001014/>

3. <https://cistc.ir/9472/>

تصویب رسید، در ۱۶ اسفندماه سال ۱۴۰۰ از سوی رئیس مجلس جهت اجرا به دولت و ۲۳ اسفندماه از سوی رئیس جمهور به وزارت آموزش و پرورش، سازمان برنامه و بودجه و سازمان اداری و استخدامی کشور ابلاغ شد.^۱ معاون وزیر و مدیرعامل کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان گفت: دریافتی معلمان با اجرای رتبه بندی در سال های اخیر جزء بالاترین حقوق کارکنان دولت محسوب می شود و در این زمینه ابراز رضایت مناسبی را شاهد هستیم.^۲ با اجرا و تدوین آیین نامه رتبه بندی معلمان و ۸۵۰ هزار معلم در دولت سیزدهم مشمول این طرح شدند.^۳

---

1. <https://www.isna.ir/news/1402101812557/>

2. <https://andishehqarn.ir/>

3. <https://dolat.ir/detail/417242>

رکورددار خدمت

پایین ترین نرخ بیکاری در ۴ دهه گذشته

نرخ بیکاری در ابتدای دولت مردمی ۹٫۶ درصد بوده، در پاییز ۱۴۰۲ این نرخ به ۷٫۶ درصد رسیده که پایین ترین عدد در ۳۰ سال گذشته محسوب می شود.^۱

بالاترین حجم ترانزیت در ۲ دهه گذشته

یکی از شاخص های مهم در تشخیص میزان صادرات و واردات و همچنین ترانزیت کالا و مواد غذایی در داخل، حجم ترانزیت است. به گزارش پایگاه اطلاع رسانی دولت، مطابق با آمار سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای، عملکرد ترانزیت ایران در سال ۱۴۰۲ به ۱۴٫۷۵ میلیون تن رسیده که این رقم یک حد نصاب جدید است. همچنین ترانزیت خارجی از مسیر ایران در سال ۱۴۰۲ با ۳۶٫۵۲ درصد افزایش به رقم ۱۷ میلیون و ۷۹۰ هزار تن رسید.^۲

براساس داده های گمرک ایران، حجم ۱۴٫۲ میلیون تنی ترانزیت ۱۴۰۲ بالاترین مقدار ترانزیت خارجی در دو دهه گذشته است. استعداد های ترانزیتی علاوه بر ایجاد درآمدهای کلان (سالانه بیش از ۸ میلیارد دلار) و کمک به رفع مشکلات

1. <https://www.president.ir/fa/150773>

2. <https://dolat.ir/detail/446227>

ارزی، موجب چسبندگی اقتصاد جهانی به ایران و در پی آن، بالا رفتن هزینه‌های تحریم برای دشمنان و در نتیجه کمک به شکست سیاست‌های منزوی‌سازی اقتصاد ایران می‌شود.^۱

بزرگ‌ترین تسویه بدهی با نظام بانکی

۱۰۶ هزار میلیارد تومان در نخستین سال دولت سیزدهم از سوی دولت قبل از بانک مرکزی استقراض شده بود که تمام آن در همان ابتدای دولت تسویه شد.^۲

در مجموع بیش از ۵۵۰ هزار میلیارد تومان بدهی‌های دولت قبل به همت دولت سیزدهم تسویه شد و حدود ۲۳۰ هزار میلیارد تومان از این مبلغ بدهی‌هایی است که پیش از این در حوزه تأمین اجتماعی و شرکت‌های ذیل وزارت نیرو از طریق تهاثر با سازمان مالیاتی یا انتشار اوراق توسط دولت سیزدهم بازپرداخت شده است.^۳

بالاترین سرعت ساخت نیروگاه برق

در شهریور سال ۱۴۰۱ نصاب سنکرون واحدهای نیروگاهی به عددی جدیدی در طول یک ماه رسید، بر این مبنا فقط در طول ۳۱ روز شهریور سال ۱۴۰۱، تعداد ۶ نیروگاه، زاهدان-۱، عسلویه، فردوسی، زاهدان-۲، تربت حیدریه و دو کوهه به مرحله اتصال به شبکه سراسر برق رسید. این ۶ واحد نیروگاهی مجموعاً ظرفیت ۸۷۳ مگاوات تولید برق را بر عهده دارند و به مرحله سنکرون‌سازی با شبکه سراسری تولید برق کشور رسیده‌اند. این رکورد درحالی ثبت شد سنکرون‌سازی ۶ واحد تولید برق در یک ماه دستاوردی ارزشمند به حساب می‌آید.^۴

1. <https://www.rokna.net>

2. <https://irna.ir/xjP9M9>

3. <https://www.ima.ir/news/85226342>

4. <https://borna.news/fa/news/1382810>

بزرگ‌ترین پروژه آبرسانی خاورمیانه

اجرای پروژه سه ساله آبرسانی غدیر در ۱۰ ماه پس از ۱۰ سال معطلی در دولت‌های قبل!

طرح آبرسانی غدیر با تأمین آب ۵۲ درصد جمعیت خوزستان، بزرگ‌ترین طرح خاورمیانه با آبرسانی به ۲۶ شهر و ۱۶۰۰ روستا می‌باشد.^۱ اجرای این طرح مهم در سال ۱۳۸۷ آغاز شده بود اما تا سال ۱۴۰۰ کمتر از ۵۰ درصد پیشرفت داشت که با تأکید دکتر رئیسی مبنی بر اینکه مردم استان خوزستان در کمترین زمان ممکن از نعمت آب با کیفیت بهره‌مند شوند، با تأمین اعتبارات لازم، در دستور کار قرار گرفت و عملیاتی شد. این پروژه عظیم آب شرب قریب به ۴.۷ میلیون نفر از جمعیت استان خوزستان را تأمین خواهد کرد که با همت و تلاش قریب به ۲۰۰۰ نفر از مهندسان و کارگران ایرانی در مدت ۱۰ ماه به مرحله بهره برداری رسید و در ۱۱ شهریور ۱۴۰۱ افتتاح شد.^۲

بیشترین تعداد سفرهای استانی

دولت سیزدهم در بخش سفرهای استانی در طول ۳۳ ماه خدمت خود، ۴۹ سفر استانی داشته که ماحصل این سفرها، تصویب حدود ۳۰۰ همت بودجه بوده است. سازمان برنامه و بودجه کشور اوایل سال ۱۴۰۳ در گزارشی اعلام کرد، در دو دور سفرهای استانی (تا قبل از ۴ سفر سال ۱۴۰۳ رئیس‌جمهور به استان‌های سمنان، قم، مازندران و آذربایجان شرقی)، دولت بیش از ۴۵۰۰ مصوبه با اعتباری بالغ بر ۲۸۸ همت به تصویب رسانده که طی ۲٫۵ سال از عمر دولت سیزدهم با تخصیص ۱۸۸ هزار میلیارد تومان، بیش از ۱۱۰۰ پروژه عمرانی در قالب مصوبات

۱. سال خدمت ۲ (مروری بر اقدامات و فعالیت‌های دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری اسلامی

ایران در سال دوم) معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر ریاست جمهوری، صفحه ۶۷.

<https://media.president.ir/uploads/org/2023/12/05/170175611935353600.pdf>

2. <https://dolat.ir/detail/395186>

سفر، تکمیل و به بهره‌برداری رسیده است. همچنین در سفرهای ۴ استان مذکور که طی سال جاری انجام شده، دولت حداقل حدود ۱۲ همت مصوبه داشته که ارزش مصوبات دولت سیزدهم در ۴۹ سفر به ۳۰ همت می‌رسد.^۱ با احتساب ۴۲ سفر در دور اول (۳۸ استانی و ۴ پروژه‌ای) و ۱۶ سفر در دور دوم (۶ استانی و ۱۰ پروژه‌ای) تا شهریور ۱۴۰۰، رئیس دولت سیزدهم در ۷۳ روز از آغاز به کارش با اعضای کابینه خود، در مجموع ۵۸ سفر به نقاط مختلف کشور انجام داد.^۲

اما بررسی دو سال و چهار ماه نخست ریاست حسن روحانی حکایت از این دارد که وی در این دوره ۲۷ سفر داخلی داشته است. او در ۲۷ ماه ابتدایی فعالیت، سفری به ۹ استان کشور نداشته. کرمان، یزد، آذربایجان غربی، سمنان، کهگیلویه و بویراحمد، البرز، قزوین، اراک و کرمانشاه، استان‌هایی هستند که روحانی در دوره مورد بررسی، به آنها سفر نکرده است.^۳

بیشترین حمایت‌ها از جوانی جمعیت

در قانون جوانی جمعیت وزارت راه و شهرسازی مکلف شده به خانوارهای دارای سه فرزند یا بیشتر که متولد ۲۴ آبان ۱۴۰۰ به بعد هستند، ۲۰۰ متر مربع زمین به صورت رایگان واگذار کند.^۴ با تأمین ۷۰ هزار میلیارد تومان برای زمین‌های واگذاری شده به متقاضیان طرح جوانی جمعیت، یکی از بزرگترین مولدسازی‌های تاریخ کشور در زمینه جوانی جمعیت رقم خورده است.^۵

بر اساس آخرین آمار ارائه‌شده از سوی وزارت راه و شهرسازی، ساخت بیش از ۲ میلیون و ۵۱۸ هزار و ۲۸۱ واحد مسکونی در سراسر کشور اجرا شده است. از

1. B2n.ir/e46711

2. <https://www.khabaronline.ir/news/1804864/>

3. B2n.ir/k61968

4. <https://www.jamran.news/fa/tiny/news-1595339>

5. <https://dolat.ir/detail/449723>

این تعداد ۳۹۶ هزار و ۹۳۱ واحد مسکونی با واگذاری زمین رایگان در شهرها، طرح جوانی جمعیت و مشمولیت طرح‌های حمایتی به متقاضیان صورت گرفته است.^۱ در سال ۱۴۰۲ بیش از ۷۴ هزار متقاضی جوانی جمعیت که شروط لازم را کسب و در سامانه ثبت نام کرده بودند زمین مناسب را برای مسکن دریافت کردند.^۲ مدیر اداره اعتبارات بانک مرکزی میزان پرداخت تسهیلات فرزندآوری در ۹ ماهه سال ۱۴۰۲ را ۳۰۵ هزار میلیارد تومان اعلام کرد و گفت: این تسهیلات به ۴۹۱ هزار متقاضی پرداخت شده است که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته رشدی معادل ۴۰ درصد داشته است.^۳

با اجرای قانون جوانی جمعیت، غربالگری‌های بی‌ضابطه حذف شد، درحالی‌که در سال ۱۴۰۲ مراقبت از مادران باردار افزایش یافت و تقریباً دوبرابر شد.^۴ حدود ۵۰ اتاق مادر و کودک در مجتمع‌های خدماتی-رفاهی بین راهی در مدار خدمت‌رسانی قرار دارند و طبق برنامه، قرار است ۵۰۰ مورد نیز در سال ۱۴۰۳ به بهره‌برداری برسد.^۵ وزیر راه و شهرسازی از اختصاص ۱۳۰۰ تابلو (بیلبورد) در جاده‌ها، ترمینال‌ها، پایانه‌ها، ایستگاه‌ها و فرودگاه‌ها برای فرهنگ‌سازی با همکاری ستاد جوانی جمعیت خبر داد.^۶

برای اصلاح و ابلاغ بیش از ۵۰ دستورالعمل، آیین‌نامه، بخش‌نامه ملی در معاونت‌های مختلف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی هماهنگی و پیگیری‌های زیادی انجام شده است؛ گزاره‌های غلط و نادرستی در زمینه ازدواج، باروری و بارداری در شبکه بهداشت کشور از جمله رفع محدودیت

1. <https://dolat.ir/detail/446183>

2. <https://dolat.ir/detail/449706>

3. <https://dolat.ir/detail/428081>

4. <https://jahannews.com>

5. <https://dolat.ir/detail/449723>

6. <https://dolat.ir/detail/449723>

بارداری در سن زیر ۱۸ و بالای ۳۵ سال و حرمت سقط جنین قبل از دمیده شدن روح، تبیین و اصلاح شده است. بسترسازی جهت بهره مندی از بیش از ۴۰۰ گروه مردمی فعال در زمینه ازدواج، فرزندآوری و پیشگیری از سقط عمدی جنین در تمامی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور از جمله نفس و طراحی و اجرای برنامه جامع آموزش قانون جوانی جمعیت و فرزندآوری برای کارکنان شبکه بهداشت کشور و تربیت ۹۹۸ مربی از دیگر برنامه‌های وزارت بهداشت در حوزه جمعیت است. تجلیل از خانواده‌های با شکوه و خوش جمعیت (دارای ۳ فرزند بیشتر) در بین دانشجویان، اساتید و کارکنان وزارت بهداشت یکی از برنامه‌های مؤثر در زمینه فرهنگسازی در جوانی جمعیت بود که اجرایی شده است. تولد ۷۴ هزار و ۶۳۳ نوزاد به دلیل اجرای برنامه مشاوره فرزندآوری در شبکه بهداشتی کشور اتفاق افتاده است.^۱

بیشترین سطح پوشش بیمه

طبق آمار سال ۱۴۰۲، حدود ۲٫۳ میلیون نفر جدید طی دو سال اول دولت سیزدهم در سازمان تأمین اجتماعی بیمه شده‌اند.^۲

اعضای صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستائیان و عشایر نسبت به ابتدای دولت مردمی رشد ۵۰٫۲۵ درصدی داشته است. بیمه شدگان سازمان تأمین اجتماعی نسبت به ابتدای دولت نیز رشد ۱۳ درصدی داشته است. همچنین افزایش ۷۰٫۶ درصدی ضریب پوشش بیمه اجتماعی صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نسبت به ابتدای دولت مردمی، کاهش سهم پرداختی حق بیمه تکمیلی بازنشستگان سازمان تأمین اجتماعی از ۷۰ به ۵۰ درصد، پوشش بیمه‌ای درمان زوجهای ناباور، پوشش هزینه‌های بیمارانی خاص توسط سازمان تأمین اجتماعی برای بیش از ۷ میلیون نسخه و پوشش ۲۳۴ قلم دارو،

1. <https://dolat.ir/detail/449862>

2. <https://dolat.ir/detail/436850>

معافیت افراد مستمری بگیر ۶۵ سال به بالا از پرداخت ۱۰ درصد فرانشیز بستری در تمام بیمارستانهای تحت پوشش تأمین اجتماعی و افتتاح صندوق حمایت از بیماران صعب‌العلاج با اعتبار ۵ همت در سال ۱۴۰۱ و ۷ همت در سال ۱۴۰۲ از دیگر اقدامات دولت در زمینه گسترده شدن چتر بیمه‌های درمانی و اجتماعی بوده است. در دو سال گذشته [تاریخ این نوشتار ۳ اردیبهشت ۱۴۰۳] پوشش هزینه‌های بیماران خاص برای بیش از ۷ میلیون نسخه و پوشش بیمه‌ای ۲۳۴ قلم دارو را نیز شاهد بودیم که افزایش ۴۰ درصدی داشته است.^۱

از جمله اقدامات در زمینه بیمه؛

✳ ایران؛ رتبه اول بیمه کشاورزی ایران در منطقه است و در این زمینه با تشکیل هاب منطقه‌ای (قطب و محل تمرکز زنجیره‌ای) آمادگی لازم برای همکاری با کشورهای منطقه را دارد. در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ دولت به اندازه ۸ سال قبل، غرامت به کشاورزان پرداخت.^۲

✳ بیمه شدن ۱۲ میلیون نفر از افراد فاقد بیمه سلامت از پنج دهک ابتدایی

✳ رایگان نمودن بیمه سلامت مادران باردار و کودکان تا ۵ سالگی

✳ اجرای بیمه فراگیر برای دانشجویان^۳

✳ بیمه رایگان درمان کودکان زیر ۷ سال و تخصیص بودجه ۲/۵ هزار میلیارد تومانی

برای این امر^۴

✳ پرداخت از جیب مردم برای حدود ۲۶۰ قلم دارو تا ۸۶ درصد کاهش^۵

1. <https://dolat.ir/detail/445648>

2. <https://www.iribnews.ir/fa/news/3961494>

3. <https://dolat.ir/detail/442942>

4. <https://www.isna.ir/news/1403022316453/>

5. <https://dolat.ir/detail/443154>

✿ بیمه رایگان سلامت برای حدود ۶ میلیون نفر از شهروندان فاقد بیمه^۱

کمترین زمان صدور مجوز

حذف مجوزهای دست‌وپاگیر از فرآیند شروع کسب و کار در همان سال اول دولت سیزدهم اتفاق افتاد و کاهش صدور مجوز از چندین ماه به چند روز رسید.^۲ با توسعه فعالیت مرکز ملی بهبود فضای کسب و کار وزارت امور اقتصادی و دارایی، زمان صدور پروانه کسب و کار به طور متوسط به سه تا هفت روز رسیده است. همچنین تعداد مجوزهای الکترونیک کسب و کار از ۵۰۰ هزار عبور کرد که گام‌هایی امیدوارکننده در رفع موانع کسب و کار است. سید امیر سیاح، رییس مرکز ملی بهبود فضای کسب و کار وزارت امور اقتصادی و دارایی: یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های صدور الکترونیکی مجوزها، کاهش زمان صدور است. پیش از این صدور مجوزها تا چندین ماه زمان می‌برد، اما هم‌اکنون و با پیگیری‌های انجام شده و همچنین با حذف شروط ناهنجار، مدت زمان صدور مجوز کاهش یافته است. به طور مثال برای صدور پروانه کسب ۳ روز زمان نیاز است و متوسط آن نیز ۵.۲ روز است که کاهش قابل توجهی داشته است. در مجموع شاخص پاسخگویی ۳۱ استان کشور در خصوص صدور مجوزهای کسب و کار تا تیرماه ۱۴۰۲، ۹۰.۶ درصد است.^۳

خاندوزی، وزیر اقتصاد و دارایی در خردادماه ۱۴۰۲ عنوان می‌کند که ۴۰۰۰ مجوز در یک روز صادر شد که یک رکورد در روز پایانی اردیبهشت بود.^۴

۱. سال خدمت ۲ (مروری بر اقدامات و فعالیت‌های دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهوری اسلامی ایران در سال دوم)؛ معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر ریاست جمهوری، صفحه ۴۲-۵۳
<https://media.president.ir/uploads/org/2023/12/05/170175611935353600.pdf>

۲. ویژه‌نامه عملکرد اقتصادی دوساله دولت سیزدهم

۳. <https://dolat.ir/detail/415495>

۴. <https://farsi.iranpress.com/iran-i232711>

در سال گذشته [سال ۱۴۰۲] حدود ۱ میلیون و ۸۰۰ هزار مجوز از طریق درگاه ملی مجوزها صادر شده و ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار مجوز تجدید شده است.^۱ تعداد مجوزهای کسب و کار صادر شده از ۶۹۰۵ مجوز در مهرماه سال ۱۴۰۱ به ۱۱۹۱۵ مجوز در سال ۱۴۰۲ افزایش یافت که نشان دهنده واکنش مثبت به رشد اقتصادی است.^۲

بیشترین کشف فرار مالیاتی و افزایش ۵۰ درصدی مؤدیان مالیاتی

از دیگر اقدامات مؤثر دولت سیزدهم در راستای تأمین کسری بودجه کشور، وصول ۱۱۰ هزار میلیارد تومان از ابربدهکاران ناشی از پیگیری پرونده‌های فرار مالیاتی و بازپس‌گیری مالیات از ذی‌نفعان واقعی و مطالبات دولتی در سال ۱۴۰۲ بود.^۳

سبحانیان رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور در ۲ اردیبهشت ۱۴۰۳ اذعان کرد: در دولت سیزدهم ۵۲ درصد درآمدها از طریق مالیات و تنها ۴۸ درصد از طریق نفت تأمین می‌شود. ۵۰ درصد از این مالیات‌ها از یک درصد مؤدیان پردرآمد دریافت می‌شود.^۴ افزایش تعداد مؤدیان مالیاتی ثبت‌نام شده به میزان ۲۰۲ میلیون شخص حقیقی و حقوقی، افزایش ۵۰ درصدی تعداد اظهارنامه‌های دریافتی، رشد ۸۰ درصدی مؤدیان جدید اشخاص حقیقی و افزایش ۵۰ درصدی متقاضیان پرداخت مالیات مقطوع نسبت به سال گذشته و رشد حدود ۲۰۰ درصدی مالیات‌های ابرازی اشخاص حقیقی از نتایج تحقق وعده نظام مالیاتی عادلانه و داده‌محور است.^۵

۱. گفتگو با دکتر داود منظور، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه، برنامه گفتگوی ویژه خبری ۱۴۰۳/۳/۵:

<https://telewebion.com/program/0x2814083>

۲. <https://dolat.ir/detail/427227>

۳. <https://dolat.ir/detail/442994>

۴. <https://www.mehrnews.com/news/6122076/>

۵. <https://dolat.ir/detail/421498>

بیشترین رشد تولید نفت در جهان با افزایش ۱۶.۱ درصدی

از دیگر رکوردهای دولت سیزدهم، کسب رتبه بیشترین افزایش تولید نفت در جهان و بی‌اثر کردن تحریم‌های آمریکا است که به نام آقای رئیسی ثبت شد.

شرکت نفت و گاز بریتیش پترولیوم معتقد است: روند نزولی تولید نفت ایران با روی کار آمدن دولت سیزدهم متوقف شده و با وجود تداوم تحریم‌های آمریکا علیه ایران رشدی ۱۶٫۱ درصدی آن در سال ۲۰۲۱ برای آن رقم خورده است.^۱

همچنین الجزیره نوشت: «سیاست رئیس جمهور ایران آقای رئیسی باعث شد که در بازه زمانی اوت ۲۰۲۱ تا آوریل ۲۰۲۴ تولید و صادرات نفت ایران رشد ۶۰ درصدی داشته باشد. رتبه بیشترین افزایش تولید نفت در جهان و بی‌اثر کردن تحریم‌های آمریکا به نام آقای رئیسی ثبت شد. کسی که عزم، اراده و توکلش بیشتر از هر تحریمی بود! و توانایی مردم کشور خود را ابرقدرت می‌دید، نه غرب را!»^۲

بیشترین تعداد حضور در جمع دانشجویان: ۱۰ بار در ۳ سال

رئیس‌ی در مدت زمامداری خود ۱۰ بار در جمع دانشجویی به بهانه‌های مختلف از دیدار ماه رمضان و روز دانشجو گرفته تا سفر استانی و آغاز سال تحصیلی حضور پیدا کرده بود. در این بین دیدار با اساتید و نخبگان هم به یکی از فعالیت‌های عادی دولت سیزدهم تبدیل شده بود و رئیس‌ی به بهانه‌های مختلف با اساتید دیدار داشت.^۳

پیش از این حسن روحانی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸، هفت بار به مناسبت روز دانشجو، در دانشگاه‌ها حاضر شده بود. سیدمحمد خاتمی رئیس‌جمهوری دولت اصلاحات از ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۳، ۴ بار و احمدی‌نژاد از ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۱ تنها یکبار

۱. ۸ سال تاراج ۲ سال علاج؛ عبور از بحران بی‌دولتی، نشریه ایران اقتصادی، ویژه‌نامه عملکرد اقتصادی دوساله دولت سیزدهم، صفحه ۵۵.

۲. روایتی از کارآمدی شهید آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی در راه ساخت ایران قوی، جلد سوم، صفحه ۲۷.

3. <https://inn.ir/news/article/66799>

برای مراسم روز دانشجو در دانشگاه حاضر شده بودند.^۱

بالاترین رقم بودجه عمرانی و بالاترین میزان تحقق آن (۱۰۵ درصد)

دهه ۹۰ را می‌توان بدترین دوران برای بخش عمران و صنعت کشور خواند، چرا که در این دوره عدم تخصیص بودجه کافی به این بخش‌ها به خصوص بودجه عمرانی سبب انباشت حجم زیادی بدهی دولت به پیمانکاران شد که در نهایت هزینه آن بر دوش مردم و دولت جدید آوار شد. در دولت قبل، طی ۲ سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۴، رشد سالانه پرداخت‌های عمرانی منفی شده بود. اما رشد ۹۴٫۲ درصدی پرداخت‌های عمرانی در طی یک سال (۱۴۰۱) نسبت به سال قبل در طول ۲ دهه اخیر بی سابقه بوده است. هم‌چنین در طول دو دهه اخیر هیچ‌گاه معادل ۱۰۰ درصد پیش‌بینی بودجه عمرانی، پرداخت نشده اما در سال ۱۴۰۱ معادل ۱۰۵٫۲ درصد بودجه مصوب عمرانی، از محل خزانه داری کل کشور، توانست این مهم را محقق کند.^۲

احیای حدود ۹ هزار واحد راکد و نیمه فعال

در ابتدای شروع به کار دولت سیزدهم مقرر شد که احیای واحدها چه واحدهایی که به صورت کامل راکد شده‌اند و چه واحدهایی که زیر ظرفیت کامل خود کار می‌کنند (در داخل و خارج از شهرک‌ها و نواحی صنعتی)، در دستور کار قرار گیرد. بر همین مبنا نیز هم نهضت ملی احیای واحدهای اقتصادی و هم سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی نسبت به راه اندازی مجدد واحدها اقدام کردند؛ نتیجه این شد که از بالغ بر ۵۰ هزار واحد راکدی که در سال ۱۴۰۰ شناسایی شده بودند تا پایان سال ۱۴۰۲ با احیای بالغ بر ۸۷۷۰ واحد، تعداد واحدهای راکد حدود ۴۱ هزار واحد شد.

1. <https://www.khabaronline.ir/news/1844842>

2. <https://www.shada.ir/fa-IR/shada/5588/news/view/15807/242023/Staging>

دولت سیزدهم با استفاده از ابزارهای مختلف از جمله منابع و سرمایه‌های مردمی در بورس، منابع بانک‌ها و صندوق‌ها برای سرمایه‌گذاری در واحدهای تعطیل و نیمه تعطیل نسبت به احیای این واحدها اقدام کرد. سید امیرحسین مدنی نماینده دولت در نهضت احیای واحدهای اقتصادی در این رابطه با بیان این‌که ۸۷۷۰ واحد تولیدی در دولت سیزدهم احیا شده است، گفت: «ماهانه حدود ۱۰ همت از طریق خط اعتباری به صنایع پایین دستی پتروشیمی و فولاد، منابع تزریق می‌شود که واحدهای نیمه‌فعال بسیاری نیز از این طریق احیا شده‌اند».^۱

به عنوان نمونه در استان تهران ۵۶۵ واحد، استان فارس ۴۰۴ واحد، استان اصفهان ۳۶۶ واحد، استان خراسان رضوی ۲۷۷ واحد، استان خوزستان ۲۵۱ واحد، استان مرکزی ۱۷۵ واحد، استان آذربایجان شرقی ۲۰۷ واحد، استان آذربایجان غربی ۱۸۵ واحد، استان مرکزی ۱۷۵ واحد، استان البرز ۱۵۲ واحد، استان قزوین ۱۴۸ واحد، استان گیلان ۱۴۷ واحد، استان قم ۱۴۵ واحد و استان مازندران ۱۳۹ واحد احیا شده است.^۲

رکورد نوسازی بافت فرسوده

شکسته شدن رکورد صدور پروانه نوسازی در بافت‌های فرسوده شهری در سال ۱۴۰۲ با صدور ۹۲ هزار پروانه ساخت و نوسازی زده و همچنین ۱۳۱ هزار واحد مسکن مهر تاکنون در دولت سیزدهم ساخته و تکمیل شد.^۳

رکورد سرمایه‌گذاری خارجی

دولت سیزدهم توانست رکورد بیشترین سرمایه‌گذاری خارجی واقعی در ۱۶ سال

1. <https://dolat.ir/detail/449407>

2. <https://www.mehrnews.com/news/6122134/>

3. <https://dolat.ir/detail/450109>

اخیر را به نام خود ثبت کند و مجموع سرمایه‌گذاری خارجی مصوب و معتبر خارجی در ایران طی سه سال اخیر در دولت سیزدهم (۱۴۰۰، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲) به ۱۱.۹ میلیارد دلار رسید.

این در حالی است که در مجموع هشت سال دولت‌های یازدهم و دوازدهم (۱۳۹۲-۱۳۹۹) مجموع سرمایه‌گذاری خارجی مصوب و معتبر خارجی در ایران ۹.۷ میلیارد دلار بود. از این رو دولت سیزدهم در سه سال عملکرد خود، بیش از هشت سال دولت‌های یازدهم و دوازدهم سرمایه‌گذاری خارجی مصوب و معتبر (واقعی) در ایران جذب کرده است.^۱

کاهش سرعت رشد نقدینگی

بر اساس گزارش بانک مرکزی، نرخ رشد نقدینگی در پایان سال ۱۳۹۹ تا ۴۰.۶ درصد افزایش یافت و در مرداد ماه ۱۴۰۰ به ۳۹.۱ درصد رسید. اما در چند سال اخیر و با اجرای سیاست‌های منظم پولی در دولت سیزدهم نرخ رشد نقدینگی روند صعودی خود را متوقف کرد. این رقم در پایان سال ۱۴۰۰ با کاهش ۲.۸ درصدی به رقم ۳۶.۳ درصد و در پایان سال ۱۴۰۱ به ۳۱.۱ درصد رسید.

سال ۱۴۰۲ رشد نقدینگی کشور کاهش چشمگیری را تجربه کرد. در پایان سال گذشته، نرخ رشد نقدینگی به ۲۴.۳ درصد رسید که در قیاس با زمان شروع دولت سیزدهم در مرداد ماه ۱۴۰۰ با کاهش ۱۴.۸ درصدی روبرو شد که کمترین میزان در پنج سال گذشته را نشان می‌دهد. باید اشاره داشت که رقم میزان رشد نقدینگی هدف گذاری شده برای سال ۱۴۰۲ معادل ۲۵ درصد بود که این رقم در سال گذشته به ۲۴.۳ درصد و کمتر از میزان هدف گذاری تعیین شده برای سال ۱۴۰۲ بود.^۲

1. <https://www.mop.ir/fa-IR/Portal/5611/news/view/15872/2000011356/Staging/>

2. <https://www.isna.ir/news/140303100525/>

رکورد پرتاب ۱۲ ماهواره

شکستن طلسم تعطیلی ۱۱ ساله شورای عالی فضایی اولین گام دولت سیزدهم برای تحقق اهداف این سند بوده است و بعد از آن با توسعه زیرساخت‌ها، توانست رکورد مداری پرتاب ماهواره تا مدار ۷۵۰ کیلومتر را با ماهواره ثریا بشکند.^۱

دوازده پرتاب دولت آیت الله رئیسی، شهید جمهور به این شرح است:

ماهواره	ماهواره بر	زمان پرتاب
ققنوس	سیمرغ	دی ۱۴۰۰
نور ۲	قاصد	اسفند ۱۴۰۱
ناهید ۱۰	ذوالجناح	خرداد ۱۴۰۱
خیام	سایوز	مرداد ۱۴۰۱
پرتاب زیر مداری	قائم ۱۰۰	مهر ۱۴۰۱
پرتاب زیرمداری	بلوک انتقال مداری سامان	آذر ۱۴۰۱
پرتاب تحقیقاتی	فرزند دوم ماهواره بر قائم ۱۰۰	اسفند ۱۴۰۱
ماهواره نور ۳	قاصد	مهر ۱۴۰۲
پرتاب کپسول زیستی	سلمان	آذر ۱۴۰۲
ثریا	قائم	دی ۱۴۰۲
مهدا	سیمرغ	بهمن ۱۴۰۲
پارس ۱۰	وستوچنی	اسفند ۱۴۰۲

بخشی از دستاوردهای متخصصان و دانشمندان صنعت فضایی کشور در سال ۱۴۰۲

- ❁ تهیه و تصویب برنامه ۱۰ ساله صنعت فضایی کشور در شورای عالی فضایی ایران
- ❁ رونمایی از ماهواره‌های جدید
- ❁ ۷ پرتاب تحقیقاتی و عملیاتی فضایی
- ❁ توسعه همکاری‌های بین‌المللی فضایی با کشورهای صاحب فناوری فضایی
- ❁ آغاز ساخت بزرگترین پایگاه فضایی کشور در چابهار
- ❁ آغاز عملیات طراحی و ساخت منظومه ماهواره‌ای شهید سلیمانی.^۲

1. <https://www.mehrnews.com/news/6121147/>

2. <https://irannewspaper.ir/8475/11/92514>

رکورد صادرات محصولات غیر نفتی

در دولت سیزدهم، رکورد صادرات غیرنفتی ایران شکسته شد. این دولت توانست در شرایط اوج تحریم‌ها با صادرات حدود ۵۰ میلیارد دلاری محصولات غیرنفتی، رکوردشکنی کند. این رقم در سال ۲۰۲۲ به گزارش نهادهای بین‌المللی معادل ۴۲ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار و به گزارش نهادهای بین‌المللی معادل حدود ۵۳ میلیارد دلار بوده است. راهبرد رئیس‌جمهور در نگاه به شرق و کشورهای همسایه باعث رشد ۱۰ درصدی صادرات در سال ۱۴۰۱ شد چین با بیش از ۱۴ میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار و عراق با بیش از ۱۰ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار، بالاترین واردات کالاهای غیرنفتی از ایران را در سال ۱۴۰۱ ثبت کردند. دولت سیزدهم همچنین روند صادرات غیرنفتی را برای تجار تسهیل کرده و موانع را از سر راه آن‌ها برداشته است.^۱

1. <https://www.president.ir/fa/146241>

غبار رومی! اتمام پروژه‌های خاک خورده در طی سال‌ها

رتبه‌بندی معلمان بعد از ۱۰ سال

لایحه رتبه‌بندی معلمان پس از ۱۰ سال کش و قوس فراوان اواخر اسفندماه ۱۳۹۹ از سوی دولت وقت به مجلس ارسال و کلیات آن خردادماه سال ۱۴۰۰ به تصویب رسید، در ۱۶ اسفندماه سال ۱۴۰۰ از سوی رئیس مجلس جهت اجرا به دولت و ۲۳ اسفندماه از سوی رئیس جمهور به وزارت آموزش و پرورش، سازمان برنامه و بودجه و سازمان اداری و استخدامی کشور ابلاغ شد.^۱ معاون وزیر و مدیرعامل کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان گفت: دریافتی معلمان با اجرای رتبه‌بندی در سال‌های اخیر جزء بالاترین حقوق کارکنان دولت محسوب می‌شود و در این زمینه ابراز رضایت مناسبی را شاهد هستیم.^۲ با اجرا و تدوین آیین‌نامه رتبه‌بندی معلمان و ۸۵۰ هزار معلم در دولت سیزدهم مشمول این طرح شدند.^۳ و مبلغ ۵۰ هزار میلیارد تومان برای اجرای این طرح تخصیص داده شده است.^۴

1. <https://www.isna.ir/news/1402101812557/>

2. <https://andishehqam.ir/>

3. <https://dolat.ir/detail/417242>

4. <https://www.irna.ir/news/85342492>

اجرای قانون تعرفه گذاری خدمات پرستاری پس از ۱۴ سال

اجرای قانون تعرفه گذاری خدمات پرستاری که ۱۴ سال مورد غفلت واقع شده و روی زمین مانده بود، با تأکید رئیس جمهور و تصویب در هیئت دولت آغاز شد. افزایش بسته های خدمتی پرستاران، افزایش واحدهای آموزشی و پیگیری بیماران، استخدام بیش از ۱۰ هزار نفر از پرستاران شاغل در ایام کرونا و تبدیل وضعیت ۱۸ هزار پرستار نیز از اقداماتی بود که از توجه ویژه دولت به وضعیت پرستاران حکایت داشت.^۱

تصویب و ابلاغ سند ملی موسیقی جمهوری اسلامی ایران پس از ۹ سال

پرونده سند موسیقی برای نخستین بار مردادماه سال ۱۳۹۳ یعنی همان سال اول شروع به کار دولت حسن روحانی باز شد و موضوع سند موسیقی در مرکز بررسی های استراتژیک ریاست جمهوری مطرح و درباره آن گفته می شد: «موسیقی کشور وضع مشخصی ندارد. باید وضع آن مشخص شود و این نیاز به سند دارد. سند خوبی که منجر به ساماندهی تولید، آموزش و پژوهش و صادرات و واردات در این حوزه شود».

بر همین اساس، حسام‌الدین آشنا به عنوان رئیس مرکز و مشاور فرهنگی رئیس جمهور در نشستی با بزرگان موسیقی و مدیران وقت وزارت ارشاد و دفتر موسیقی، جزئیات این طرح را بازگو کرد. بعدها از حضور بزرگان موسیقی در این نشست به عنوان «تأکید بر خرد جمعی» و تأخیر در تصویب آن به عنوان «بررسی بیشتر و بهتر برای پرهیز از هرگونه اما و اگر» یاد شد؛ به هر حال تدوین این سند تا سال ۹۹ مسکوت ماند تا اینکه اعلام شد ماده واحده «فرایند و مرجع تدوین سند ملی موسیقی» توسط اسحاق جهانگیری، معاون اول رئیس جمهور سابق ابلاغ شده که بر اساس آن ماده واحده، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است با همکاری دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، سازمان صدا و سیما

1. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1403/02/31/3089663>

جمهوری اسلامی ایران، سازمان تبلیغات اسلامی و سایر نهادها و دستگاه‌های مرتبط به طریق مقتضی، سند ملی موسیقی را با رعایت چارچوب تدوین اسناد ملی حوزه فرهنگ تدوین کند.

در نهایت پس از ۹ سال وقفه این سند در قالب مصوبه شماره ۲۳۶ جلسه ۸۹۵ به تاریخ تصویب ۱۰ بهمن ۱۴۰۲ و شماره ابلاغ ۲۵۰۹۲ به تاریخ دوازدهم اسفند ۱۴۰۱ به نام «سند ملی موسیقی جمهوری اسلامی ایران» به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، شورای هنر شورای عالی انقلاب فرهنگی و دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی ابلاغ شد.^۱

راه اندازی کریدور شمال - جنوب از روسیه تا هند به صورت زمینی و ریلی بعد از ۲۲ سال

از آنجایی که به طور ویژه ایران در نقطه طلایی در وسط بزرگ‌ترین پهنه خشکی دنیا قرار دارد و این مزیت ژئوپولیتیک می‌تواند فرصت بی نظیری را در زمینه ترانزیت کالا رقم بزند، توسعه، تجهیز و تکمیل کریدور شمال - جنوب، بزرگ‌ترین پروژه ترانزیتی و حمل و نقل ایران و روسیه است. کریدور شمال - جنوب دارای سه بخش غربی، شرقی و خزری است که بخش‌های غربی و شرقی که از خاک کشورهای همسایه می‌گذرد، ریلی است و بخش دریایی نیز از سمت خزر می‌گذرد. کریدور شمال - جنوب در آغاز راه، بین سه کشور روسیه، ایران و هند در سال ۲۰۰۰ میلادی برای ایجاد گذرگاه حمل و نقل بار مطرح بود، اما این کریدور در مدت ۲۲ سال فعال نشد و حمل و نقل میان هند و روسیه از طریق دریا بود. در طول سال‌های بعد، شاهد پیوستن شمار دیگری از کشورها به این مسیر ترانزیتی بودیم. آنچه که برای این کشورها در پیوستن به این مسیر ترانزیتی انگیزه بخش بوده، این است که مسیرهای متداول برای ارسال کالا از هند به سمت سن

1. <https://www.imna.ir/news/757376/>

پترزبورگ روسیه که از کانال سوئز عبور می‌کند، حدود ۱۴ هزار و ۵۰۰ کیلومتر طول دارد اما کریدور ایران در این مسیر تنها هفت هزار و ۲۰۰ کیلومتر است که بهره‌گیری از این ظرفیت، ۴۰ درصد زمان ترانزیت و ۳۰ درصد هزینه‌های حمل و نقل را کاهش می‌دهد.

با شروع به کار دولت سیزدهم، برای افزایش توانمندی این مسیر و ایجاد زیرساخت‌های لجستیکی برای تخلیه و بارگیری در بنادر و توانمندی تأسیسات و تجهیزات، اقدامات گسترده‌ای توسط دولت‌های ایران و روسیه در دست انجام است. ساخت راه‌آهن رشت-آستارا، به عنوان بخش پایانی کریدور شمال-جنوب محور همکاری‌های حمل و نقلی ایران و روسیه است. سال گذشته حدود ۶۰۰ هزار تن کالا از محور شرقی کریدور شمال-جنوب از ایران عبور کرده که در سال ۱۴۰۲ برنامه عبور دو میلیون تن کالای روسی از این کریدور است. این در حالی است که ظرفیت کریدور حدود ۱۵ میلیون تن برآورد شده است که به گفته متولیان حوزه حمل کالا، تکمیل کریدور شمال-جنوب می‌تواند بهره‌برداری از ظرفیت کامل ترانزیتی کریدور شمال-جنوب را محقق کند.^۱

کریدور شمال-جنوب به‌طورکلی شش محور ریلی دارد؛ ۲ کریدور در شرق، ۲ کریدور در غرب و دو کریدور به واسطه دریای خزر به ریل متصل هستند که دو کریدور ریلی واقع در شرق دریای خزر، هم‌اکنون عملیاتی هستند در غرب دریای خزر نیز، بندر امیرآباد به ریل متصل است و بندر کاسپین در آینده نزدیک به ریل متصل می‌شود. از شش محور کریدور شمال-جنوب، سه محور به‌طور کامل متصل و فعال است و کشورهای حوزه خلیج فارس می‌توانند هم برای واردات کالا از روسیه و هم برای صادرات کالا از طریق ترانزیت ریلی استفاده کنند.^۲

1. <https://irannewspaper.ir/8401/9/83239>

2. <https://www.tahlilbazaar.com/news/273031/>

۱۵ سال انتظار برای افتتاح طرح آبرسانی غدیر

جمعه ۱۱ شهریور ۱۴۰۱ طرح آبرسانی غدیر از سوی رئیس جمهور افتتاح شد. اجرای این طرح مهم در سال ۱۳۸۷ آغاز شده بود اما تا سال ۱۴۰۰ کمتر از ۵۰ درصد پیشرفت داشت که با تاکید رئیس جمهور مبنی بر اینکه مردم استان خوزستان در کمترین زمان ممکن از نعمت آب با کیفیت بهره‌مند شوند، با تأمین اعتبارات لازم، در دستور کار قرار گرفت و عملیاتی شد.

این پروژه عظیم آب شرب قریب به ۴۰۷ میلیون نفر از جمعیت استان خوزستان را تأمین کرد که با همت و تلاش قریب به ۲۰۰۰ نفر از مهندسان و کارگران ایرانی در مدت ۱۰ ماه به مرحله بهره‌برداری رسید.^۱

پروژه آب شیرین کن گروه میناپس از ۱۵ سال

از دیگر برکات طرح جهاد آبرسانیدولت سیزدهم، تکمیل و بهره‌برداری فاز اول طرح آبرسانی شهرستان جم نیز پس از ۱۵ سال توقف، در انتهای سال ۱۴۰۱ بود. علاوه بر این دو پروژه سد مخزنی باغان با ظرفیت ۳۲ میلیون متر مکعب و پروژه سد مخزنی اخند با ظرفیت ۲ میلیون متر مکعب با دستور رئیس جمهور افتتاح و آبگیری شد.^۲

غبارروبی از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

با مرگ سند ۲۰۳۰ در آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، دوره شکوفایی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در طی دولت سیزدهم آغاز می‌شود. سند تحول نقشه راه آموزش و پرورش است اما متأسفانه در ده سال گذشته سند ۲۰۳۰ جایگزین شد و آن را اجرا کردند. اما امروز اهتمام آموزش و پرورش دولت بر این بود که سند تحول آموزش و پرورش را زنده کند و چراغ راه خودش کند. دولت

1. <https://dolat.ir/detail/427986>

2. <https://dolat.ir/detail/427986>

سیزدهم برای رسیدن به آموزش و پرورش بر اساس سند تحول چند اقدام را اجرایی کرد که به ایجاد امید و ایمان به خودباوری در نوجوانان ایران زمین، ایجاد نشاط و تقویت هویت ملی و مذهبی در مدرسه می‌توان اشاره کرد. در مسیر تقویت رسیدن به نشاط و امید در نوجوانان یکی از کارهایی که دنبال شده ایجاد بیش از ۲ هزار فضای ورزشی درون مدرسه‌ای بوده است. از طرف دیگر یکی از اهداف آموزش و پرورش تقویت آموزش مهارت در دانش آموزان است. در سال جدید بیش از ۱۰۰ هزار هنرآموز پایه دهم جذب هنرستان‌ها شدند. به گفته وزیر آموزش و پرورش دولت سیزدهم اهتمام جدی دارد که آموزش و پرورش را به صدر بیاورد.^۱

برخی طرح‌های استانی اجرا شده پس از انتظار طولانی:

۱۲ سال انتظار برای افتتاح بیمارستان امام حسین علیه السلام در فارس

بیمارستان آموزشی، تخصصی و فوق تخصصی ۱۸۴ تختخوابی امام حسین علیه السلام شهرستان فسا در ۲۰ مهر ماه ۱۴۰۲ بعد از ۱۲ سال انتظار در دولت مردمی افتتاح شد. از سال ۱۳۸۹ تا قبل از آغاز بکار دولت مردمی، طرح بیمارستان امام حسین علیه السلام، حدود ۵۵ درصد پیشرفت فیزیکی داشت که در دو سال گذشته (سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲) ۴۵ درصد پیشرفت فیزیکی و تجهیز این طرح انجام شد. برای ساخت و تجهیز این بیمارستان، ۱۰۰۰ میلیارد تومان هزینه شد.^۲

کار جهادی در سد غدیر بابا حیدر و افتتاح بعد از ۱۵ سال

عملیات آبگیری سد غدیر بابا حیدر ۲۵ آبان ۱۴۰۲ و بعد از ۱۵ سال چشم‌انتظاری با حضور رئیس‌جمهور آغاز شد. در سال ۱۳۸۷ عملیات احداث سد غدیر آغاز شده بود و تا سال ۱۴۰۲ به بهره‌برداری نرسیده بود، با شروع دولت سیزدهم و تزریق اعتبار مصوبات سفر اول ریاست جمهوری روند پروژه سرعت گرفت.

1. <https://www.mehrnews.com/news/5922873>

2. <https://dolat.ir/detail/427986>

سد غدیر باباحیدر شهرستان فارس در ۴۷ کیلومتری مرکز چهارمحال و بختیاری واقع شده است. این سد نقش مهمی را در جهت تأمین آب پایدار آشامیدنی، کشاورزی و صنعت در شهرستان فارس دارد.^۱

بهره‌برداری از ایستگاه پمپاژ دائم آب بانه

ایستگاه پمپاژ دائم آب بانه یکی از پروژه‌های نیمه تمام در استان کردستان بود که ۱۲ آبان ماه ۱۴۰۲ مورد بهره‌برداری قرار گرفت. این طرح با هدف تأمین پایدار بخشی از نیاز آب شرب شهر بانه با ظرفیت ۵۵۵ لیتر بر ثانیه با حجم ۸.۵ میلیون مترمکعب در سال به بهره‌برداری رسید و تأمین نیازهای آب شرب ۲۲۳ هزار نفر را پوشش می‌دهد.

با توجه به تنش آبی سال ۱۴۰۰، این طرح در کوتاه‌ترین زمان ممکن و با پیگیری‌های دولت با اعتباری بالغ بر ۵۷۳ میلیارد تومان تکمیل و به بهره‌برداری رسید.^۲

افتتاح فرودگاه شهدای سقز پس از ۲۷ سال

فرودگاه ۱۸۰ هکتاری شهدای سقز نیز ۱۲ آبان ماه ۱۴۰۲ از سوی رئیس‌جمهور به عنوان بزرگ‌ترین پروژه عمرانی استان پس از ۲۷ سال انتظار به صورت رسمی بهره‌برداری شد. مطالعات ساخت این فرودگاه از سال ۱۳۷۵ آغاز شده و تا سال ۱۳۸۴ ادامه داشت و از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۹۳ حدود ۷۰ میلیارد ریال برای آن هزینه شد، اما در نهایت با برکناری پیمانکار و مشاور پروژه، اجرای آن نیز متوقف شد. سال ۱۳۹۷ بار دیگر روند اجرای این طرح با کارفرمایی شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران، طی تفاهم‌نامه‌ای با استانداری کردستان از سرگرفته شد. تزریق اعتبارات موجب شد که پیشرفت فیزیکی فرودگاه در سال ۹۹ به بیش از ۵۰ درصد برسد و طی مراسمی با وجود تمام اما و اگرها با یک پرواز نمایشی و به صورت ناقص به بهره‌برداری رسید و به دلیل همین نواقص از جمله عدم

1. <https://dolat.ir/detail/427986>

2. <https://dolat.ir/detail/427986>

احداث ساختمان‌های عملیاتی، برج مراقبت پرواز، ایمنی و آتش‌نشانی فرودگاه، ساختمان اداری و ساختمان سپاه فرودگاه، غیرقابل استفاده باقی ماند.

در جریان سفر رئیس دولت سیزدهم به کردستان ۲۰۰ میلیارد تومان به تکمیل این طرح اختصاص یافت و این فرودگاه با اهتمام دولت مردمی و توسط مهندسان ایرانی در ۱۸۰ هکتار گستره و ۲ هزار و ۵۰۰ متر مربع مساحت پایانه تکمیل و به مرحله بهره‌برداری رسید.^۱

افتتاح راه آهن همدان-سنندج بعد از ۱۸ سال

۱۱ آبان ماه ۱۴۰۲ در جریان سفر رئیس جمهور به کردستان، راه آهن همدان سنندج پس از ۱۸ سال افتتاح شد. این پروژه تا قبل از دولت سیزدهم ۶۷ درصد پیشرفت فیزیکی داشت، در طول دو ساله دولت سیزدهم به مرحله نهایی رسید.

طول مسیر ریلی همدان-سنندج ۱۵۱ کیلومتر است و با احتساب خطوط ایستگاهی به ۱۷۷ کیلومتر می‌رسد. قرار است به همت دولت سیزدهم این خط آهنی تا مرز باشماق مریوان امتداد پیدا کند.^۲

افتتاح خط دوم آبرسانی به شیراز از سد درودزن بعد از ۱۲ سال

۲۱ مهر ماه ۱۴۰۲ نیز خط دوم انتقال آب شیراز از سد درودزن با حضور رئیس جمهور و بعد از حدود ۱۲ سال به بهره‌برداری رسید. این پروژه از سال ۱۳۹۰ شروع شده بود و با فعالیت جهادی و شبانه روزی تمامی دست‌اندرکاران بطور رسمی افتتاح شد. خط دوم انتقال آب شرب از سد درودزن به شیراز با ۷۸ کیلومتر طول مسیر، ۴۴۴۰ متر تونل انتقال، دارای ایستگاه پمپاژ، تصفیه‌خانه با ظرفیت ۳۰۰۰ لیتر در ثانیه و سه مخزن ۲۰ هزار متر مکعبی در مجموع ۶۰ هزار متر مکعب است.^۳

1. <https://dolat.ir/detail/427986>

2. <https://dolat.ir/detail/427986>

3. <https://dolat.ir/detail/427986>

افتتاح راه آهن بستان آباد - خاوران بعد از ۲۲ سال چشم‌انتظاری

احداث راه آهن تبریز-بستان آباد-میانه از مهم‌ترین و قدیمی‌ترین پروژه‌های حمل و نقل کشور و آذربایجان شرقی است که عملیات احداث آن، برای تسهیل در رفت و آمد مردم و جابه‌جایی حجم قابل توجهی کالا از سال ۱۳۷۹ آغاز شد و پس از ۲۲ سال وقفه و با اختصاص اعتبار ۳ هزار میلیارد تومانی از محل مصوبات دور اول سفر استانی آذربایجان شرقی ۱۹ خرداد ۱۴۰۲ سرانجام با همت دولت مردمی تکمیل و با حضور آیت الله رئیسی به بهره‌برداری رسید.

با افتتاح این بخش تکمیلی از راه آهن میانه-تبریز، مسیر ریلی تهران تا تبریز ۱۱۴ کیلومتر کوتاه و زمان سفر کاهش یافت. افزایش ظرفیت‌های ترانزیتی معادل ۷ میلیون تن بار و ۲ میلیون نفر مسافر در سال از دیگر مزیت‌های این پروژه ریلی بوده است.^۱

آب‌رسانی به شهرستان‌های بَم و بروات پس از یک دهه وقفه

پروژه آب‌رسانی بَم و بروات از سد نسا، بیش از ۱۰ سال نیمه‌کاره رها مانده بود و در حالی که سد نسا یکی از بهترین آب‌های استان را از منشأ کوه‌های جبال بارز دارد، مردم شهرهای شرقی استان به ویژه بَم از دسترسی به این آب باکیفیت محروم بودند، اما با توجه دولت مردمی، جمعه ۹ تیر ۱۴۰۲ طرح آب‌رسانی به شهرستان‌های بَم و بروات افتتاح شد.

این پروژه ۲۴۰ هزار نفر ساکنان شهرهای بَم و بروات را تحت پوشش آب شرب سالم و پایدار قرار داد و فاز توسعه طرح آب‌رسانی به سایر شهرستان‌های شرق استان از جمله فهرج، نماشیر و ریگان نیز تعداد ۴۲۲ هزار نفر را تحت پوشش قرار داد.^۲

1. <https://dolat.ir/detail/427986>

2. <https://dolat.ir/detail/427986>

افتتاح سد چمشیر بعد از ۱۱ سال

افتتاح سد چمشیر گچساران در ۲۶ تیرماه ۱۴۰۲ نیز از دیگر پروژه‌های نیمه تمام عمرانی بود که تکمیل آن به تأخیر افتاده بود. این سد تنها سازه کنترلی بر روی رودخانه زهره است که باهدف کنترل سیلاب و شوری آب این رودخانه احداث و برای استفاده شرب و کشاورزی بعد از ۱۱ سال به بهره‌برداری رسید.^۱

احیای کارخانه قند یاسوج بعد از یک دهه رکود

کارخانه قند یاسوج ۲۶ تیرماه ۱۴۰۲ با حضور رئیس جمهور و بعد از ۱۰ سال احیا شد. با احیای این کارخانه به ظرفیت تولید روزانه ۷۰۰ تن قند و شکر، ۸۰۰ شغل به صورت مستقیم و غیرمستقیم ایجاد شده است.^۲

۱۷ سال انتظار برای بهره‌برداری از مجتمع پتروشیمی گچساران

مجتمع پتروشیمی گچساران نیز از دیگر پروژه‌های فرسایشی بود که در جریان سفر استانی دولت مردمی به استان کهگیلویه و بویراحمد در ۲۶ تیرماه ۱۴۰۲ مورد بهره‌برداری قرار گرفت. این پروژه با اعتبار ۱۰۳ میلیارد یورو یکی از مهم‌ترین پروژه‌های وزارت نفت بود؛ پروژه‌ای که با رویکرد توسعه‌ای دولت سیزدهم در دو سال اخیر جان دوباره‌ای گرفت و به انتظار ۱۷ ساله مردم شهرستان گچساران پایان داد.

در طول عملیات راه‌اندازی بیش از ۳۰۰۰ نفر که عمدتاً از نیروهای بومی در این مجموعه مشغول به فعالیت شدند و پس از بهره‌برداری نیز یک هزار نفر در این پروژه مشغول به کار شدند.^۳

1. <https://dolat.ir/detail/427986>

2. <https://dolat.ir/detail/427986>

3. <https://dolat.ir/detail/427986>

پایان انتظار ۲۰ ساله برای آبرسانی به میانه از طریق سد گرمی چای

۱۹ خرداد ۱۴۰۲ نیز پروژه آبرسانی به میانه از سد گرمی چای شامل مرحله نخست سد گرمی چای، تصفیه خانه و خط انتقال ۴۹ کیلومتری پس از ۲۰ سال انتظار با حضور رئیس جمهور و وزیر نیرو به بهره برداری رسید.

این طرح مهم به دلیل نبود یا کمبود اعتبار تعطیل و نیمه راکد شده بود که پس از سفر رئیس جمهور به آذربایجان شرقی و تعیین فرصت یکساله وی برای رفع تنش آبی جمعیت حدود ۱۲۰ هزار نفری منطقه، سرعت و شتاب گرفت و با تزریق به موقع اعتبارات مصوب، تصفیه خانه و خطوط انتقال آن به طور کامل تکمیل و آماده بهره برداری شد.^۱

انتقال آب سد آزاد به تصفیه خانه سنندج

پروژه آبرسانی از سامانه انتقال آب سد آزاد کردستان به تصفیه خانه سنندج یکی از پروژه‌های نیمه‌تمام استان بود که اجرای آن از ۲۲ بهمن سال ۱۳۹۹ آغاز شده بود و تا پایان دولت دوازدهم فقط ۱۵ درصد پیشرفت داشت، اما در دولت سیزدهم اجرای آن در اولویت قرار گرفت و با اقدام جهادی دولت مردمی ۸۵ درصد باقیمانده طرح اجرا و این پروژه در ۱۰ آذر ۱۴۰۱ تکمیل شد. برای اجرای این پروژه که به لحاظ توپوگرافی در یکی از ناهموارترین و صعب‌العبورترین مناطق کشور اجرا شده، ۸۵۰ میلیارد تومان هزینه شد.^۲

1. <https://dolat.ir/detail/427986>

2. <https://dolat.ir/detail/427986>

شکوفایی‌ها در میان چالش‌ها

رشد اقتصادی پس از سال‌ها رکود

دولت سیزدهم توانست پس از سال‌ها رکورد و رشد منفی در اقتصاد، ورق را برگردانده و رشد چشمگیری را در اقتصاد رقم بزند. به گفته رئیس سازمان برنامه و بودجه، در حالی که میانگین رشد اقتصادی در سه سال پایانی دولت دوازدهم ۲٫۰۵- درصد بود، رشد اقتصادی کشور با یک جهش چشمگیر در سال‌های ۱۴۰۰، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به ترتیب به ۵٫۶، ۵ و نزدیک به ۶ درصد رسید. بخش مهمی از رشد اقتصادی کشور در نتیجه افزایش هزینه نهایی دولت صورت گرفته است. این بخش رشد ۱۶٫۷ درصدی را در ۹ ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۲ به همراه داشت.^۱

بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول، در سال ۲۰۲۳ میلادی ایران با نرخ رشد اقتصادی ۵٫۴ درصد، دومین رتبه را در بین کشورهای جهان داشته است.^۲

احیای حدود ۹۰۰۰ واحد تولیدی تعطیل یا نیمه تعطیل

در ابتدای شروع به کار دولت سیزدهم مقرر شد که احیای واحدها چه واحدهایی که به صورت کامل راکد شده‌اند و چه واحدهایی که زیر ظرفیت کامل خود کار

1. <https://irma.ir/xjQF88>

2. <https://www.mehrnews.com/news/6069699/>

می‌کنند (در داخل و خارج از شهرک‌ها و نواحی صنعتی)، در دستور کار قرار گیرد. بر همین مبنا نیز هم نهضت ملی احیای واحدهای اقتصادی و هم سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی نسبت به راه اندازی مجدد واحدها اقدام کردند؛ نتیجه این شد که از بالغ بر ۵۰ هزار واحد راکدی که در سال ۱۴۰۰ شناسایی شده بودند تا پایان سال ۱۴۰۲ با احیای بالغ بر ۸۷۷۰ واحد، تعداد واحدهای راکد حدود ۴۱ هزار واحد شد.

دولت سیزدهم با استفاده از ابزارهای مختلف از جمله منابع و سرمایه‌های مردمی در بورس، منابع بانک‌ها و صندوق‌ها برای سرمایه‌گذاری در واحدهای تعطیل و نیمه تعطیل نسبت به احیای این واحدها اقدام کرد. سید امیرحسین مدنی نماینده دولت در نهضت احیای واحدهای اقتصادی در این رابطه با بیان این‌که ۸۷۷۰ واحد تولیدی در دولت سیزدهم احیا شده است، گفت: «ماهانه حدود ۱۰ همت از طریق خط اعتباری به صنایع پایین‌دستی پتروشیمی و فولاد، منابع تزریق می‌شود که واحدهای نیمه‌فعال بسیاری نیز از این طریق احیا شده‌اند».^۱

به عنوان نمونه در استان تهران ۵۶۵ واحد، استان فارس ۴۰۴ واحد، استان اصفهان ۳۶۶ واحد، استان خراسان رضوی ۲۷۷ واحد، استان خوزستان ۲۵۱ واحد، استان مرکزی ۱۷۵ واحد، استان آذربایجان شرقی ۲۰۷ واحد، استان آذربایجان غربی ۱۸۵ واحد، استان مرکزی ۱۷۵ واحد، استان البرز ۱۵۲ واحد، استان قزوین ۱۴۸ واحد، استان گیلان ۱۴۷ واحد، استان قم ۱۴۵ واحد و استان مازندران ۱۳۹ واحد احیا شده است.^۲

افزایش چند برابری درآمدهای نفتی در عین تحریم

دولت سیزدهم با وجود تحریم‌ها شدید و ظالمانه آمریکا توانست فروش نفت

1. <https://dolat.ir/detail/449407>

2. <https://www.mehrnews.com/news/6122134/>

کشور را بیشتر کرده و درآمد چندبرابری از این طریق کسب کند. آن هم در شرایطی که در دولت قبل از آن ۸۷ میلیون بشکه میعانات ایران روی آب بدون خریداری می ماند. در سال ۱۴۰۲، ایران توانسته ۳۶ میلیارد دلار نفت خام صادر کرده و در بخش گاز نیز ۷۰ میلیون متر مکعب در روز به ظرفیت تولید روزانه خود اضافه کرده است. در ۲.۵ سال دولت سیزدهم بیش از ۱۵ میلیارد دلار قرارداد امضا شده است، در حالی که طی هشت سال دولت گذشته در مجموع ۱۳ میلیارد دلار قرارداد نهایی شده بود.^۱

در بین اقلام عمده صادراتی کشور، گاز طبیعی مایع شده با ۳ میلیارد و ۹۰ میلیون دلار، پروپان مایع شده ۳ میلیارد و ۶۲ میلیون دلار و قیر نفت با ۲ میلیارد و ۱۹۷ میلیون دلار جزء اقلام بودند. در بین ۱۰ قلم عمده کالای صادراتی بیشترین رشد به لحاظ ارزش به گازهای نفتی و هیدروکربن های گازی شکل مایع شده با ۶۲.۶۸ درصد، سنگ آهن با ۶۲.۴۶ درصد و قیر نفت با ۲۱.۸۴ درصد و بیشترین کاهش در ارزش به گازهای طبیعی مایع شده با ۵۹.۱۱ درصد، پروپان مایع شده با ۱۹.۲۶ درصد و بوتان مایع شده با ۵.۸۴ درصد اختصاص یافت.^۲

گزارش های آژانس بین المللی انرژی و سازمان اوپک نشان می دهد که ایران در دومین و سومین ماه ۲۰۲۴ افزایش تولید نفت داشته است. گزارش اوپک، تولید نفت ایران در ماه مارس (اسفندماه) را سه میلیون و ۱۸۸ هزار بشکه دانست که با افزایش قیمت نیز همراه بوده است. براساس این گزارش قیمت هر بشکه نفت خام سنگین ایران در ماه مارس با سه دلار و ۱۴ سنت افزایش نسبت به ماه قبل از آن به ۸۳ دلار و ۴۸ سنت رسیده است. قیمت متوسط سبد نفتی اوپک نیز در ماه مارس ۲۰۲۴ با افزایش دو دلار و ۹۹ سنت نسبت به ماه قبل از آن به ۸۴ دلار و ۲۲ سنت رسیده است.^۳

1. <https://www.ima.ir/news/85482527>

2. <https://dolat.ir/detail/443363>

3. <https://kayhan.ir/fa/news/286077>

کاهش کسری بودجه در عین پرداخت بدهی‌های دولت قبل

دولت سیزدهم توانست تا آذر ۱۴۰۲، حدود ۲۲۰ تا ۲۳۰ هزار میلیارد تومان کسری بودجه دوران کرونا و همزمان با تحریم را پشت سر گذاشته و اجازه ندهد شرایط کشور غیرقابل کنترل شود.^۱

عبور از بحران کرونا

هنگامی که دولت سیزدهم آغاز به کار کرد میزان ابتلا به بیماری کرونا معادل ۵۰ هزار نفر در روز بود و میزان بستری‌های افراد بدحال در هر روز معادل ۸ هزار نفر بود. از زمان شیوع کرونا تا آذرماه سال ۱۴۰۰، فقط ۲۲۰۰۰ واکسن در کشور تزریق شد اما با روی کار آمدن دولت سیزدهم در وهله نخست ۷۰ هزار واکسن تزریق شد و سپس میزان تزریق واکسن به یک میلیون دوز در روز رسید.^۲

مهار و کنترل کرونا در کشور از نخستین و مهم‌ترین دستاورد دولت سیزدهم به ریاست آیت الله رئیسی می‌باشد. دستاوردی که منجر به حفظ و ارتقای سلامت مردم و بازگشت زندگی به حالت عادی شد.^۳

1. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1402/09/16/3002635>

2. <https://www.isna.ir/news/1403022316520>

3. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1403/02/31/3089663>

افزایش میزان تولید و صادرات نفت از سال ۲۰۲۱، علی‌رغم افزایش تحریم‌های آمریکا^۱

چندی پیش تد کروزر^۲ سناتور جمهوری خواه ایالت تگزاس آمریکا، آنتونی بلینکن^۳ وزیر امور خارجه این کشور را به دلیل ناتوانی سیستم تحریم‌های این کشور در جلوگیری از توسعه و به‌ویژه افزایش صادرات نفت ایران به باد انتقاد گرفت. بلینکن نیز با وجود اظهار این مورد که تحریم‌ها علیه ایران به قوت خود باقی و بلکه شدت یافته‌اند، اعتراف می‌کند که تلاش‌های ایران در جهت مقابله با تحریم‌ها نیز بیشتر شده است. در ادامه چند مورد دیگر از گزارش‌های منابع خبری بین‌المللی، صاحب‌نظران و نهادهای مطرح آمریکایی در خصوص اذعان به این نکته که جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه در طول چند سال اخیر توانسته با موفقیت با آثار سوء تحریم‌ها مقابله کند و بلکه جایگاه منطقه‌ای و بین‌المللی خود را هم محکم‌تر کند، بیان می‌شود.

1. By Greg Wehner, 2023. Democrats join Republican push for Biden administration to refreeze \$6B Iranian assets. Sens. Jon Tester and Joe Manchin said Tuesday they support refreezing the Iranian assets. <https://www.foxnews.com/politics/democrats-join-republican-push-biden-administration-refreeze-iranian-assets>
CALVIN WOODWARD, 2023. Be tough in seizing Iran oil, bipartisan senators urge Biden./ <https://apnews.com/article/iran-oil-seizures-sanctions-ca50b9a5b305b9cf1373087bf5ac2a5f>
ERIC TUCKER, 2023. A new Iran deal shows the Biden administration is willing to pay a big price to free Americans./ <https://apnews.com/article/iran-us-hostage-state-department-51bb-853cfd64bb824aed264038afe6d9>
US senator admits failure of sanctions, increase in Iran's oil revenue. 2023. <https://www.presstv.ir/Detail/2023/05/17/703604/US-not-doing-damn-thing-as-Iran-oil-revenue-increases-Senator-Iran-s-oil-exports-hit-5-year-high-despite-U.S.-sanctions-report>. 2023. <https://www.tehrantimes.com/news/485840/Iran-s-oil-exports-hit-5-year-high-despite-U-S-sanctions-report>
Kenneth Katzman, 2023. Sanctioning Iran Has Reached its Limits as a Policy Tool. <https://gulffif.org/sanctioning-iran-has-reached-its-limits-as-a-policy-tool/>
Javier Blas, 2024. The US Should Enforce, Not Increase, Iranian Oil Sanctions. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2024-04-23/the-us-should-enforce-not-increase-iranian-oil-sanctions>
2. Ted Cruz
3. Antony Blinken

بر اساس گزارشی از بلومبرگ که در ژوئن ۲۰۲۳ منتشر شد، جمهوری اسلامی ایران علی‌رغم تحریم‌های آمریکا، بالاترین میزان صادرات نفت خام در پنج سال اخیر را داشته است. بلومبرگ به نقل از تحلیلگران حوزه انرژی اعلام کرد که صادرات نفت ایران به بالاترین سطح از زمان اعمال مجدد یکجانبه تحریم‌های آمریکا علیه ایران در سال ۲۰۱۸ رسیده است. بر اساس این گزارش، صادرات محموله‌های نفت خام از ایران از پاییز سال گذشته دو برابر شده و در ماه می ۲۰۲۳ به ۱٫۶ میلیون بشکه در روز رسیده است.

رویتز نیز در گزارشی دیگر در همان زمان اعلام کرد که محموله‌های نفت خام ایران در سال ۲۰۲۳ با افزایش صادرات به ویژه به کشورهایی مانند چین، سوریه و ونزوئلا همچنان رو به رو بوده است. در این گزارش رویتز، از نظرات صاحب‌نظران این حوزه، اطلاعات و داده‌های حمل و نقل محموله‌های نفتی توسط نفتکش‌ها و همچنین یک منبع آشنا با این موضوع استفاده شده است.

با وجود اینکه بخش بزرگی از نفت خام ایران به چین می‌رود که بزرگ‌ترین واردکننده انرژی در جهان نیز هست، اما چندین مشتری اروپایی از جمله آلمان، اسپانیا و بلغارستان نیز در طول سال‌های اخیر از ایران نفت وارد کرده‌اند. با همه اینها، ایران در بحبوحه تلاش‌ها برای دورزدن تحریم‌های غیرقانونی واشنگتن، آمار رسمی درباره صادرات نفت خود در سال‌های گذشته منتشر نکرده است.

آمریکا در دوران ریاست جمهوری پیشین دونالد ترامپ، توافق هسته‌ای با جمهوری اسلامی را که به طور رسمی به عنوان برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) شناخته می‌شود، در می ۲۰۱۸ کنار گذاشت و تحریم‌های یکجانبه‌ای را که این توافق لغو کرده بود، بازگرداند. پس از آن صادرات نفت تهران از ماه می ۲۰۱۸ محدود شد. با این حال، در طول چند سال اخیر، صادرات نفت ایران به طور پیوسته افزایش یافته است.

رویترز به نقل از Kpler، سرویس بین‌المللی ردیابی نفتکش‌ها، گزارش می‌دهد که صادرات نفت خام ایران در ماه می سال ۲۰۲۳ از ۱٫۵ میلیون بشکه در روز فراتر رفته که بالاترین نرخ ماهانه از سال ۲۰۱۸ است. این صادرات در سال ۲۰۱۸، قبل از خروج ایالات متحده از توافق هسته‌ای ۲۰۱۵، تقریباً ۲٫۵ میلیون بشکه در روز بود. ایران در ماه می ۲۰۲۳ اعلام کرد که تولید نفت خود را به بالای سه میلیون بشکه در روز رسانده است. بر اساس آمار سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک)، این میزان تولید، حدود سه درصد از عرضه جهانی را دربر می‌گیرد و بالاترین میزان تولید نفت این کشور از سال ۲۰۱۸ است.

یک منبع آگاه در اوایل ژوئن ۲۰۲۳ به رویترز گفت که تولید نفت ایران هنوز هم در همین سطح باقی است. آژانس بین‌المللی انرژی، در ماه جولای ۲۰۲۳ تولید نفت ایران در ماه مه ۲۰۲۳ را ۲٫۸۷ میلیون بشکه در روز اعلام کرد که نزدیک به رقم رسمی اعلام شده توسط ایران است. در گزارش رویترز تحلیلگران این عرصه اذعان دارند که تولید و صادرات انرژی ایران علی‌رغم تحریم‌های آمریکا افزایش یافته است. SVB International، نیز تخمین می‌زند که تولید نفت خام ایران در ماه می ۲۰۲۳ به ۳٫۰۴ میلیون بشکه در روز رسیده که نسبت به ۲٫۶۶ میلیون بشکه در روز در ژانویه ۲۰۲۳ افزایش داشته است.

بلومبرگ در آخرین گزارش خود در این باره در آوریل امسال، ضمن اعتراف به این نکته که تحریم‌ها به‌ویژه در طول چند سال گذشته کمترین تأثیری در روند حرکت ایران نداشته، اعلام کرد که تولید نفت خام ایران در ماه گذشته (مارس) به رکورد ۳٫۳ میلیون بشکه در روز رسید که ۷۵ درصد نسبت به مقدار ۱٫۹ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۰ رشد داشته است. نویسنده این گزارش، خاویر بلاس^۱، درکنار اینکه به معرفی تلاش‌های اخیر مقامات کنگره و قانونگذاران آمریکا در راستای ایجاد فشار و محدودیت بیشتر بر ایران می‌پردازد، بیان می‌کند: «سال

1. Javier Blas

گذشته، ایران دومین منبع بزرگ تولید رو به رشد نفت در سراسر جهان بود و تنها صنایع نفت شیل آمریکا از آنها بالاتر است».

ارقام منتشر شده اخیر آخرین نشانه‌ای است بر اینکه تحریم‌های آمریکا علیه ایران نتوانسته درآمدهای نفتی این کشور را به صفر برساند، هدفی که بارها توسط مقامات سابق و فعلی دولت آمریکا بیان شده است. این موارد همچنین نشان‌دهنده تلاش‌های ایران در سال‌های اخیر (در دولت آیت‌الله شهید رئیسی) برای تکیه بیشتر به منابع دیپلماتیک و اقتصادی خود برای دورزدن تحریم‌های آمریکا به جای تسلیم شدن در برابر فشارهای واشنگتن برای ضربه زدن به برنامه‌های هسته‌ای، دفاعی و سیاست خارجی کشور در ازای کاهش تحریم‌ها، است.

همچنین از سویی دیگر در ماه مه ۲۰۲۳، لیندسی گراهام^۱، سناتور ارشد جمهوری خواه ایالات متحده آمریکا به ناکارآمدی تحریم‌هایی که به طور یکجانبه علیه ایران اعمال شده است، اعتراف کرد. گراهام از دولت بایدن به دلیل شکست در توقف صادرات نفت ایران انتقاد کرد. بنا بر نظر او: «ایرانی‌ها تحت تحریم‌های ما نه تنها درآمدها کمتر نشده بلکه وضع‌شان بهتر شده است.» این اظهارات گراهام در حالی بیان می‌شود که واشنگتن پس از خروج یکجانبه از توافق هسته‌ای ۲۰۱۵، که به برنامه جامع اقدام مشترک نیز معروف است، در ماه می ۲۰۱۸، تحریم‌های اقتصادی سختی را علیه تهران اعمال کرد.

گراهام با خطاب قرارداددن جینا رایموندو^۲، وزیر بازرگانی ایالات متحده، می‌پرسد: «آن‌ها (ایران) به شدیدترین حالت تحت تحریم قرار دارند، درست است؟ آیا متوجه هستید که درآمد نفتی ایران در ماه گذشته از ۲۰ میلیارد دلار هم بالاتر رفته است؟» رایموندو نیز پاسخ می‌دهد: «بله، درآمد نفتی ماهانه آنها از ۲۰ میلیارد دلار فراتر رفته است».

1. Lindsey Graham

2. Gina Raimondo

بر اساس گزارش آژانس بین‌المللی انرژی (IEA)، ایران در ماه فوریه ۲۰۲۳ بیش از ۲٫۶۵ میلیون بشکه در روز نفت به بازارهای جهانی صادر کرده است که ۰٫۷۶ درصد نسبت به آمار صادرات گزارش شده در ژانویه همان سال افزایش داشته است. بر اساس آمار ردیابی نفتکش‌های بین‌المللی در ژانویه، صادرات نفت از ایران در اواخر سال ۲۰۲۲ به سطح بی‌سابقه‌ای از زمان آغاز تحریم‌های آمریکا، یعنی تقریباً پنج سال پیش رسید. این ارقام حاکی از آن است که ایران در ماه‌های پایانی سال ۲۰۲۲ بیش از ۱٫۲ میلیون بشکه در روز نفت صادر کرده است و نشان می‌دهد که محموله‌های نفت خام ایران در اوایل سال ۲۰۲۳ با صادرات بیشتر به چین و ونزوئلا افزایش یافته است. سناتورهای آمریکایی در آوریل سال ۲۰۲۳ در نامه‌ای به رئیس‌جمهور این کشور اعلام کردند که علی‌رغم تحریم‌های موجود، صادرات نفت ایران در سال گذشته ۳۵ درصد افزایش یافته و خواستار افزایش تحریم‌ها و فشار بیشتر به این کشور شدند.

دکتر کنت کاتزمن^۱، تحلیلگر ارشد مرکز پژوهش‌های کنگره آمریکا نیز اخیراً در مقاله‌ای بر عبث بودن سیستم تحریم‌های ایالات متحده علیه جمهوری اسلامی ایران اذعان و اعلام می‌کند که: «تحریم‌های آمریکا، برای ایجاد بازدارندگی و یا تغییر رفتار ایران دیگر اثری ندارند. تحریم‌های بیشتر، یا هرگونه نام‌گذاری جدید از سوی آمریکا، احتمالاً تأثیری بسیار ناچیز و تقریباً نامحسوس بر اقتصاد ایران خواهد گذاشت.»

در مجموع، علی‌رغم تحریم‌های آمریکا که خرید محموله‌های نفتی ایران را ممنوع کرده، ایران اخیراً موفق شده است نفت بیشتری را به خریداران خصوصی در چین و سایر بازارها بفروشد. کارشناسان معتقدند افزایش صادرات نفت ایران نشان می‌دهد که دولت آمریکا در تلاش برای نابودی صنعت نفت ایران با رژیم تحریم‌های غیرقانونی و بی‌سابقه‌اش شکست خورده است.

1. Kenneth Katzman

در گزارشی که توسط مرکز پژوهش‌های کنگره آمریکا^۱ در سال ۲۰۲۳ انتشار یافته، این مرکز اشاره می‌کند به اینکه جمهوری اسلامی ایران با وجود وضع تحریم‌ها از سوی آمریکا در طول سالهای گذشته، با وجود تحمل فشارها و محدودیت‌های اقتصادی، توانسته در کنار پیشرفت‌های فناورانه صنعتی و نظامی جایگاه نسبتاً خوبی هم در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی به دست آورد. از جمله مواردی که به بیان پیشرفت‌های ایران در عین مقابله با تحریم‌ها، در این گزارش آمده، نقل قولی از ژنرال اریک کوریل^۲، فرمانده ستاد مرکزی نیروهای نظامی ایالات متحده آمریکا (CENTCOM) در سال ۲۰۲۳ است که می‌گوید: «پیشرفت توانایی‌های نظامی ایران در طول ۴۰ سال گذشته در منطقه بی‌نظیر است».

همچنین در موردی دیگر، آمده که به گفته جامعه اطلاعاتی ایالات متحده آمریکا، ایران دارای «بیشترین توانایی تولید موشک‌های بالستیک در منطقه» است و از سال ۲۰۲۲، برد و دقت بیش از ۳۰۰۰ موشک بالستیک خود را به طور پیوسته بهبود بخشیده است. از نظر ژنرال کوریل فرمانده مرکزی سنتکام، ایران با تمام قوا توانایی‌های موشکی خود را برای دستیابی به «برتری قاطع در برابر قدرت‌های نظامی منطقه» توسعه داده است. به گفته سنتکام، ایران همچنین «بزرگ‌ترین و تواناترین نیروی پهپادی در منطقه» را داراست که تاکنون قابلیت‌های آنها در موارد متعدد از جمله در جنگ روسیه و اوکراین مشاهده شده است.

این گزارش در بررسی اینکه چرا تحریم‌های آمریکا در ایران به‌ویژه در طول چند سال اخیر، بی‌اثر بوده و موجب تغییر رفتار ایران و دستیابی به اهداف واشنگتن نگردیده است، مجموعه‌ای از اقدامات در عرصه سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را ذکر می‌نماید. به طور دقیق در دوره شهید آیت‌الله رئیسی،

1. Congressional Research Service
2. Erik Kurilla

تمرکز بر عمل‌گرایی در عین توجه به اصول در سیاست خارجی ایشان مدنظر این گزارش قرار گرفته و مواردی از جمله دیپلماسی فعال دولت وی و احیا و توسعه روابط با همسایگان به‌ویژه در منطقه خلیج فارس، افزایش روابط با چین و روسیه، پیگیری و پیوستن به سازمان‌های مهم بین‌المللی کنونی از جمله بریکس و سازمان همکاری شانگهای به‌عنوان بخش‌های کلیدی راهبرد توسعه ایران در طول چند سال اخیر و در دوره شهید آیت‌الله رئیسی معرفی می‌شوند.

احیای روابط خارجی در عین فشارهای سیاسی آمریکا

رئیس‌جمهور شهید رئیسی و وزیر خارجه دولت سیزدهم، سعی بر این داشتند که با سیاستگذاری دیپلماتیک خود مبنی بر نگاه به شرق بتوانند سطح روابط ایران را با کشورهای همسایه ارتقا بدهند. بدین منظور ایشان سفر به اغلب کشورهای همسایه را در دستور کار خود قرار دادند. به‌عنوان مثال، ما زمانی با تاجیکستان تا مرز قطع روابط پیش رفتیم و یا به مدت ۷ سال هیچگونه ارتباطی با عربستان نداشتیم. اما با تلاش‌های دولت سیزدهم در راستای تحقق سیاست همسایگی، روابط ما با کشورهای اطراف بهبود پیدا کرد و مناسبات سیاسی و اقتصادی ما با همسایگان رشد یافت و حتی گام‌های بسیار مثبتی در راستای عادی‌سازی روابط با مصر برداشته شد. این یکی از مهمترین و ارزشمندترین نقاط قوت دولت آیت‌الله رئیسی بود.^۱

در راستای بهبود روابط ایران با عربستان، مقامات ارشد امنیتی این دوکشور در ۱۰ مارس ۲۰۲۳ در پکن باهم دیدار کردند تا فصل جدیدی را در روابط دوجانبه پس از نزدیک به ۷ سال خصومت و دشمنی آغاز کنند.^۲ احیای روابط با عربستان سعودی پس از ۷ سال قطع ارتباط، مهم‌ترین دستاورد دولت رئیسی در صحنه دیپلماسی در منطقه بود. بازگرداندن سریع سفارتخانه‌ها در ریاض و تهران

1. <https://www.isna.ir/news/1403030906036>

2. <https://www.asriran.com/fa/news/949593>

نشان دهنده افقی مهم در دیپلماسی منطقه‌ای ایران است.^۱

احیا و تقویت روابط اقتصادی با پکن نیز از جمله اقدامات بسیار مهم دولت شهید رئیسی بود. به طور کلی از دستاوردهای سفر رئیس جمهور به چین می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

— عملیاتی کردن بخشی از توافق ۲۵ ساله ایران و چین، حجم سرمایه‌گذاری چین در ایران طی توافق ۲۵ ساله، ۴۰۰ میلیارد دلار طبق گزارش پترولیوم اکونومیست (که حدوداً برابر تمام درآمد نفتی ایران در ۲۵ سال اول انقلاب است).

— امضای ۲۰ تفاهم‌نامه عملیاتی مهم اقتصادی در زمینه‌هایی مانند نفت، خودرو، ترانزیت و...

— دعوت رسمی رئیس جمهور چین از رئیس جمهور ایران در قالب state visit پس از ۲ دهه

— افزایش همکاری ایران و چین در حوزه کشاورزی مانند: صادرات لبنیات، مرکبات، عسل، آبیان از ایران به بازار ۱٫۴ میلیارد نفری چین

— احیای جاده ابریشم و افزایش درآمدهای ترانزیتی ایران به عنوان قلب تپنده این جاده

— توافقات بانکی و تعاملات ارزی و رفع برخی مشکلات گمرکی بین دو کشور

— استفاده از ظرفیت فناوری و تکنولوژی چینی در پروژه‌های اولویت دار

— اعطای عنوان استاد افتخاری دانشگاه پکن به رئیس جمهور ایران

کاهش جمعیت زیر خط فقر ایران طبق اعلام بانک جهانی

بین سال‌های ۲۰۲۰/۲۰۲۱ و ۲۰۲۲/۲۰۲۳، نرخ فقر همراه با بهبود وضعیت اقتصاد کشور کاهش یافت. در طول دو سال ابتدایی دولت شهید رئیسی حدود ۶٫۵ میلیون نفر از فقر خارج شده‌اند. در این خصوص طی این سال‌ها ۴۰ درصد دهک‌های با

1. <https://www.etemadnewspaper.ir/fa/Main/Detail/217359>

درآمد متوسط رو به پایین، نسبت به ۶۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط رو به بالا وضعیت بهتری داشته‌اند و نرخ فقر در آن دسته کاهش بیشتری داشته است؛ به طوریکه به نزدیکی نرخ فقر در سطح بین‌المللی رسیده است. مطابق آمار نرخ فقر در دسته اول از حدود ۶ درصد به ۳٫۳ درصد و در گروه دوم نیز از حدود ۳۰ درصد به ۲۰ درصد رسیده است. این امر منجر به کاهش نابرابری و افزایش عدالت اجتماعی شده است. این اتفاق با ترکیبی از اجرای سیاست‌های افزایش دستمزد، افزایش میزان درآمد مردم از طریق گسترش برنامه‌های خوداشتغالی و افزایش برنامه‌های حمایتی در دولت شهید رئیسی اتفاق افتاد. در مجموع، تمام این اقدامات به نتیجه مثبت افزایش میزان سرانه تولید ناخالص داخلی در کشور منجر گردیده که موجب بهبود وضعیت رفاهی مردم می‌شود.^۱

افزایش سرمایه‌گذاری خارجی در عین تحریم

رکورد بیشترین سرمایه‌گذاری خارجی واقعی در ۱۶ سال گذشته توسط دولت سیزدهم شکسته شد.^۲

در سال ۱۴۰۲، ۵٫۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی جذب شد که در سال گذشته عدد آن ۴ میلیارد و در سال ۱۳۹۹ یک میلیارد دلار بود.^۳ جمع کل تعداد طرح‌های سرمایه‌گذاری خارجی دولت سیزدهم ۶۴۳ طرح و ۱۱۵۳۹ میلیون دلار بوده است که روسیه، چین، امارات متحده عربی، ایرانیان مقیم خارج، ترکیه، عراق، هندوستان و عمان بیشترین سرمایه‌گذاری را طی این مدت در ایران انجام داده‌اند. جذب حجمی معادل ۱۳۳۵ میلیون دلار سرمایه‌گذاری خارجی از ابتدای دولت مردمی تا پایان مردادماه سال ۱۴۰۲ بوده که میزان سرمایه‌گذاری خارجی مصوب معتبر ۱۳ برابر ۹ سال گذشته است.^۴

1. <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/IRN?zoom=IRN&highlight=IRN>
2. <https://dolat.ir/detail/443254>
3. <https://www.president.ir/fa/150773>
4. <https://dolat.ir/detail/421788>

دستیابی به علم ژن درمانی برای درمان سرطان خون

براساس اعلام معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری، امیرعلی حمیدیه رییس پژوهشکده ژن، سلول و بافت دانشگاه علوم پزشکی تهران در آبان ماه ۱۴۰۱ با تشریح دستاورد دستیابی به روشی منحصر به فرد به نام «کارتی سل تراپی» برای درمان کودکان سرطانی، به استفاده از روش ژن درمانی در بهبود کودکان مبتلا به سرطان اشاره کرد و گفت: «ژن درمانی یا کارتی سل تراپی» جدیدترین روش برای درمان سرطان در جهان است که با تلاش یک شرکت دانش بنیان ایرانی به مرحله نهایی رسیده است. مدلی که تنها ۴ الی ۵ سال از به کارگیری آن در دنیا در کشورمان بومی سازی و به کار گرفته شد.^۱

نصب و راه اندازی سامانه جراحی رباتیک از راه دور سینا در یکی از بیمارستان های کشور اندونزی

ربات جراح ایرانی (سینا) رقیب ربات جراح آمریکایی (داوینچی) است و در اداره ثبت اختراعات آمریکا نیز به تأیید و ثبت رسیده است. به دنبال امضای تفاهم نامه همکاری مشترک ایران و اندونزی توسط معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری و مرکز تعاملات بین الملل معاونت علمی، دو دستگاه از ربات جراح سینا را از شرکت سینا خریداری کردند و در سال های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ در دو شهر کشور اندونزی به فاصله ۵۰۰ کیلومتر نصب شد.^۲

شکوفایی صنعت فضایی در دولت سیزدهم

وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تصریح کرد: با توجه جدی و راهبری دقیق رئیس جمهور محترم، صنعت نیمه تعطیل فضایی احیا و شاهد شکوفایی و رشد پرشتاب آن در دولت سیزدهم هستیم.^۳

1. <https://www.ima.ir/news/84949090>

2. <https://cistc.ir/9472/>

3. B2n.ir/a/70553

اخیراً یازدهمین پرتاب ماهواره را هم انجام داده شد، صنعت فضایی کشور در این دولت پس از دوره‌ای که به سمت محدودسازی آن رفتند و ضربه بزرگی به بخش علمی زدند، احیا شد.^۱

رکورد صادرات محصولات غیر نفتی

در دولت سیزدهم، رکورد صادرات غیرنفتی ایران شکسته شد. این دولت توانست در شرایط اوج تحریم‌ها با صادرات حدود ۵۰ میلیارد دلاری محصولات غیرنفتی، رکوردشکنی کند. این رقم در سال ۲۰۲۲ به گزارش نهادهای بین‌المللی معادل ۴۲ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار و به گزارش نهادهای بین‌المللی معادل حدود ۵۳ میلیارد دلار بوده است. راهبرد رئیس‌جمهور در نگاه به شرق و کشورهای همسایه باعث رشد ۱۰ درصدی صادرات در سال ۱۴۰۱ شد. چین با بیش از ۱۴ میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار و عراق با بیش از ۱۰ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار، بالاترین واردات کالاهای غیرنفتی از ایران را در سال ۱۴۰۱ ثبت کردند دولت سیزدهم همچنین روند صادرات غیرنفتی را برای تجار تسهیل کرده و موانع را از سر راه آنها برداشته است.^۲

رکورد در سرمایه‌گذاری صنعتی

طی فعالیت دولت سیزدهم، نرخ رشد تشکیل سرمایه در ماشین‌آلات در تمام فصل‌های دوران دولت سیزدهم (باییز ۱۴۰۰ تا زمستان ۱۴۰۱) دو رقمی بوده است. رشد پرشتاب تشکیل سرمایه در بخش ماشین‌آلات، به موتور رشد بخش صنعتی کشور تبدیل شد تا صنایع کشور در دو سال گذشته به عامل اصلی رشد اقتصادی تبدیل شوند.

۱. رئیس‌شورای اطلاع‌رسانی دولت در ۱۰ بهمن ۱۴۰۲

<https://dolat.ir/detail/435879>

2. <https://www.president.ir/fa/146241>

طبق اعلام بانک مرکزی، نرخ رشد تشکیل سرمایه در ماشین‌آلات در سال ۹۷ منفی ۲۱.۲، سال ۹۸ منفی ۱۳.۲ درصد و سال ۹۹ این عدد ۳.۵ درصد شد اما در سال اول فعالیت دولت سیزدهم (سال ۱۴۰۰) نرخ یادشده دو رقمی و ۱۲.۵ درصد و سال گذشته نیز ۱۵.۴ درصد شد.

بر این اساس باید عنوان کرد که در دولت سیزدهم تا شهریور ۱۴۰۲، رشد صنعت ۳.۶ برابر دولت قبل بوده است.^۱

---

1. <https://dolat.ir/detail/420155>

کارنامه اقتصادی شهید رئیسی به روایت صندوق بین‌المللی پول وبانک جهانی

رشد اقتصادی در سه سال پیاپی

رشد اقتصادی در سه سال گذشته با وجود تحریم‌های اقتصادی و سختی‌های بسیار به شکل مداوم و مستمر افزایش یافته است. اقتصاد ایران در این سه سال نه تنها در بخش نفت بلکه در بخش خدمات و تولید غیرنفتی نیز درخشان ظاهر شده است به گونه‌ای که این بخش توانسته به خوبی محرکی برای رشد اقتصادی کشور در این سال‌ها باشد. افزایش تولید در این سه سال به اندازه‌ای بوده که اولاً اشتغال را به سطح قبل از کرونا و حتی رکوردهای بالاتر از آن که تا کنون سابقه نداشته رسانده و ثانیاً به گونه بسیار خوبی مانع از تأثیر تحریم‌ها در رفع نیازهای داخلی شده است. علی‌رغم اینکه اقتصاد ایران هنوز با چالش‌های ساختاری مواجه است؛ اما سیاست‌های حمایتی دولت موجب شد ا فشار آسیب‌پذیر و محروم تکانه‌های ناشی از شوک‌های خارجی را کمتر احساس کنند و میزان مصرف مردم با چالش جدی مواجه نشود.^۱

بانک جهانی در گزارش ویژه خود درباره بررسی وضعیت اقتصادی جمهوری

1. Iran's Economic Update — April 2022 (worldbank.org)

اسلامی ایران در سال ۲۰۲۳ آورده است: «اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱، به رشد متوسط خود ادامه داده است. تولید ناخالص داخلی در سال ۱۴۰۱ به میزان ۳٫۸ درصد رشد کرد که عمدتاً ناشی از رشد بخش خدمات و بخش صنعت بوده است. بخش نفت نیز با وجود تحریم‌ها و تنگناهای بازارهای جهانی انرژی، رشد یافت. شرایط اقلیمی مساعد نیز به بخش کشاورزی کمک کرد تا پس از رکود سال‌های گذشته، رشد اندکی داشته باشد. در بخش تقاضا، افزایش مصرف، محرک اصلی رشد تولید ناخالص داخلی بوده است. هزینه‌های دولتی پس از سیاست‌های انبساطی شدید در سال ۱۴۰۰ به منظور مهار کسری بودجه کاهش یافته است. در همین حال، صادرات و واردات هر دو افزایش یافته‌اند و رشد شدید سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات بخش صنعت باعث افزایش سرمایه‌گذاری در این بخش شده، درحالی که سرمایه‌گذاری در حوزه ساخت و ساز نیز به میزان اندکی بهبود یافته است.

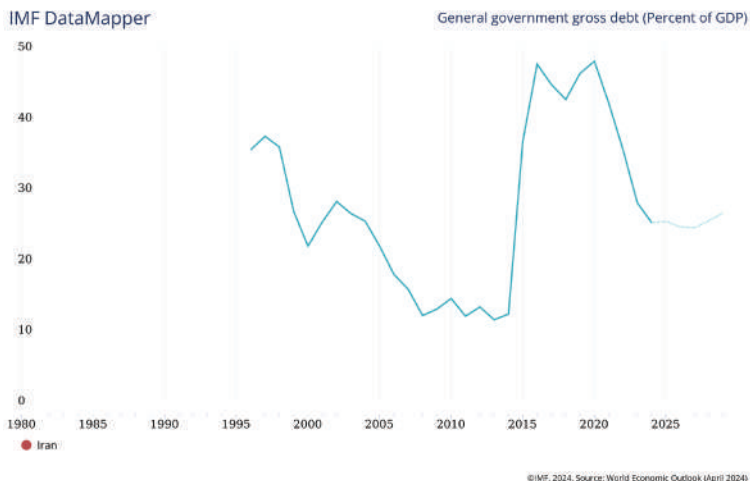
بهبود درآمدهای نفتی و مالیاتی باعث تقویت بودجه شده است. قیمت بالای نفت و افزایش صادرات نفت، باعث افزایش قابل ملاحظه درآمدهای نفتی کشور شده است. درآمدهای مالیاتی هم به طور کامل محقق شده و بیش از ۴۰ درصد از کل درآمدهای دولت در سال ۱۴۰۱ را به خود اختصاص داده است. افزایش درآمد به دولت کمک کرده تا کسری بودجه پیشین را کاهش و مخارج رو به افزایش را پوشش دهد»^۱.

کاهش نرخ بدهی دولت نسبت به تولید ناخالص داخلی

بر اساس آمار و ارقام صندوق بین‌المللی پول، با وجود اوج‌گرفتن نسبت بدهی دولت به تولید ناخالص داخلی کشور از سال ۲۰۱۵ (رسیدن به نقطه اوج ۴۸ درصد) و ادامه روند افزایشی تا اواخر سال ۲۰۲۰، این نسبت از سال ۲۰۲۱ و پس از اینکه شهید آیت‌الله رئیسی سکان هدایت قوه مجریه کشور را به دست گرفتند،

1. World Bank Document

روند نزولی داشته است؛ به طوریکه مطابق آمار صندوق بین‌المللی پول در سال ۲۰۲۳، این نسبت به ۲۸ درصد و سپس در سال ۲۰۲۴ به ۲۵٫۵ درصد کاهش پیدا کرده است.^۱

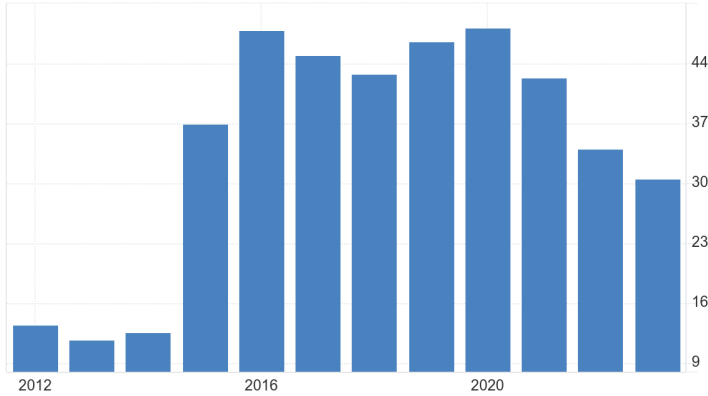

نمودار ۱ نسبت بدهی دولت ایران به تولید ناخالص داخلی کشور/ منبع: صندوق بین‌المللی پول^۲

1. https://www.imf.org/external/datamapper/GGXWDG_NGDP@WEO/IRN?year=2024

2. https://www.imf.org/external/datamapper/GGXWDG_NGDP@WEO/IRN?year=2024

IR Government Debt to GDP - percent of GDP

Source: tradingeconomics.com | International Monetary Fund

نمودار ۲ نسبت بدهی دولت ایران به تولید ناخالص داخلی کشور/
منبع: تریدینگ اکونومیکس^۱

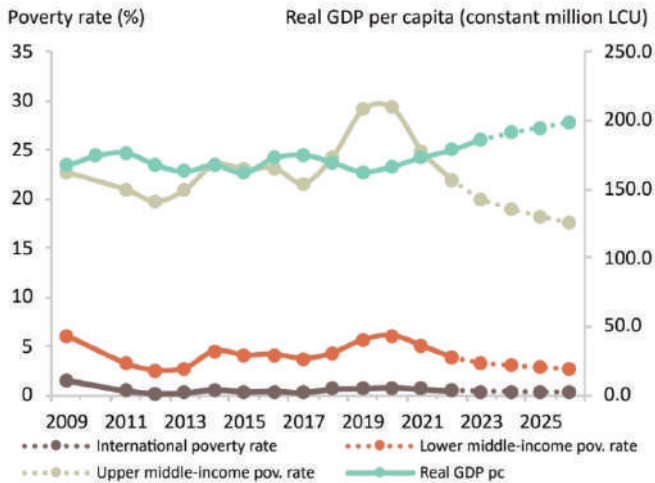
کاهش جمعیت زیر خط فقر

بین سال‌های ۲۰۲۰/۲۰۲۱ و ۲۰۲۲/۲۰۲۳، نرخ فقر همراه با بهبود وضعیت اقتصاد کشور کاهش یافت. در طول دو سال ابتدایی دولت شهید رئیسی حدود ۶٫۵ میلیون نفر از فقر خارج شده‌اند. در این خصوص طی این سال‌ها ۴۰ درصد دهک‌های با درآمد متوسط رو به پایین، نسبت به ۶۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط رو به بالا وضعیت بهتری داشته‌اند و نرخ فقر در آن دسته کاهش بیشتری داشته است؛ به طوریکه به نزدیکی نرخ فقر در سطح بین‌المللی رسیده است. مطابق آمار نرخ فقر در دسته اول از حدود ۶ درصد به ۳٫۳ درصد و در گروه دوم نیز از حدود ۳۰ درصد به ۲۰ درصد رسیده است. این امر منجر به کاهش

1. <https://tradingeconomics.com/iran/government-debt-to-gdp#:~:text=Government%20Debt%20to%20GDP%20in,source%3A%20International%20Monetary%20und>

نابرابری و افزایش عدالت اجتماعی شده است. این اتفاق با ترکیبی از اجرای سیاست‌های افزایش دستمزد، افزایش میزان درآمد مردم از طریق گسترش برنامه‌های خوداشتغالی و افزایش برنامه‌های حمایتی در دولت شهید رئیسی اتفاق افتاد. در مجموع، تمام این اقدامات به نتیجه مثبت افزایش میزان سرانه تولید ناخالص داخلی در کشور منجر گردیده که موجب بهبود وضعیت رفاهی مردم می‌شود.

FIGURE 2 Islamic Republic of Iran / Actual and projected poverty rates and real GDP per capita

Source: World Bank. Notes: see Table 2.

نمودار ۳ نرخ فقر برحسب سرانه تولیدات ناخالص داخلی / منبع: بانک جهانی^۱

1. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/65cf93926fdb3ea23b72f277fc249a72-0500042021/related/mpo-im.pdf>

نمودار ۴ سرانه تولید ناخالص داخلی (به ازای هر نفر) در ایران/
منبع: صندوق بین‌المللی پول^۱

کنترل تورم به ارث رسیده از دولت قبل و رساندن آن به روند کاهشی

در زمینه کنترل تورم، سیاست‌های پولی سختی توسط دولت شهید رئیسی اعمال گردید؛ به طور مثال بانک مرکزی شروع به اجرای اقداماتی از جمله محدود کردن رشد ترازنامه بانک‌ها، افزایش نظارت بر بانک‌های پرخطر و افزایش نرخ بهره سپرده و بین‌بانکی کرد. این اقدامات به جلوگیری از تورم‌های شدیدتر کمک کرد، اما به دلیل انتظارات تورمی بالایی که از سنوات قبل ایجاد شده و همچنین به دلیل چالش‌های ساختاری طولانی‌مدت که با تحریم‌های

1. <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/IRN?zoom=IRN&high-light=IRN>

اقتصادی، تنش‌های ژئوپلیتیکی و تأثیر تغییرات آب‌وهوایی تشدید می‌شود، تورم اگرچه وارد سیر نزولی شده اما همچنان به سطح مطلوب نرسیده است. باتوجه به جدول و نمودار زیر برگرفته از گزارش بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، مشخص است که دولت شهید رئیسی توانسته در همین چند سال جلوی افزایش شدید نرخ تورم را بگیرد و آن را کنترل کند؛ همچنین پیش‌بینی‌های در هر دو مورد نشان دهنده ادامه این سیر نزولی می‌باشد.

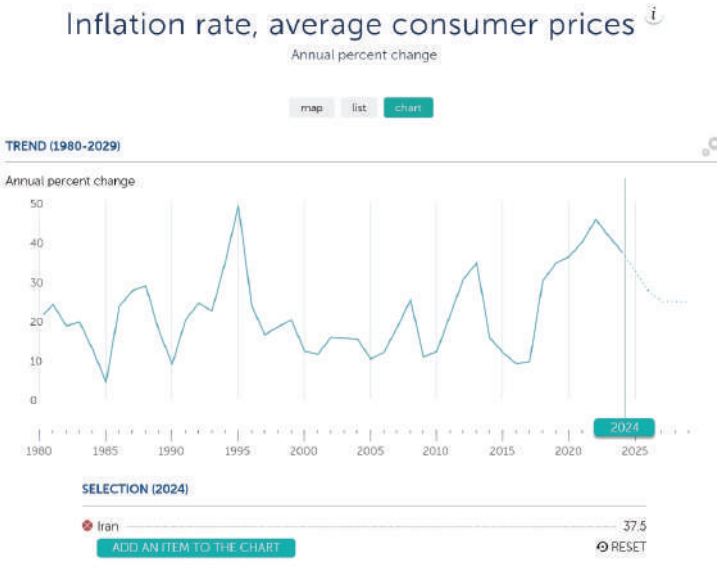
Islamic Republic of Iran / Macro poverty outlook indicators		(annual percent change unless indicated c				
	2021/22	2022/23	2023/24e	2024/25f	2025/26f	
growth, at constant market prices	4.7	3.8	5.0	3.2	2.7	
consumption	3.9	8.7	3.2	2.4	2.1	
ment consumption	8.3	-3.6	1.6	1.9	2.1	
xed capital investment	0.0	6.7	5.8	4.5	4.2	
, goods and services	5.2	8.2	15.4	7.1	5.2	
, goods and services	24.1	7.5	1.6	1.8	2.1	
growth, at constant factor prices	4.4	4.0	5.0	3.2	2.7	
ure	-2.6	1.1	1.0	0.9	0.8	
/	3.2	7.4	8.8	4.9	3.7	
:	6.5	2.7	3.6	2.7	2.5	
(consumer price index)	46.2	46.5	40.8	35.3	32.0	
ccount balance (% of GDP)	3.1	3.4	2.9	2.7	2.3	
ance (% of GDP)	-3.2	-1.9	-2.0	-2.2	-2.4	
i (% of GDP)	11.0	11.7	11.8	11.8	11.8	
lic debt (% of GDP)	42.4	30.1	30.7	32.3	34.1	
alance (% of GDP)	-2.7	-1.5	-1.6	-1.8	-2.0	
onal poverty rate (\$2.15 in 2017 PPP)^{a,b}	0.7	0.5	0.4	0.4	0.4	
iddle-income poverty rate (\$3.65 in 2017 PPP)^{a,b}	5.0	3.8	3.3	3.1	2.9	
iddle-income poverty rate (\$6.85 in 2017 PPP)^{a,b}	24.8	21.9	20.0	19.0	18.2	
issions growth (mtCO2e)	2.9	2.9	3.1	2.0	1.8	
lated GHG emissions (% of total)	67.8	67.6	67.8	67.7	67.5	

ld Bank, Poverty & Equity and Macroeconomics, Trade & Investment Global Practices. Emissions data sourced from CAIT and OECD. estimate, f = forecast.
ns based on 2019-HEIS and 2022-HEIS. Actual data: 2022. Nowcast: 2023. Forecasts are from 2024 to 2026.
i using annualized elasticity (2019-2022) with pass-through = 0.7 based on GDP per capita in constant LCU.

جدول ۱ شاخصه‌های فقر در ایران / منبع: بانک جهانی^۱

1. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/65cf93926fdb3ea23b72f277fc249a72-0500042021/re-lated/mpo-im.pdf>

نمودار ۵ نرخ تورم، متوسط قدرت خرید/ منبع: صندوق بین‌المللی پول^۱

پایین‌ترین نرخ بیکاری در ۴ دهه گذشته

بخش دیگری از فعالیت‌های مثبت اقتصادی دولت شهید رئیسی توجه به احیای کسب‌وکارهای تعطیل شده به دلیل رکود و همچنین تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار و البته توجه به رشد بخش صنعتی می‌باشد. پیوند کسب‌وکارهای دانش‌بنیان با بخش صنعت که با پیگیری جدی در طی چند سال گذشته انجام گردیده نیز در کاهش نرخ بیکاری نقش مؤثری داشته است.

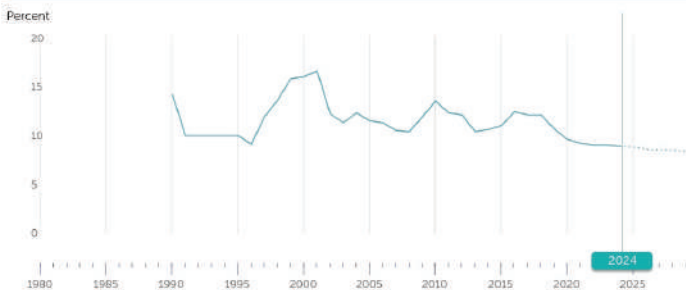
1. <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/IRN?zoom=IRN&highlight=IRN>

Unemployment rate ⁱ

Percent

map list chart

TREND (1980-2029)

SELECTION (2024)

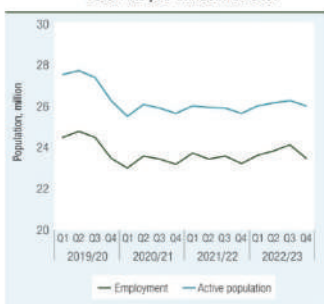
Iran

8.9

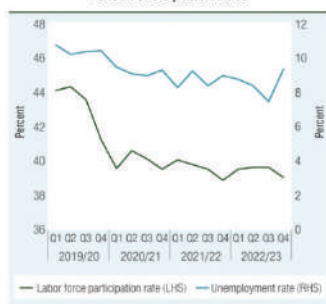
ADD AN ITEM TO THE CHART

RESET

نمودار ۶ نرخ بیکاری / منبع: صندوق بین‌المللی پول^۱

Source: SO and World Bank staff calculations.

Source: SO and World Bank staff calculations.

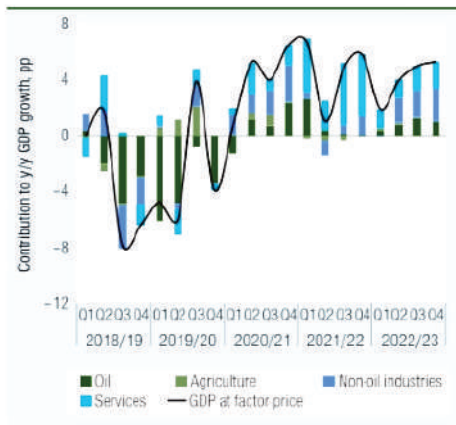
نمودار ۷ کاهش نرخ بیکاری پس از کرونا / منبع: بانک جهانی^۲

1. <https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/IRN?zoom=IRN&highlight=IRN>
2. World Bank Document

رشد چشمگیر تولیدات صنعتی

باتوجه به نمودار پایین که برگرفته از گزارش بانک جهانی در سال ۲۰۲۳ می باشد، بخش خدمات و صنایع غیرنفتی در دولت آیت الله شهید رئیسی، رشد چشمگیر و قابل توجهی داشته اند؛ به نحوی که همانگونه که مشاهده می شود، وضعیت منفی این بخش ها در دولت قبل، پس از روی کار آمدن آقای رئیسی روندی مثبت و بهبودی را پیش می گیرند. در گزارش بانک جهانی اینگونه آمده که: «صنایع غیرنفتی در ایران در سال ۲۰۲۲/۲۰۲۳ با رشد ۶٫۵ درصدی همراه بوده و در این خصوص بخش تولید (با ۹٫۵ درصد) پیشتاز است. شاخص تولید صنعتی^۱ (IPI) صنایع منتخب در بازار سهام از آوریل ۲۰۲۲ روند صعودی داشته است که ناشی از توسعه شدید صنعت خودرو و فلزات اساسی می باشد».

FIGURE 2 • ...Driven by an Expansion in Non-Oil Industries and Services

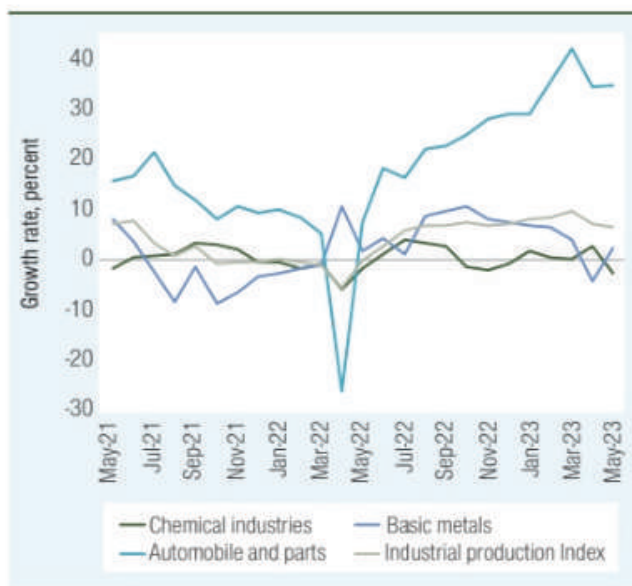

Source: CBI and World Bank staff calculations

نمودار ۸ تولید ناخالص داخلی متأثر از گسترش صنایع غیر نفتی و خدمات / منبع: بانک جهانی^۲

1. Industrial Production Index
2. World Bank Document

FIGURE 4 • ...but Manufacturing Production Grew Significantly, Thanks to Automotive Industries Growth

Source: Monetary and Banking Research Institute (MBRI).

نمودار ۹ افزایش تولیدات صنعتی منتهی به رشد صنایع خودروسازی /
منبع: بانک جهانی^۱

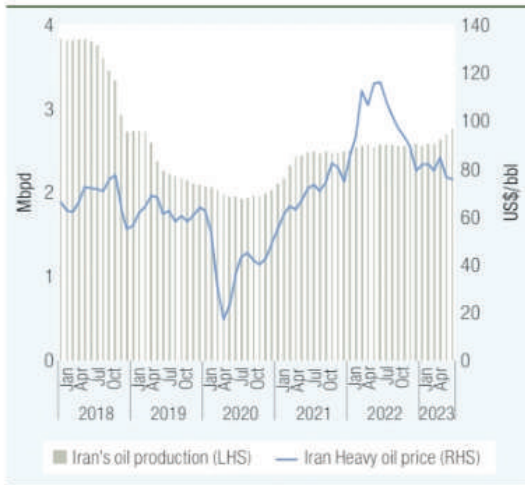
افزایش چشمگیر میزان تولید نفت و درآمدهای نفتی

بر اساس گزارش آژانس بین‌المللی انرژی (IEA)، در ماه جولای ۲۰۲۳، تولید نفت ایران در ماه مه ۲۰۲۳ حدود ۲,۸۷ میلیون بشکه در روز بوده است. همچنین گزارش در رویترز، تحلیلگران این عرصه اذعان دارند که تولید و صادرات انرژی

1. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099107508212324041/pdf/IDU021ade-6b80e3fd045190b8530b2ad462b0d6c.pdf>

ایران در طول چند سال اخیر، علی‌رغم تحریم‌های آمریکا افزایش یافته است. SVB International، نیز برآورد کرده که تولید نفت خام ایران در ماه می ۲۰۲۳ به ۳٫۰۴ میلیون بشکه در روز رسیده که نسبت به ۲٫۶۶ میلیون بشکه در روز در ژانویه ۲۰۲۳ هم افزایش داشته است. همانطور که در تصویر زیر نیز مشخص است، برآورد بانک جهانی هم نشان می‌دهد که میزان تولید نفت ایران از سال ۲۰۲۱ و پس از روی کار آمدن شهید رئیسی افزایش پیدا کرده است. این موضوع حتی خشم سناتورهای آمریکایی را برانگیخته است.^۱

FIGURE 3 • Subdued Global Oil Demand Recovery Impacted the Country's Oil Production and Export Price

Source: OPEC Monthly Oil Market Report.

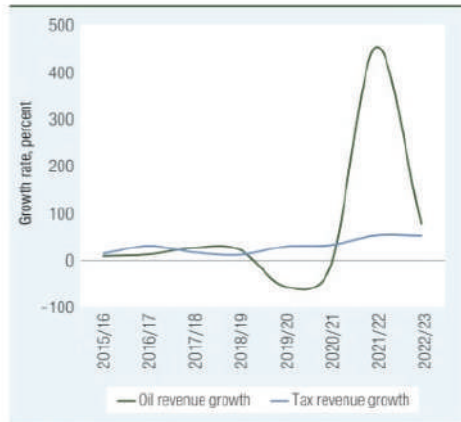
نمودار ۱۰ تأثیر افزایش تقاضای جهانی نفت بر تولید و قیمت صادرات کشور/ منبع: بانک جهانی^۲

1. US senator admits failure of sanctions, increase in Iran's oil revenue. 2023. <https://www.presstv.ir/Detail/2023/05/17/703604/US-not-doing-damn-thing-as-Iran-oil-revenue-increases-Senator>
2. World Bank Document

مدیریت مطلوب نسبت هزینه‌های دولتی به درآمدهای آن

بهبود درآمدهای نفتی و مالیاتی در سال ۲۰۲۲/۲۰۲۳ به دولت کمک کرد تا بیشتر مخارج خود را پوشش دهد و کسری مالی را مهار کند. رشد اسمی مخارج بودجه به دلیل افزایش انتقال نقدینگی و همچنین افزایش هزینه واردات جهت کاهش اثرات تورم بالا در کنار افزایش میزان دستمزد و همسان سازی حقوق بازنشستگی رشد کرد، اما نهایتاً به ۱۳٫۲ درصد نسبت به تولید ناخالص داخلی کاهش یافت. هزینه‌های جاری سهم ۹۷ درصدی از بودجه برنامه ریزی شده را در برمی‌گیرد در حالی که هزینه‌های سرمایه‌ای نیز مطابق برنامه به طور کامل محقق شده است. از آنجایی که بخش عمده‌ای از اوراق قرضه منتشر شده توسط دولت صرف تأمین بدهی‌های پیشین شده، مابقی کسری بودجه از طریق صندوق توسعه ملی و استقراض از سیستم بانکی تأمین گردیده است.

FIGURE 10 • Tax and Oil Revenues Grew in 2022/23...

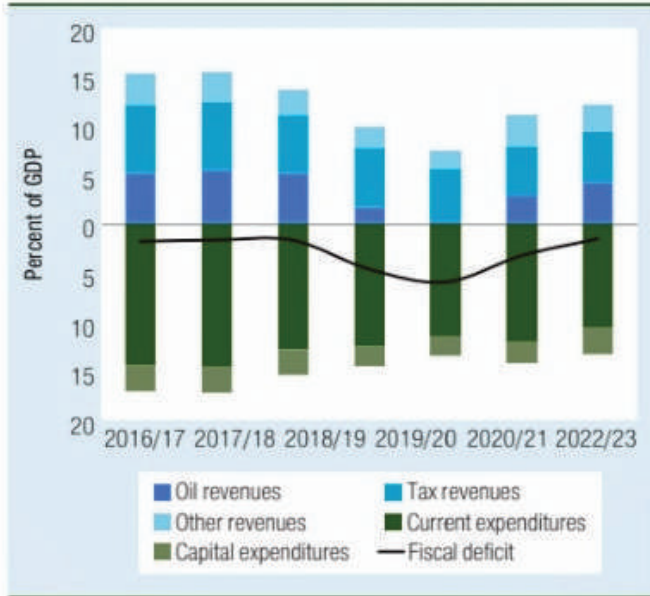

Source: CBI, Plan and Budget Organization (PBO), media, and World Bank staff calculations.

نمودار ۱۱ رشد
درآمدهای مالیاتی و
نفتی ایران در سال
۲۰۲۳/۲۰۲۲ منبع بانک
جهانی^۱

1. World Bank Document

FIGURE 11 • ...which Helped Narrow the Fiscal Deficit as a Share of GDP

Source: CBI, PBO, media, and World Bank staff calculations.

نمودار ۱۲ کمک به کاهش کسری بودجه نسبت به تولید ناخالص داخلی /
منبع: بانک جهانی^۱

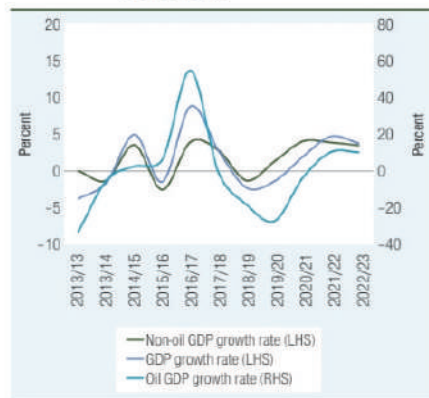
افزایش میزان نرخ رشد تولید ناخالص داخلی کشور

بر اساس اطلاعات و آمار بانک جهانی و همچنین صندوق بین‌المللی پول، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی ایران از سال ۲۰۲۱ مجدداً روند صعودی گرفته و در این سال به نقطه اوج ۴٫۷ درصد رسیده است. این در حالی است که در طول سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۰ این نرخ روند کاهشی داشت و حتی در سال ۲۰۱۹ به رقم ۳٫۱- سقوط کرده است. نکته قابل توجه حفظ ثبات این نرخ در طول سه سال

1. World Bank Document

گذشته است؛ به طوری که مطابق آمار صندوق بین‌المللی پول این نرخ تا پایان سال ۲۰۲۳ نیز همچنان روی نقطه ۴٫۷ درصد باقی مانده است؛ موردی که مطابق نقشه، در بین کشورهای منطقه کم نظیر است.^۱ رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) در نیمه اول سال ۲۰۲۳ به ۲۰۲۴ (سال ایرانی تا ۲۰ مارس) به ۵٫۱ درصد در سال رسید. در بخش رشد غیر نفتی ایران شاهد رشد قوی ۳٫۸ درصدی بود که عدد اشتغال را به سطح پیش از کرونا رساند و بیکاری نیز به رکورد ۷٫۶ درصد رسید. در مجموع با توجه به اقدامات صورت گرفته، با وجود کاهش تقاضا در سطح جهانی، تحریم‌های مداوم، چالش‌های حوزه انرژی، محدودیت‌های نقدینگی در سطح ملی، سرمایه‌گذاری کم و تنش‌های ژئوپلیتیکی، باز پیش‌بینی می‌شود رشد تولید ناخالص داخلی واقعی در ایران از ۲۰۲۴/۲۰۲۵ تا ۲۰۲۶/۲۰۲۷ میانگین سالانه ۲٫۸ درصد را حفظ کند.^۲

FIGURE 1 • GDP Continued Its Moderate Growth in 2022/23...

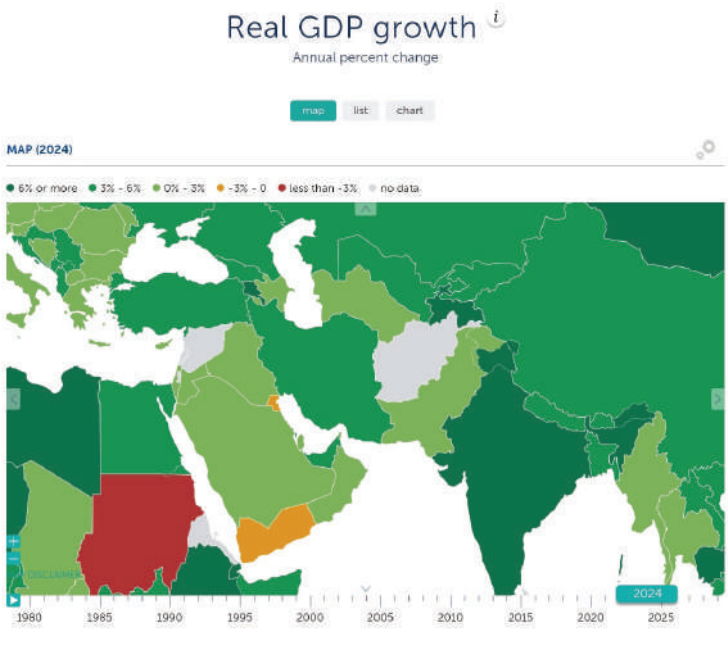

Source: Central Bank of Iran (CBI) and World Bank staff calculations.

نمودار ۱۳ میانگین رشد
تولید ناخالص داخلی/
منبع: بانک جهانی^۳

1. GDP growth (annual %) - Iran, Islamic Rep. | Data (worldbank.org)
2. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/65cf93926fdb3ea23b72f277fc249a72-0500042021/related/mpo-im.pdf>
3. World Bank Document

نقشه ۱ رشد تولید ناخالص داخلی در میان کشورهای منطقه/
منبع: صندوق بین‌المللی پول^۱

1. https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/IRN?year=2024

نگاه به داخل

اتخاذ رویکرد نگاه به داخل در دولت شهید رئیسی منجر به دستیابی به موفقیت‌ها و همچنین منافع اقتصادی زیادی شد که فهرست بلند بالایی دارد. در ادامه تنها برای توجه به این رویکرد مهم به نمونه‌هایی می‌پردازیم.

انعقاد بزرگترین قرارداد با شرکت‌های دانش‌بنیان برای ساخت ماهواره

برای اولین بار بزرگ‌ترین قرارداد با شرکت‌های دانش‌بنیان برای ساخت ماهواره منعقد شده است.^۱ رئیس‌جمهور شهید بهمن‌ماه سال ۱۴۰۲ در آیین روز فناوری فضایی خواستار میدان دادن به بخش خصوصی در صنعت فضایی شد و در بخشی از سخنان خود بر اهمیت نقش بخش خصوصی در حوزه پیشرفت‌های فضایی کشور و لزوم میدان دادن به شرکت‌های فناور در این حوزه تأکید کرد. شهید دکتر رئیسی در این آیین با بیان این‌که بدون حضور فعال بخش خصوصی کار این بخش پیش نخواهد رفت، گفت: شرکت‌های دانش‌بنیان باید در این عرصه وارد شوند و کار را دست بگیرند. در راستای برنامه رئیس‌جمهور شهید و با تأکید وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات بر تقویت بخش خصوصی، سازمان فضایی ایران قرارداد ساخت منظومه ماهواره‌ای موسوم به پروژه «شهید قاسم

1. <https://ana.ir/fa/news/906198>

سلیمانی» را به عنوان نخستین منظومه ماهواره‌ای ایران با کنسرسیومی از بخش خصوصی منعقد کرد. به این ترتیب سازمان فضایی در دولت سیزدهم میدان دادن به بخش خصوصی و شرکت‌های دانش‌بنیان را به منظور ایفای نقشی جدی‌تر در صنعت فضایی کشور در دستور کار خود قرار داد. پروژه منظومه ماهواره‌ای «شهید قاسم سلیمانی» با هدف تقویت بخش خصوصی و استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان حوزه فضایی، در مناقصه‌ای به کنسرسیومی از شرکت‌های دانش‌بنیان ایرانی واگذار شد.^۱

فاز ۱۱ پارس جنوبی

اجرای پروژه کاملاً ایرانی استحصال بوتان در پالایشگاه دوم مجتمع گاز پارس جنوبی در کمترین زمان ممکن در دولت سیزدهم، درآمد ارزی ۱۰۰ میلیون دلاری را برای کشور به همراه دارد.^۲

در سال ۱۴۰۳، سکوی فاز ۱۳ پارس جنوبی به بهره‌برداری می‌رسد که از سال ۱۳۹۴ به دلیل ترک فعل اقدامی، تکمیل و بهره‌برداری نمی‌شد. هم‌اکنون ما در تولید گاز در میدان مشترک پارس جنوبی از قطر جلوتر هستیم.^۳

قرارداد فشارافزایی پارس جنوبی با سرمایه‌گذاری ۲۰ میلیارد دلار در ۲۰ اسفند ۱۴۰۲ با چهار شرکت توانمند ایرانی امضا شد. پیش‌بینی شده با اجرای طرح مذکور با سرمایه‌گذاری ۲۰ میلیارد دلاری، میزان افزایش برداشت گاز و میعانات گازی به ترتیب به میزان ۹۰ تریلیون فوت مکعب (TCF) و ۲ میلیارد بشکه خواهد شد که در نتیجه حدود ۹۰۰ میلیارد دلار برای کشور درآمد به همراه خواهد داشت.^۴

با آغاز برداشت گاز از آخرین فاز باقیمانده از میدان مشترک پارس جنوبی، قفل

1. <https://irannewspaper.ir/8475/11/92514>

2. <https://nigc.ir/index.aspx?siteid=1&fkeyid=&siteid=1&pageid=235&newsview=37789>

3. <https://dolat.ir/detail/448114>

4. <https://tn.ai/3052700>

۲۰ ساله توسعه این طرح با پشت سر گذاشتن دو دهه قراردادهای متعدد نافرجام با شرکت‌های خارجی، باز می‌شود. پس از خروج شرکت‌های توتال فرانسه و شرکت ملی نفت چین از کنسرسیونم توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی، شرکت پتروپارس به عنوان تنها عضو باقیمانده در این کنسرسیونم، توسعه این طرح را با تکیه به توان متخصصین داخلی آغاز کرد. از جمله ویژگی‌های توسعه این طرح می‌توان به برچیدن و جابه‌جایی یک سکوی بهره‌برداری عظیم‌الجثه با وزن بیش از سه هزار و ۲۰۰ تن از موقعیت خود در دریا به موقعیتی جدید اشاره کرد که به عنوان اقدامی بی‌سابقه در کشور و کم‌نظیر در دنیا شناخته می‌شود. همچنین با بهره‌برداری کامل از طرح توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی، ظرفیت تولید گاز از این میدان مشترک به میزان ۵۶ میلیون مترمکعب در روز افزایش می‌یابد که می‌تواند به بهبود تراز گاز کمک شایان توجهی کند. با بهره‌برداری از هر یک از فازهای پارس جنوبی، تولید ناخالص داخلی حدود یک درصد افزایش می‌یابد.^۱

1. <https://www.mehrnews.com/news/5872575>

سیاست خارجه موفق

درحالی که بسیاری از تحلیلگران روابط بین الملل، انتظار داشتند دوران تصدی (شهید) ابراهیم رئیسی با انزوا و جنجال برای ایران همراه باشد، رئیس جمهور ایران به طرز ماهرانه‌ای، سیاست خارجی این کشور را در دنیای پیچیده روابط بین الملل کنونی هدایت کرده است. (شهید آیت الله) رئیسی موقعیت بین المللی ایران را نه با توسعه یک راهبرد جدید، بلکه با تکیه بر اصلاح اقدامات پیشینیان خود تقویت کرده است. او به نحو ماهرانه‌ای از مجموعه استراتژی‌های دیپلماتیک دولت‌های قبلی، از جمله بازدارندگی نامتقارن، منطقه‌گرایی و استراتژی «نگاه به شرق» استفاده کرده است. علاوه بر این، دولت او «سیاست همسایگی» را احیا کرده و تعامل با منطقه آمریکای لاتین را هم افزایش داده است. این تداوم و استفاده بهینه، در کاهش انزوای این کشور و تقویت مجدد نفوذ آن هم در منطقه خلیج فارس و هم در سراسر خاورمیانه، مؤثر بوده است. باتوجه به جنگ کنونی در غزه و مانورهای دیپلماتیک ایران پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳، این نوع خاص سیاست خارجی دولت (شهید آیت الله) رئیسی، ایران را بدون توجه به نتیجه جنگ، منتفع می‌سازد.

تغییر محسوس در دستور کار سیاست خارجی رئیسی (در عرصه اقتصادی)، تمرکز وی بر مفهوم اقتصاد مقاومتی است که راهبردی باهدف کاهش آسیب‌پذیری

ایران در برابر تحریم‌ها از طریق رویکرد اقتصاد حمایتی است. رئیسی هدف خود را افزایش تولید داخلی، گسترش صادرات و به حداقل رساندن واردات، و در نهایت دستیابی به یک اقتصاد خودکفا، بدون نیاز به مذاکره با غرب برای رفع تحریم‌ها، قرار داده است. مفهوم حمایت‌گرایی اقتصادی، مفهوم جدید نیست و می‌توان آن را در مواردی مانند ایالات متحده و پیشنهاد الکساندر همیلتون برای محافظت از نهادهای آمریکایی در برابر رقابت خارجی یافت. این رویکرد کلان در سال‌های قبل از رکود بزرگ در آمریکا به طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گرفت. از این رو (شهید آیت‌الله) رئیسی دیپلماسی اقتصادی خود را با تمرکز بر ۱۵ همسایه ایران که در مجموع بازار ۵۰۰ میلیون نفری (مشتریان کالاهای ایرانی) را تشکیل می‌دهند، در اولویت قرارداد. او همچنین بر صادرات محصولاتی که تحریم آنها سخت‌تر است، مانند بنزین و سایر فرآورده‌های نفتی غیرخام تمرکز کرده است. کاهش مالیات برای تولیدکنندگان کالا به منظور افزایش تولید و ترویج اقتصاد خودکفایی اقدامی اضافی برای خودکفایی است. با این حال، انتظار می‌رود رئیسی تا حدودی به تعامل با غرب برای کاهش تحریم‌ها ادامه دهد، هرچند که عمدتاً با تمرکز بر گسترش دیپلماتیک با قدرت‌های منطقه‌ای و آسیایی.

چرخش به سمت آسیا

از جمله بخش‌های کلیدی سیاست خارجی دولت (شهید) رئیسی بهبود روابط با روسیه و چین است که همچنین به عنوان «گردش ایران به شرق» توصیف می‌شود. درحالی‌که هدف از این کار بهبود روابط دیپلماتیک با شرق است، اما از طرفی تاکتیکی بوده است برای کاهش اثرات تحریم‌های غرب و بهبود روابط با منطقه آسیا به منظور مقابله بانفوذ قدرت‌های غربی مانند آمریکا. دکتر امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه ایران بارها بر افزایش مبادلات تجاری ایران و کشورهای آسیایی و نیز ادامه توسعه روابط دوجانبه تأکید کرده و در جلسه کسب رأی اعتماد خود نیز گفته بود که «قرن بیست و یکم متعلق به آسیاست» و منطقه

آسیا عرصه ظهور قدرت‌های اقتصادی در حال توسعه است. امیر عبداللهیان در ادامه تأکید کرده بود: علاوه بر توسعه روابط منطقه‌ای، رویکرد سیاسی آسیا محور عنصر جدایی‌ناپذیر و اولویت اصلی برنامه‌های آتی سیاست خارجی ایران در دوره دولت (شهید آیت‌الله) رئیسی خواهد بود.

در راستای نشان دادن این رویکرد در عمل، اولین سفر (شهید) رئیسی به خارج از کشور به‌عنوان رئیس‌جمهور جدید ایران به سازمان همکاری‌های شانگهای بود که سازمانی است در خصوص مسائل منطقه‌ای، اقتصادی و امنیتی در منطقه آسیا. هدف (شهید) رئیسی با توجه به توان اقتصادی قدرت‌هایی مانند چین، ایجاد فرصت‌های تجاری و حفظ رشد اقتصادی کشور، و در عوض فاصله‌گرفتن از رویکرد تمرکز و توجه صرف بر غرب برای حل مشکلات که راهبرد روحانی بوده است. وی به‌ویژه توافقنامه ۲۵ ساله بین ایران و چین را برای تضمین سرمایه‌گذاری‌های چین در پروژه‌های زیرساختی، انرژی، پتروشیمی و دریایی ایران که از سویی نقش ایران در کمربند همکاری چین را بیشتر توسعه می‌دهد، در اولویت قرارداد. این توافق ۲۵ ساله بین ایران و چین از همان آغاز به‌عنوان یک «مشارکت راهبردی» با پتانسیل تعمیق روابط اقتصادی، امنیتی و سیاسی تعریف گردید. در حالی که توافق رسمی به طور عمومی منتشر نشد، پیش‌نویس آن در ژوئن ۲۰۲۰ منتشر گردید که نشان از سرمایه‌گذاری چین در پروژه‌های زیرساختی مختلف ایران داشت.

از نظر اقتصادی، به نظر می‌رسد که این تغییر در عرصه سیاست خارجی برای دولت (شهید رئیسی) موفقیت‌آمیز بوده، زیرا تولید ناخالص داخلی ایران پس از پیگیری افزایش روابط با چین در این دولت، علی‌رغم ادامه تحریم‌های آمریکا و فشار خارجی، ۲٫۵ درصد رشد داشته است. البته با وجود تورم بالای پیشین، هرگونه خبر خوب اقتصادی آن چنان مورد استقبال قرار نمی‌گیرد. از نظر دیپلماتیک نیز، این تغییر در رویکرد کاملاً به ثمر نشسته است و چینی‌ها پیش‌تاز

کمک به ترمیم روابط بین ایران و رقیب دیرینه منطقه‌ای آن، عربستان سعودی نیز شد که در ادامه توضیحات بیشتری درباره آن ارائه خواهد شد.

(شهید آیت‌الله) رئیسی مشتاق به بهبود و ارتقای روابط ایران با روسیه هم بود. پس از پیروزی او در انتخابات، اولین فردی که به ایشان تبریک گفت ولادیمیر پوتین رئیس جمهور روسیه بود. کمی پس از آن، رئیسی عزم خود را برای تکمیل قرارداد همکاری ۲۰ ساله بین روسیه و ایران که از سال ۲۰۲۰ در جریان بود، اعلام کرد. (شهید) رئیسی و پوتین در هفت ماهه اول سال ۲۰۲۲ سه بار برای گفتگو و مذاکره در سطوح بالا با یکدیگر ملاقات کردند. تداوم عرضه پیهادهای ایران به روسیه نشان دهنده تعامل فزاینده ایران با روسیه و حمایت کامل این کشور از شریک خود بوده است. علاوه بر این، روسیه و ایران به همکاری در زمینه انرژی به عنوان بخشی از «اوپک» ادامه می‌دهند و تلاش می‌کنند شراکت خود را در این عرصه نیز گسترش دهند.

پیمان شانگهای

جمهوری اسلامی ایران در جریان بیست و سومین نشست سران سازمان همکاری شانگهای در «دهلی‌نو» به شکل رسمی به عنوان نهمین عضو اصلی این سازمان مهم منطقه‌ای پذیرفته و معرفی شد.^۱

یکی از ویژگی‌های دستگاه دیپلماسی ایران در دوران ریاست جمهوری شهید رئیسی تأکید بر نگاه بر شرق بود. در همین چارچوب عضویت ایران به سازمان همکاری شانگهای در سال ۲۰۲۲ قابل توجه است. عضویت جمهوری اسلامی ایران در سازمان همکاری شانگهای (SCO) توان امنیتی جمهوری اسلامی را افزایش داده است. از دیگر مزایای عضویت دائمی ایران در سازمان همکاری شانگهای، تسهیل دسترسی به بازار بزرگ کشورهای عضو، دلارزدایی از مبادلات

1. <https://dolat.ir/detail/415180>

تجاری، رونق بیشتر گردشگری و راه‌های تجاری، تقویت امنیت منطقه‌ای و افزایش تعاملات سیاسی را می‌توان برشمرد.^۱

پیمان بریکس

عضویت جمهوری اسلامی ایران در سازمان همکاری شانگهای (SCO) توان امنیتی جمهوری اسلامی را افزایش داده است. به عقیده علی فتح‌الله‌نژاد، مؤسس و مدیر مرکز خاورمیانه و نظم جهانی (CMEG)، عضویت بریکس به چند دلیل برای ایران موفقیت است: اولاً، هدف اعلام شده تهران برای تبدیل شدن به بخشی جدایی‌ناپذیر از نظم جهانی غیرغربی و جدید که عمدتاً از سوی چین و روسیه رهبری می‌شود، و در عین حال دیدگاه خود را مبنی بر اینکه غرب در حال زوال است، تقویت می‌کند. ثانیاً، از طریق پذیرش این عضویت ایران اعلام کرد که در مقاومت در برابر فشارهای ایالات متحده بدون دادن امتیاز به واشنگتن یا غرب، همچنان موفق است. برای تهران، در نتیجه هر دو عنصر، پذیرش بریکس تأییدی قوی بر دیدگاه ژئوپلیتیکی «نگاه به شرق» و موضع تقابل‌آمیز آن در مقابل غرب است. آیت‌الله رئیسی در بازه‌ای از زمان گفته بود که ادغام ایران در این بلوک به معنای دستاوردی تاریخی است. با عضویت در بریکس، به نظر راه تهران برای دور زدن تحریم‌های غرب و برون‌رفت ایران از انزوای مورد نظر ایالات متحده هموارتر شده است. آنچه مسلم است این که پس از عضویت کامل خود در سازمان همکاری شانگهای (SCO) در جولای ۲۰۲۳، عضویت بریکس موفقیت دیگری در سیاست خارجی محسوب می‌شود. سیاست کلی جمهوری اسلامی شامل بازدارندگی نامتقارن، ضدیت با هژمونی غرب به رهبری آمریکا، منطقه‌گرایی، و سیاست «نگاه به شرق» می‌شود. در نگاه سیدابراهیم رئیسی و تیم دیپلماسی‌اش، نگاه به شرق با جدیت بیشتری دنبال شد. به علاوه، دولت او سیاست «حُسن همجواری» را احیا کرد و تعامل با آمریکای لاتین را افزایش داده است. بنابراین، اتحادهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای چندی در دوره تصدی

1. <https://www.isna.ir/news/1402041408446/>

سیدابراهیم رئیسی تقویت و سیاست کلی جمهوری اسلامی دنبال شد.^۱

احیای روابط تخریب شده با چین

در سفری که به دعوت رسمی جناب آقای شی جین پینگ-رئیس جمهور چین در سال ۱۴۰۱ انجام شد، ۲۰ سند همکاری میان مقامات ایران و چین امضا شد. این تفاهات همکاری در زمینه مدیریت بحران، گردشگری، ارتباطات و فناوری اطلاعات، محیط زیست، تجارت بین المللی، مالکیت معنوی، کشاورزی، صادرات، بهداشت و درمان، رسانه، ورزش و میراث فرهنگ است که اسناد آن میان مقامات جمهوری اسلامی ایران و چین امضا شد.^۲

به طور کلی از دستاوردهای سفر رئیس جمهور به چین می توان به موارد زیر اشاره کرد؛

- عملیاتی کردن بخشی از توافق ۲۵ ساله ایران و چین، حجم سرمایه گذاری چین در ایران طی توافق ۲۵ ساله، ۴۰۰ میلیارد دلار طبق گزارش پترولیوم اکونومیست (که حدوداً برابر تمام درآمد نفتی ایران در ۲۵ سال اول انقلاب است).
- امضای ۲۰ تفاهم نامه عملیاتی مهم اقتصادی در زمینه هایی مانند نفت، خودرو، ترانزیت و...
- دعوت رسمی رئیس جمهور چین از رئیس جمهور ایران در قالب state visit پس از ۲ دهه
- افزایش همکاری ایران و چین در حوزه کشاورزی مانند: صادرات لبنیات، مرکبات، عسل، آبنیان از ایران به بازار ۱/۴ میلیارد نفری چین
- احیا جاده ابریشم و افزایش درآمدهای ترانزیتی ایران به عنوان قلب تپنده این جاده

1. <https://www.etemadnewspaper.ir/fa/Main/Detail/217359/>

۲. (سال خدمت ۲) مروری بر اقدامات دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهور اسلامی ایران در سال دوم (تدوین شده توسط معاونت ارتباطات و اطلاع رسانی دفتر ریاست جمهوری، ص ۱۵۲-۱۵۵)

- توافقات بانکی و تعاملات ارزی و رفع برخی مشکلات گمرکی بین دو کشور
- استفاده از ظرفیت فناوری و تکنولوژی چینی در پروژه‌های اولویت‌دار
- اعطای عنوان استاد افتخاری دانشگاه پکن به رئیس‌جمهور ایران

روابط منطقه‌ای

عربستان سعودی^۲

از نظر روابط منطقه‌ای، یکی از اهداف (شهید آیت‌الله) رئیسی افزایش گفت‌وگو و روابط بهتر با عربستان سعودی بوده است. پس از ۱۰ مارس ۲۰۲۳ این امر محقق شد و ایران و عربستان سعودی رسماً پس از مذاکرات با میانجیگری چین برای برقراری مجدد روابط دیپلماتیک به توافق رسیدند. این توافق بعد از مدت‌ها امیدها را برای ثبات منطقه‌ای در سراسر خاورمیانه، با تمرکز ویژه بر کاهش احتمالی تنش‌ها و درگیری‌های منطقه‌ای، تقویت می‌کند. ایران و عربستان سعودی در گام بعد برای بازگرداندن روابط دیپلماتیک به سطوح متعارف و توافق بدون قید و شرط برای بازگشایی سفارتخانه‌ها ظرف دو ماه توافق کردند.

این بازگشایی برای روابط بهتر با عربستان سعودی نمایانگر تمایز عمده‌ای نسبت به دولت روحانی بود. رئیسی پیش از این نیز علاقه خود را برای مهار تنش با دولت سعودی ابراز کرده بود و به‌ویژه اعلام کرده بود که ایران مشکلی برای بازگشایی سفارت عربستان ندارد و این موضوع باعث می‌شود تا درهای دیپلماتیک با دولت سعودی باز شود. این تغییر لحن برای اولین بار در سال ۲۰۲۱ زمانی که ایران

1. Brooke Lowe, 2023. Iranian Foreign Policy: Developments Under President Raisi. <http://www.us-iran.org/news/raisi>
2. Parisa Hafezi, Nayera Abdallah and Aziz El Yaakoubi, "Iran and Saudi Arabia agree to resume ties in talks brokered by China," Reuters, March 11, 2023, [https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-saudi-arabia-agree-resume-ties-re-open-embassies-iranian-state-media-2023-03-10/#:~:text=DUBAI%2FRIYADH%2C%20March%2010%20,\(East%20from%20Yemen%20to%20Syria](https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-saudi-arabia-agree-resume-ties-re-open-embassies-iranian-state-media-2023-03-10/#:~:text=DUBAI%2FRIYADH%2C%20March%2010%20,(East%20from%20Yemen%20to%20Syria)

و عربستان سعودی پس از پنج سال قطع روابط دیپلماتیک به صورت مستقیم به گفتگو نشستند، صورت گرفت. این گفتگوها شامل مسائل یمن و وضعیت سیاسی و اقتصادی در لبنان بود. در همین راستا در سال ۲۰۲۱ سه گفتگوی مشابه دیگر بین ایران و عربستان سعودی نیز برگزار شد. توافق ایران و عربستان سعودی نه تنها به احیای روابط دیپلماتیک، منجر شد بلکه از سرگیری توافقنامه همکاری امنیتی که برای اولین بار در سال ۲۰۰۱ ارائه شده بود، که همراه آن موافقت نامه‌های دیگری در مورد همکاری‌های تجاری و اقتصادی نیز وجود داشت را هم به دنبال داشت. در تاریخ ۱۹ مارس ۲۰۲۳، رئیس‌جمهور (شهید) رئیسی از دعوت ملک سلمان برای سفر به عربستان سعودی استقبال کرد. آبان ۱۴۰۲ اولین بار از سال ۱۹۹۸ بود که رئیس‌جمهور ایران به این کشور سفر می‌کند.

دولت (شهید آیت‌الله) رئیسی پیش از توافق ۲۰۲۳ با عربستان، در راستای پیشبرد سیاست خارجی متوازن منطقه‌ای خود در سال ۲۰۲۲ بهبود روابط با امارات را هم مدنظر قرارداد. از جمله جلوه‌های مهم بهبود روابط بین ایران و عربستان در دوره آقای رئیسی تماس تلفنی بین ایشان و بن سلمان در خصوص مسائل غزه بود که نشان از افزایش هماهنگی‌ها و کاهش ملموس در تنش‌ها در راستای توسعه منطقه‌ای بود. نزدیکی عربستان و ایران راه‌ها را برای گفت‌وگو و توسعه روابط با دیگر کشورهای منطقه مانند بحرین و مصر نیز باز کرد.

قطر

یکی دیگر از بخش‌های مهم سیاست خارجی منطقه‌ای دولت (شهید) رئیسی، تقویت روابط با قطر بود که پس از حمایت ایران از این کشور طی سال‌ها محاصره چندین کشور عربی، در حال بهبود و ارتقای بوده است. رئیس‌جمهور رئیسی در سفر خود به دوحه چهارده قرارداد در خصوص همکاری‌های بین دو کشور در عرصه‌های مختلف را به امضا رساند. امیر قطر نیز در هفته‌های بعد به ایران سفر کرد تا بر ابعاد روابط دیپلماتیک و همکاری خود با این شریک منطقه‌ای بیفزاید.

عمان

خواست و نیت ایران و عمان همواره تقویت فی مابین بوده است و این تعهد را با امضای دوازده توافقنامه مهم در زمان اولین سفر رسمی (شهید آیت الله) رئیسی به نمایندگی از ایران در سال ۲۰۲۰ محقق گردید. در نوامبر ۲۰۲۲، سید بدر البوسعیدی، وزیر امور خارجه عمان، برای دیدار با رئیسی به تهران سفر کرد. بدر حامل پیام و بهترین آرزوها از طرف پادشاه عمان، سلطان هیثم بن طارق به آیت الله رئیسی، رئیس جمهور ایران بود. رئیسی و بدر در مورد اشتیاق خود برای توسعه روابط دوجانبه بین عمان و ایران در چندین حوزه گفتگو کردند. روابط ایران و عمان در دوره ریاست جمهوری (شهید) رئیسی در درجه اول بر امنیت منطقه‌ای و دیپلماسی انرژی متمرکز بوده است. عمان اجازه استفاده ایران از بانک‌ها و بنادر خود و در عین حال گسترش دیپلماسی انرژی مدنظر خود، برای گریز از اثرات تحریم‌ها را در همین رابطه را در دوره دولت (شهید) رئیسی داد. با وجود اینکه قراردادهای حوزه انرژی بین ایران و عمان چیز جدیدی نیست، و اولین توافق نامه خط لوله گاز ایران و عمان خیلی وقت پیش و در سال ۲۰۰۴ امضا شد، اما این پروژه چندین بار به دلیل کارشکنی و فشار تحریم‌های آمریکا به حالت تعلیق درآمد. با این حال، در زمان دولت رئیس جمهور رئیسی، توافق جدیدی برای احداث دو خط لوله گاز و یک میدان نفتی در امتداد مرز دریایی بین دو کشور منعقد شد.

سوریه

سوریه یکی دیگر از تمرکزهای سیاست خارجی دولت (شهید) رئیسی بوده است. به نوبه خود، رئیس جمهور بشار اسد همچنان به حمایت خود از دستور کار سیاست منطقه‌ای ایران در دوره ریاست جمهوری (شهید) رئیسی ادامه می‌دهد، حتی در ماه می ۲۰۲۲ که دومین سفر او از زمان آغاز جنگ داخلی سوریه بود، یک سفر پیش بینی نشده به ایران انجام داد. در جریان این سفر (شهید) رئیسی اعلام کرد: ایران در دوره بازسازی در کنار سوریه خواهد بود.

روابط دفاعی و امنیتی تهران و دمشق مبتنی بر دیدگاه‌های مشترک آنها در مورد مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی است. آقای رئیسی همچنین خواستار تقویت همکاری‌های اقتصادی با دمشق شد و پیشنهاد کمک به بازسازی این کشور جنگ زده را داد. سفر آیت‌الله ابراهیم رئیسی به سوریه نقطه عطف مهمی در تقویت روابط ایران و سوریه تلقی می‌شود.

عراق

در خصوص عراق، دولت (شهید) رئیسی به دنبال توسعه روابط دیپلماتیک به‌ویژه از طریق افزایش روابط در حوزه انرژی است. (شهید آیت‌الله) رئیسی در کنفرانس مطبوعاتی که بین او و محمد السودانی نخست‌وزیر عراق برگزار شد، ابراز امیدواری کرد که همکاری‌های جاری بین دو کشور در آینده بهبود یابد. در حالی که این رویکرد مورد اتخاذ در دولت (شهید) رئیسی چیز جدیدی نیست و همواره عنصر مهمی در دستور کار سیاست خارجی ایران بوده است، اما آقای رئیسی برخلاف دولت‌های گذشته، این رویکرد را با تأکید شدید بر جنبه اقتصادی این روابط و در واقع در حوزه ژئواکونومیک دنبال کرده است. دولت (شهید آیت‌الله) رئیسی دو هدف کلیدی داشته است: ۱- حفظ نقش ایران در ساختار موازنه قدرت شکننده در منطقه و ۲- درهم‌تنیدگی اقتصاد ایران با همسایگانش.

دستاوردهای دیپلماتیک ایران البته فراتر از بهبود روابط با کشورهای همسایه و ایجاد موقعیت قوی‌تر در عرصه جهانی بوده است. یکی از نمادهای این پیشرفت‌ها در ارتقای جایگاه ایران به عضویت کامل در سازمان همکاری شانگهای (SCO) در سال ۲۰۲۲ قابل مشاهده است، و پس از آن دعوت برای پیوستن به سازمان بریکس (BRICS) در سال ۲۰۲۴ و توسعه و گسترش روابط با قدرت‌های اقتصادی چون برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی. ایران در دوره شهید رئیسی به‌عنوان یکی از حامیان اصلی سوریه ظاهر شده است و حتی از پذیرش مجدد این کشور در اتحادیه عرب در راستای به رسمیت شناختن منطقه‌ای آنها پس از یک دهه طولانی انزوا در جوامع عرب حمایت کرده است. با وجود پیشرفت‌های قابل

توجه در سطح منطقه‌ای، نظر برخی این است که مناقشه هسته‌ای با آمریکا به بن‌بست رسیده است و از زمان روی کار آمدن جوزف بایدن، علیرغم مبادله اخیر زندانیان، پیشرفت قابل توجهی نیز نداشته است. این در حالی است که این مورد نتوانسته برنامه سیاست خارجی آقای رئیسی را با خدشه و اختلال رو به رو کند و در عوض، او (شهید رئیسی) به طرز ماهرانه‌ای از رویکردهای دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران، شامل راهبردهایی مانند بازدارندگی نامتقارن، تمرکز بر منطقه‌گرایی و سیاست «نگاه به شرق» در راستای منافع و ارتقای جایگاه این کشور در منطقه و جهان استفاده کرده است.

افزایش چشمگیر صادرات به خاورمیانه

بیش از ۱۹.۵ میلیارد دلار یعنی حدود ۴۰ درصد از صادرات ایران در سال ۱۴۰۱ به کشورهای شانگهای بوده که ۱۹ میلیارد دلار به چهار کشور چین، روسیه، هند و پاکستان صادر شده است.^۱

روزنامه انگلیسی گاردین نوشت: آمریکا دیگر قدرت برتر خاورمیانه نیست، بلکه ایران این جایگاه را به دست آورده است.^۲

احداث کارخانه تجهیزات پزشکی در چند کشور اروپایی

به گفته رئیس هیئت مدیره صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته در ۱۵ خرداد ۱۴۰۲، برخی شرکت‌های فعال در حوزه تجهیزات پزشکی خارج از کشور، کارخانه تأسیس کردند و طراحی و تولید قطعات اصلی را در ایران انجام می‌دهند و در کشور مقصد که ترکیه و برخی کشورهای اروپایی از جمله آن‌ها هستند، مونتاژ می‌کنند.^۳

1. <http://isna.ir/xdPbqp>

2. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/jan/13/iran-is-thwith-china-and-russia-behind-it-iran-is-the-big-kid-on-the-block>

3. <https://www.isna.ir/news/1402031409255>

رشد ۳۷ درصدی صادرات گیاهان دارویی در سال گذشته

به گفته معاون دفتر امور مراعات سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور، سال ۱۴۰۰ حدود ۴۰۰ تن از گیاهان دارویی صادر شد که در سال ۱۴۰۱ این میزان به ۵۴۷ تن رسید.^۱

تأمین نیاز کشورهای منطقه و شمال آفریقا با واکسن‌های نو ترکیب ایرانی

از دیگر دستاوردهایی که در دولت شهید رئیسی محقق شده، تولید واکسن‌های نو ترکیب برای پیشگیری از سرطان‌های ناشی از ویروس پاپیلومای انسانی است که توسط پژوهشگران یک شرکت دانش بنیان بدست آمده و این شرکت برای تأمین نیاز کشورهای منطقه و شمال آفریقا به این واکسن نیز اعلام آمادگی کرده است.

این شرکت دانش بنیان موفق به تولید واکسن پیشگیری از سرطان‌های ناشی از ویروس پاپیلومای انسانی با یک چهارم قیمت نمونه خارجی شده و این آمادگی را دارد که نیاز کشورهای منطقه و شمال آفریقا به این واکسن را تأمین و برطرف نماید.

این شرکت با هدف ارتقا سلامت جامعه، اقدام به تولید واکسن‌های انسانی کرده و با توجه به اولویت‌های کشوری اقدام به توسعه سه واکسن آنفلوآنزای فصلی، روتاویروس و HPV کرده است. دانش فنی تولید واکسن HPV (پاپیلومای انسانی) یکی از پیچیده‌ترین فن‌آوری‌های ساخت واکسن در دنیا است که این مجموعه توانسته از صفر تا ۱۰۰ ساخت این واکسن را بومی سازی کند.^۲

1. <http://pana.ir/news/1373651>

2. <https://www.iribnews.ir/fa/news/4120923>

پیام بسیاری از رهبران دنیا در خصوص شهادت آیت‌الله رئیسی و اعضاء هیئت همراه ایشان

پس از اعلام خبر شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی، رئیس جمهور ایران در روز دوشنبه در پی سقوط هلیکوپتر، رهبران جهان طی پیام‌هایی تسلیت و همدردی خود را به رهبر و مردم ایران اعلام کردند. ارسال پیام تسلیت رسمی و ابراز همدردی پس از درگذشت مقامات و رهبران سیاسی کشورها، در کنار اینکه امری مهم در راستای ایجاد همبستگی بین ملت‌ها و قرابت بیشتر بین آنها، و در برخی موارد نیز اقدامی است در جهت کاهش اختلافات؛ اما در مواردی نیز به دلیل وجود شخصیت کم نظیر و ویژگی‌های منحصر بفرد خود آن رهبر و یا مقام رسمی درگذشته است. از جمله آن می‌توان درگذشت نلسون ماندلا رهبر مقاومت مردم آفریقای جنوبی را مثال زد که پیام‌های تسلیت ارسالی پس از درگذشت او شامل ذکر مواردی در خصوص ویژگی‌های کم نظیر وی بود. ارسال پیام‌های تسلیت و همدردی پس از شهادت آیت‌الله ابراهیم رئیسی نیز، از آن موارد کم نظیر و نادری است که اکثر رهبران و روسای کشورها و سازمان‌ها و گروه‌های سیاسی در سراسر دنیا در لیست آن دیده می‌شوند، و در اکثر موارد هم اشارات و ذکر ویژگی‌های منحصر بفرد شخصیت والای ایشان در این پیام‌ها به چشم می‌خورد. بخشی از آنها در ادامه بیان می‌گردد:

۱. رجب طیب اردوغان، رئیس جمهور ترکیه اعلام کرد: «ترکیه در این زمان سخت در کنار ایران ایستاده است. من به عنوان یک همکار که شخصا شاهد تلاش‌های وی (شهید آیت‌الله رئیسی) برای صلح مردم ایران و منطقه بودم، از آقای رئیسی با احترام و سپاسگزاری یاد می‌کنم.»

۲. ولادیمیر پوتین رئیس جمهور روسیه از آیت‌الله رئیسی به عنوان یک «سیاستمدار برجسته» یاد کرده و خطاب به مقام معظم رهبری و مردم ایران نوشت: «لطفاً عمیق‌ترین مراتب تسلیت ما را در خصوص فاجعه بزرگی که برای جمهوری اسلامی ایران رخ داد - سقوط بالگردی که جان آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی، رئیس جمهور، و چند تن دیگر از رهبران برجسته دولت شما را گرفت، بپذیرید.» (سیدابراهیم رئیسی، سیاستمدار برجسته‌ای بود که تمام عمرش وقف خدمت به میهن بود. او از احترام شایسته هموطنان خود برخوردار بود و از اعتبار بالایی در خارج از ایران نیز برخوردار بود. او به عنوان یک دوست واقعی برای روسیه، مشارکت ارزشمندی در توسعه روابط حسن همجواری بین کشورهاییمان داشت و تلاش زیادی برای پیشبرد آن تا سطح مشارکت راهبردی انجام داد. من این افتخار را داشته‌ام که در موارد متعدد با سیدابراهیم رئیسی ملاقات کنم و همیشه خاطرات خوش این مرد فوق‌العاده راگرامی خواهم داشت. لطفاً مراتب تسلیت خالصانه و حمایت صمیمی بنده را به خانواده و دوستان رئیس جمهور فقید و همچنین همه آسیب‌دیدگان این حادثه تلخ اعلام کنید. آرزوی من پایداری و استواری مردم ایران در عبور از این ضایعه سخت و جبران‌ناپذیر است.»

سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه نیز در پیامی بیان کرد که رئیس جمهور و دیپلمات ارشد ایران «دوستان واقعی و قابل اعتماد» مسکو بودند. وی همچنین آنها را «وطن پرستانی که قاطعانه از منافع کشور خود دفاع کردند و جان خود را در راه خدمت فداکارانه به میهن خود دادند» توصیف کرد.

۳. شی جین پینگ، رئیس‌جمهور چین ضمن ادای احترام به شهید آیت‌الله رئیسی، گفت: «از طرف دولت و مردم چین مراتب تسلیت و همدردی صمیمانه خود را با آقای مخبر، خانواده آقای رئیسی، رئیس‌جمهور و دولت و ملت ایران ابراز می‌کنم». شی گفت که از زمان روی کار آمدن رئیس‌جمهور رئیسی، ایشان کمک‌های مهمی در حفظ امنیت و ثبات ایران و ارتقای توسعه و رفاه ملی این کشور داشته است. وی افزود: «آقای رئیسی همچنین تلاش‌های مثبتی برای تحکیم و تعمیق مشارکت راهبردی همه‌جانبه بین چین و ایران انجام داد». شی گفت که «مرگ غم‌انگیز آقای رئیسی ضایعه بزرگی برای مردم ایران است و مردم چین نیز یک دوست خوب خود را از دست دادند».

شی با بیان اینکه دولت چین و مردم چین دوستی سنتی بین چین و ایران را گرامی می‌دارند، خاطرنشان کرد که با تلاش مشترک هر دو طرف، مشارکت راهبردی جامع چین و ایران به تحکیم و توسعه ادامه خواهد داد.

وانگ ونبین، سخنگوی وزارت امور خارجه چین در کنفرانس مطبوعاتی ویژه گفت که «ملت چین همچنین نسبت به درگذشت دکتر امیرعبداللهمیان، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران بسیار اندوهگین و ناراحت است». وانگ ونبین همچنین اعلام کرد: چین آماده ارائه «هرگونه حمایت و کمکی» به ملت ایران می‌باشد و «به پشتیبانی از دولت و مردم ایران در حفظ استقلال، ثبات و توسعه آن ادامه خواهد داد».

۴. سخنگوی وزارت خارجه کره جنوبی با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد: دولت کره جنوبی عمیق‌ترین تسلیت و همدردی خود را به خانواده‌های داغدار و ملت ایران برای از دست دادن رئیس‌جمهور ایران و همراهان وی در سانحه سقوط بالگرد اعلام می‌کند.

۵. ایگنازیو کاسیس، وزیر خارجه سوئیس با انتشار پیامی در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: با توجه به سانحه بالگرد که جان رئیس‌جمهور ابراهیم رئیسی،

همتای (ایرانی) من حسین امیرعبداللهیان و هیأت همراه آن‌ها را گرفت، به خانواده‌های قربانیان و شهروندان ایرانی که تحت تاثیر قرار گرفته‌اند، تسلیت می‌گوییم.

۶. فرح دخل‌الله، سخنگوی سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) با انتشار پیامی به زبان فارسی در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: درگذشت رئیس جمهور رئیسی، وزیر خارجه امیرعبداللهیان و سایر جان باختگان در حادثه سقوط بالگرد را به ملت ایران تسلیت می‌گوییم.

۷. «سیریل رامافوزا» رئیس جمهور آفریقای جنوبی با انتشار پیامی اعلام کرد که «این یک تراژدی فوق العاده و غیرقابل تصور است که رئیس جمهور ملتی که آفریقای جنوبی با آن روابط دوجانبه قوی دارد و ما مفتخر به استقبال از او در بریکس در ژوهانسبورگ در سال ۲۰۲۳ بودیم، درگذشت». وی «تسلیت و هم‌دردی عمیق» خود را به رهبر معظم انقلاب و همچنین دولت و ملت جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد.

۸. وزارت امور خارجه فرانسه با انتشار بیانیه‌ای ضمن ابراز هم‌دردی با خانواده‌های شهدای سقوط بالگرد اعلام کرد: درگذشت ابراهیم رئیسی، رئیس جمهور، حسین امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه و همراهان آن‌ها را به جمهوری اسلامی ایران تسلیت می‌گوییم.

۹. خبرگزاری رسمی عمان گزارش داد که «هیثم بن طارق» سلطان عمان در پیامی شهادت آیت‌الله رئیسی و هیأت همراه وی را به رهبر انقلاب تسلیت گفته است.

۱۰. کنفرانس امنیت هسته‌ای آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در وین، به احترام شهادت سیدابراهیم رئیسی، رئیس جمهور و حسین امیرعبداللهیان، وزیر خارجه و سایر مقامات ایران در سانحه سقوط بالگرد، با چند دقیقه سکوت آغاز شد.

۱۱. رافائل گروسی، مدیرکل آژانس نیز در ایکس نوشت: مراتب تسلیت خود را در پی درگذشت دلخراش آنان ابراز می‌دارم. در این مقطع دشوار، در غم خانواده آنها و مردم ایران شریک هستیم.

۱۲. خبرگزاری رسمی عربستان سعودی اعلام کرد که ملک سلمان بن عبدالعزيز و محمد بن سلمان شاه و ولیعهد عربستان سعودی شهادت آیت‌الله رئیسی و هیات همراه وی را تسلیت گفتند.

۱۳. «جوزف بورل» مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا در پیامی شهادت آیت‌الله رئیسی رئیس جمهوری ایران و هیات همراه ایشان را خالصانه تسلیت گفت. جوزف بورل: درگذشت آیت‌الله رئیسی را خالصانه تسلیت می‌گوییم.

۱۴. «شیخ تمیم بن حمد آل ثانی» امیر قطر با انتشار یک پست در شبکه ایکس تأکید کرد: صمیمانه به دولت و ملت جمهوری اسلامی ایران فوت ابراهیم رئیسی رئیس جمهور و حسین امیر عبداللہیان وزیر خارجه و هیأت همراه ایشان را در سانحه هوایی دردناک تسلیت می‌گوییم. وی در ادامه افزود: از خداوند متعال برای درگذشتگان رحمت واسعه و برای بازماندگان صبر جمیل مسالت دارم. *إنا لله وإنا إليه راجعون*.

۱۵. «شارل میشل» رئیس شورای اروپا با انتشار پیامی در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: اتحادیه اروپا تسلیت صمیمانه خود را بابت درگذشت رئیس جمهور رئیسی و امیر عبداللہیان، وزیر خارجه و دیگر اعضای هیات آنها را در سانحه سقوط بالگرد ابراز می‌دارد. شارل میشل همچنین با خانواده شهدا ابراز همدردی کرد.

۱۶. آنتونیو گوترش دبیرکل سازمان ملل با امیرسعید ایروانی سفیر و نماینده دائم ایران در سازمان ملل برای تسلیت به دولت و ملت ایران در پی شهادت آیت‌الله رئیسی رئیس جمهور و حسین امیر عبداللہیان وزیر امور خارجه ایران گفتگو کرده است.

به گزارش خبرنگار ایرنا از مقر سازمان ملل، استفان دوجاریک سخنگوی سازمان ملل روز دوشنبه به وقت محلی در پاسخ به پرسشی مبنی بر اینکه آیا دبیرکل سازمان ملل پس از سقوط بالگرد حامل رئیس جمهور و وزیر خارجه ایران، تماسی با مقامات ایرانی داشته است؟ گفت: دبیرکل سازمان ملل امروز صبح با نماینده دائم ایران در سازمان ملل گفتگو کرد تا پیام تسلیت و همدردی خود با مردم و دولت ایران را تقدیم کند.

۱۷. پاپ فرانسیس رهبر کاتولیک‌های جهان شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری ایران و همراهان وی را به مقام معظم رهبری تسلیت گفت. پاپ فرانسیس دوشنبه در پیامی به زبان انگلیسی خطاب به حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی نوشت: درگذشت ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری، حسین امیرعبداللہیان وزیر خارجه ایران و همه کسانی را که دیروز در سانحه سقوط بالگرد جان باختند، تسلیت می‌گویم.

۱۸. آندری دودا رئیس‌جمهوری لهستان در پیامی در پی شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری ایران و هیات همراه در سانحه هوایی گفت که از این رخداد عمیقاً متأثر شده و در غم خانواده‌های قربانیان و مردم ایران شریک است. دودا در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: از درگذشت دلخراش آقای ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور ایران و هیات همراه وی در سانحه هوایی عمیقاً متأثر شدم.

۱۹. یوشیماسا هایاشی سخنگوی دولت ژاپن امروز دوشنبه اعلام کرد که توکیو عمیق‌ترین تسلیت خود را به علت جان باختن رئیس‌جمهور ابراهیم رئیسی و وزیر خارجه او به دولت و مردم ایران ابراز کرد.

۲۰. «حمد بن عیسی آل خلیفه» شاه بحرین با ارسال پیامی به آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی، شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری اسلامی ایران و هیات همراه را به رهبری انقلاب و ملت ایران تسلیت

گفت. وی در این پیام از خداوند متعال رحمت و مغفرت برای جان باختگان حادثه سقوط بالگرد و صبر و شکیبایی برای خانواده ها و بستگان آنها خواستار شد.

۲۱. انور ابراهیم، نخست وزیر مالزی هم در پیامی در فضای ایکس نوشت: از درگذشت غم انگیز آقای ابراهیم رئیسی، رئیس جمهور ایران، حسین امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه و چند تن دیگر از مقامات جمهوری اسلامی ایران بسیار متأسفم. او در ادامه افزود: رئیس جمهور ایران مصداق تعهد عمیق به رفاه مردم و عزت ملت خود بود؛ ملتی که نمایانگر تمدنی سرافراز و غنی هستند و ریشه در مبانی اسلامی دارد. انور ابراهیم همچنین اشاره کرد که او «افتخار» ملاقات با آیت الله رئیسی را در نوامبر گذشته داشته است. «فداکاری او برای عدالت، صلح و اعتلای امت اسلامی واقعاً الهام بخش بود. ما همچنین متعهد شدیم که روابط مالزی و ایران را تقویت کنیم و با هم برای بهبود مردم خود و جهان اسلام کار کنیم. این عهد ما محقق خواهد شد.»

۲۲. کشور لبنان، برای ضایعه فقدان رئیس جمهور ایران سه روز عزای عمومی اعلام کرد.

جنبش مقاومت حزب الله لبنان نیز رئیس جمهور ایران را «برادر بزرگ» مقاومت مردم لبنان و «حامی سرسخت» این جنبش توصیف کرد و گفت که «او همواره از گروه‌های مقاومت و مبارزان آنها دفاع کرده است. به همین ترتیب، دکتر امیرعبداللهیان هم از دوستداران جنبش‌های مقاومت بود و خود را وقف حمایت از آنها نمود». دولت لبنان سه روز عزای عمومی اعلام کرد.

۲۳. نیکول پاشینیان، نخست وزیر ارمنستان، گفت: «از خبر فوت رئیس جمهوری اسلامی ایران و هیئت همراهشان در اثر سقوط بالگرد بسیار شوکه شدم». آارات میرزویان، وزیر خارجه ارمنستان هم در پیامی در فضای ایکس نوشت: «با اطلاع از خبرهای ناگوار از ایران، درخصوص جان باختن غم انگیز همکار و

دوست عزیزم دکتر امیر عبدالهیان، عمیق ترین مراتب تسلیت خود را به دولت، همکارانم در وزارت خارجه و مردم عزیز ایران ابراز می‌کنم. ضمن شریک بودن در غم آنها، برای آنها آرزوی پایداری در این زمان سخت را داریم.»

۲۴. محمدعلی الحوثی، رئیس کمیته انقلابی یمن، در فضای ایکس نوشت: «ملت یمن عمیق ترین مراتب تسلیت خود را به مردم و رهبری ایران و همچنین اعضای خانواده آقای رئیسی، رئیس جمهور فقید این کشور اعلام می‌دارد. از خداوند متعال برای خانواده هایشان صبر و آرامش می‌خواهیم. ما از خداییم و به سوی او باز خواهیم گشت. مردم ایران به خواست خدا همواره به رهبران وفادار خود پایبند خواهند ماند.»

۲۵. حماس نیز با صدور بیانیه ای از حمایت های آیت الله رئیسی و دکتر امیر عبداللّه‌هیان در جنگ کنونی علیه رژیم اشغالگر اسرائیل تشکر کرد. براساس این بیانیه: «شهید رئیسی و وزیر امور خارجه وی از مبارزه مشروع مردم ما علیه رژیم صهیونیستی و از مقاومت فلسطین حمایت ارزشمندی کردند و در همبستگی و حمایت در همه مجامع و میدان ها از مردم ما در نوار غزه تلاش خستگی ناپذیری نشان دادند. آنها همچنین تلاش های سیاسی و دیپلماتیک قابل توجهی برای توقف تجاوزات صهیونیست ها به مردم فلسطین انجام دادند.»

۲۶. نارندرا مودی، نخست وزیر هند نیز اعلام کرد که از درگذشت غم انگیز رئیس جمهور ایران «عمیقاً متأسف و شوکه شده است». وی در پستی در شبکه های اجتماعی گفت: «هند در این زمان غم و اندوه در کنار ایران ایستاده است». دولت هند به احترام درگذشت رئیس جمهور ایران و هیات همراه سه شنبه را عزاداری عمومی و سراسری اعلام کرد. در بیانیه آنها آمده است که همچنین فردا سه شنبه پرچم هند در سراسر این کشور به صورت نیمه افراشته درمی آید و تمام برنامه های سرگرمی در سراسر هند نیز لغو می شود.

۲۷. شهباز شریف، نخست وزیر پاکستان، در پیامی «به نشانه احترام به رئیس جمهور ایران، آقای رئیسی و همراهانشان و همبستگی با ایران برادر» یک روز عزای عمومی در سراسر پاکستان اعلام کرد. او همچنین در پیامی در فضای ایکس نوشت: «پاکستان کمتر از یک ماه پیش، در سفری مهم و تاریخی، میزبان آیت الله رئیسی و دکتر حسین امیرعبداللہیان وزیر امور خارجه بود. آنها دوستان خوب پاکستان بودند».

عمران خان، نخست وزیر سابق پاکستان نیز گفت: «ما مراتب تسلیت خود را به مردم و رهبری جمهوری اسلامی ایران تقدیم می کنیم و در این لحظات غم و اندوه در کنار آنها هستیم».

۲۸. نیکلاس مادورو، رئیس جمهور ونزوئلا گفت که از درگذشت غم انگیز رئیس جمهور رئیسی شوکه شده است. وی رئیس قوه مجریه ایران را «شخصی نمونه، رهبر برجسته جهانی» و همچنین «حافظ حاکمیت مردم خود» و «دوست بی قید و شرط» ونزوئلا توصیف کرد. او در پیامی در فضای ایکس نوشت: «بسیار متأسفم که باید با یک فرد نمونه خداحافظی کنم؛ برادرمان ابراهیم یک رهبر فوق العاده در جهان بود، او انسانی عالی، مدافع حاکمیت مردمش و دوست بی قید و شرط ماست و همیشه خواهد بود».

۲۹. عراق به مناسبت شهادت رئیس جمهور ایران یک روز عزای عمومی اعلام کرد. نخست وزیر عراق محمد شیعه السودانی در پیامی اعلام کرد: «این مصیبت وارده را به رهبر جمهوری اسلامی، حضرت آیت الله علی خامنه ای و دولت و ملت ایران تسلیت و تعزیت عرض می نمایم. ما همبستگی خود را با ملت برادر ایران و مسئولان جمهوری اسلامی در این فاجعه دردناک اعلام می کنیم».

۳۰. روحانی برجسته شیعه و مرجع تقلید آیت الله العظمی سید علی سیستانی نیز ضمن تسلیت به «ملت شریف ایران» و مقامات کشور گفت که از این فاجعه بسیار متأسف است.

۳۱. نجیروان بارزانی رئیس اقلیم کردستان عراق گفت: «درگذشت آقای رئیسی یک تراژدی بزرگ و ضایعه عمیق برای جمهوری اسلامی ایران، مردم و دوستانش است».

۳۲. عبدالفتاح السیسی، رئیس جمهور مصر با ابراز «تأسف و اندوه فراوان» از این فاجعه، «همبستگی قاهره با رهبری و مردم ایران در این ضایعه وحشتناک» ابراز کرد.

۳۳. دولت سوریه هم سه روز عزای عمومی اعلام کرد. بشار اسد، رئیس جمهور سوریه گفت: «ما در کنار رئیس جمهور فقید ایران جهت حفظ رونق روابطی که سوریه و ایران را به هم پیوند می دهد، کار کردیم».

۳۴. «محمد حسن محمود» Mohammed Hasan Mahmud وزیر خارجه بنگلادش دوشنبه با انتشار پیامی در رسانه اجتماعی خود در ایکس توئیتر سابق در خصوص شهادت «سیدابراهیم رئیسی» نوشت: با تأسف عمیق خبر درگذشت دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهور و حسین امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه ایران را در سانحه سقوط بالگرد تسلیت می گوئیم.

۳۵. «عبدالله علی الیحیا» وزیر امور خارجه کشور کویت طی تماس تلفنی با علی باقری سرپرست وزارت امور خارجه، ضمن ابراز تأسف نسبت به حادثه پیش آمده برای رئیس جمهور و وزیر امور خارجه ایران مراتب تسلیت و همدردی امیر، دولت و ملت کویت را به دولت و مردم ایران ابلاغ نمود. وزیر خارجه کویت افزود: ما در این مصیبت در کنار دولت و ملت ایران ایستاده ایم.

۳۶. وزارت خارجه اسلواکی دوشنبه ۳۱ اردیبهشت، با انتشار پیامی در رسانه اجتماعی خود در ایکس توئیتر سابق در خصوص شهادت «سیدابراهیم رئیسی» نوشت: «ژوراج بلانار» وزیر امور خارجه اسلواکی درگذشت غم انگیز ابراهیم رئیسی رئیس جمهور و حسین امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و دیگر مقامات را به مردم ایران تسلیت می گوید.

در ادامه این پیام آمده است: آنها خود را وقف خدمت به کشور و پیشبرد روابط دیپلماتیک کردند. همدردی ما با خانواده‌های عزادار (بازماندگان) است.

۳۷. «موسالیا موداوادی» وزیر خارجه کنیا: عمیق‌ترین همدردی و دعای ما با دولت و شهروندان جمهوری اسلامی ایران در این دوران سخت است.

۳۸. رانیل ویکرماسینگه، رئیس جمهور سریلانکا در پیامی در ایکس شهادت رئیس جمهور ایران و هیات همراه وی را در سانحه سقوط بالگرد تسلیت گفت. ویکرماسینگه در این پیام نوشت: «سریلانکا به شدت از درگذشت دلخراش ابراهیم رئیسی، حسین امیرعبداللهیان و سایر مقامات ارشد ایران شوکه و اندوهگین است. عمیقاً با خانواده‌ها، دولت و مردم داغدار ایران ابراز همدردی می‌کنم و به آنها تسلیت می‌گویم. در غم خانواده (آیت‌الله) رئیسی و هیأت همراه‌شان شریک هستیم.»

۳۹. جنبش جهاد اسلامی فلسطین شهادت سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهور کشورمان و حسین امیر عبداللهیان وزیر امور خارجه و همراهان ایشان را در حادثه سقوط بالگرد تسلیت گفت.

۴۰. رئیس تشکیلات خودگردان فلسطین در پیامی ضایعه درگذشت رئیس جمهور و وزیر امور خارجه را به مردم و رهبر ایران تسلیت گفت و با ملت ایران اعلام همدردی کرد. محمود عباس: تسلیت و همدردی صمیمانه خودم را به مردم برادر ایران عرض می‌کنم و از خداوند منان خواستاریم که رئیس جمهور فقید ایران و آن مرحوم را مورد رحمت خود قرار دهد و به خانواده محترمشان صبر و شکیبایی عنایت فرماید.

۴۱. «ایمن الصفدی» وزیر خارجه اردن: رحمت خدا بر رئیس جمهور ایران ابراهیم رئیسی و برادر حسین امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه و همراهانشان. عمیق‌ترین تسلیت ما به ملت برادر ایران، رهبری و دولت آنها و ما با آنها در این فاجعه سخت اعلام همدردی می‌کنیم.

۴۲. شیخ محمد بن زاید، رئیس جمهور امارات متحده عربی هم در پیامی در فضای ایکس نوشت: «عمیق ترین مراتب تسلیت خود را به دولت و مردم ایران به خاطر درگذشت ابراهیم رئیسی رئیس جمهور، حسین امیرعبداللہیان وزیر امور خارجه و دیگر همراهان آنان در پی یک حادثه تلخ، ابراز می‌نمایم. از خداوند متعال برای ایشان آرامش ابدی خواستارم و همه ما خالصانه در غم خانواده آنها همدردیم. امارات متحده عربی در این زمان سخت درکنار ایران ایستاده است.»

۴۳. رویترز به نقل از معاون نخست وزیر حکومت سرپرست طالبان: افغانستان و تمام شهروندان این کشور نسبت به شنیدن خبر فوت رئیس جمهور ایران احساس اندوه شدید می‌کنند.

۴۴. وینستون پترس، وزیر خارجه نیوزیلند با انتشار پیامی در شبکه اجتماعی ایکس، شهادت سید ابراهیم رئیسی، رئیس جمهور، حسین امیرعبداللہیان، وزیر خارجه و همراهان شان را در سانحه سقوط بالگرد تسلیت گفت. در این پیام آمده است: «در غم مردم ایران شریک هستیم. به خانواده رئیس جمهور، وزیر خارجه و هیأت همراهان تسلیت می‌گوییم.»

۴۵. وزارت خارجه بلاروس در پی سقوط بالگرد شهید آیت‌الله ابراهیم رئیسی رئیس جمهور کشورمان و هیأت همراه ابراز داشت که این فاجعه، تنها خسارتی برای ملت ایران نیست، بلکه بلاروس نیز دوستان واقعی خود را از دست داده است.

۴۶. محمد مویزو رئیس جمهوری مالدیو شهادت آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی و همراهانش در سانحه سقوط بالگرد را تسلیت گفت و افزود: جنت فردوس را برای شهدا از خداوند طلب کرد.

۴۷. شوکت میرضیایف رئیس جمهوری ازبکستان در پیامی شهادت آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی و همراهانش در سانحه سقوط بالگرد را تسلیت گفت و

افزود: یاد و خاطره رئیسی در قلب ملت‌های ما می‌ماند.

بختیار سعیدوف وزیر خارجه ازبکستان شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی رئیس جمهور و حسین امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه ایران در سانحه بالگرد را تسلیت گفت.

۴۸. امامعلی رحمان رئیس جمهوری تاجیکستان درگذشت شهادت‌گونه آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی و همراهان وی در سانحه بالگرد در شمال کشور را تسلیت گفت و افزود: رئیسی نقش مهمی در تعمیق روابط ایران و تاجیکستان ایفا کرد.

۴۹. فردیناند مارکوس جونیور رئیس جمهور فیلیپین شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی همتای ایرانی خود را در سانحه بالگرد در تبریز، تسلیت گفت.

۵۰. قاسم ژومارت توکایف رئیس جمهوری قزاقستان با تسلیت شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی، رئیس جمهوری اسلامی ایران و تیم همراهش به مقام معظم رهبری و معاون اول ریاست جمهوری گفت: رئیسی یک دولتمرد برجسته بود که تمام عمر خود برای خدمت به منافع ایران، بهبود رفاه مردم خود و حفظ ثبات در منطقه گذاشت.

۵۱. دولت و وزارت خارجه کشورهای اروگوئه، پرو و شیلی روز دوشنبه با انتشار بیانیه‌ی رسمی شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی و هیات همراه را به دولت و ملت ایران تسلیت گفتند.

۵۲. و ...